

แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านหวายหลิม ตำบลมะบ้า อำเภอทุ่งเขาหลวง
จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว
พฤษภาคม 2553
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยร้อยเอ็ด

ชื่อเรื่อง	แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านห้วยหลึม ตำบลมะบัว อำเภอร่องเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
ผู้ศึกษาค้นคว้า	กนกวรรณกรรณ์ หลวงวังโพธิ์
ที่ปรึกษา	ดร.กาญจน์นภา พงศ์พันธ์รัตน์
ประเภทสารนิพนธ์	การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศศ.ม. สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว, มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, 2552
คำสำคัญ	หมู่บ้านทอผ้าไหม แหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรม

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย 3 ประการคือ (1) เพื่อศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านห้วยหลึม ตำบลมะบัว อำเภอร่องเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด (2) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านห้วยหลึม ตำบลมะบัว อำเภอร่องเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด (3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านห้วยหลึม ตำบลมะบัว อำเภอร่องเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งมีกระบวนการศึกษาค้นคว้าแบบวิจัยเชิงผสม โดยใช้แบบสังเกต แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้านั้น จะนำเสนอโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ ซึ่งผลการศึกษามีดังนี้ คือ ผลการศึกษาศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของหมู่บ้านทอผ้าไหมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมพบว่า ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านมีศักยภาพมาก ศักยภาพด้านการเดินทางเข้าถึงหมู่บ้านมีศักยภาพมากที่สุด ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านมีศักยภาพมาก ศักยภาพด้านการจัดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านมีศักยภาพปานกลาง ศักยภาพด้านความพร้อมของบุคลากรในหมู่บ้านมีศักยภาพปานกลาง และ ศักยภาพด้านการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวของหมู่บ้านมีศักยภาพปานกลาง อีกทั้งยังรวมถึงผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ที่ประกอบด้วย จิตสำนึกในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว ความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ตลอดจนการจัดตั้งกลุ่มทอผ้าไหมด้วย

ประกาศคุณูปการ

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือจาก ดร.กาญจนาภา พงศ์พนรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำเพื่อให้งานศึกษาค้นคว้ามีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาการท่องเที่ยวทุกท่าน ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้กับผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณ ดร.ประภาศรี พรหมประกาย อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยกรุงเทพ อาจารย์นิติพัฒนทร์ หลวงวังโพธิ์ รองผู้อำนวยการโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย จังหวัดร้อยเอ็ด และ อาจารย์สิริลักษณ์ กลางสุข อาจารย์ประจำโรงเรียนขัติยะวงษา จังหวัดร้อยเอ็ด ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองครั้งนี้

ขอขอบพระคุณผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านห้วยหลิมทั้งหมู่ 3, 6 และ 9 สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตผ้าไหมสาเกตบ้านห้วยหลิม ประชาชนในหมู่บ้านห้วยหลิมทุกท่าน นายกองดีการบริหารส่วนตำบลมะบ้า ตลอดจนผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดร้อยเอ็ด ที่ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการศึกษา และขอขอบคุณนักท่องเที่ยวทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือเสียสละเวลาในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

ขอขอบพระคุณเพื่อนนิสิต สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว รุ่นปี 2551 ทุกท่านที่ให้คำแนะนำช่วยเหลือ และขอขอบพระคุณอาจารย์ปิยะ โสณะชัย ตลอดจน อาจารย์ปองสุข หลวงวังโพธิ์ พร้อมด้วยนางสาวพรนวลผจง หลวงวังโพธิ์ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือค้นคว้าให้คำปรึกษาเสนอแนะและให้กำลังใจด้วยดีตลอดมา

คุณค่าและประโยชน์จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศบูชาคุณบิดามารดาและบูรพาจารย์ที่ให้การศึกษอบรมสั่งสอน ให้สติปัญญา เพื่อชี้้นำให้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สำเร็จ

กนกวรรณกรณ์ หลวงวังโพธิ์

อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้อำนวยการศูนย์วิทยบริการ มหาวิทยาลัยนเรศวร กรุงเทพมหานคร ได้พิจารณาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง “แนวทางการพัฒนาหมู่บ้าน ทอผ้าไหมบ้านหวายหลึม ตำบลมะบัว อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นแหล่งท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรม” เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว ของมหาวิทยาลัยนเรศวร

.....
(ดร.กาญจน์ภา พงศ์พนรัตน์)

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(ดร.ศรีสุดา จงสิทธิผล)

ผู้อำนวยการศูนย์วิทยบริการ มหาวิทยาลัยนเรศวร กรุงเทพมหานคร

พฤษภาคม 2553

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ความสำคัญของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	8
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
สมมติฐานของการวิจัย.....	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	11
แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม.....	15
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม.....	19
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว.....	23
แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว.....	25
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่ม.....	27
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	30
บริบทเกี่ยวกับหมู่บ้านท่องเที่ยวใหม่ บ้านหวายหล้า.....	38
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	42
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	46
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	46
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	47
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	49
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	50

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	52
ศักยภาพทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านห้วยหลึมในด้าน แตกต่างกัน.....	53
การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านห้วยหลึมในด้าน แตกต่างกัน.....	74
แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านห้วยหลึม ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรม.....	86
5 บทสรุป.....	88
สรุปผลการวิจัย.....	89
การอภิปรายผล.....	95
ข้อเสนอแนะ.....	101
บรรณานุกรม.....	104
ภาคผนวก.....	111
ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า.....	135

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงรายละเอียดการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาค้นคว้า.....	49
2	แสดงระยะเวลาและขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	51
3	แสดงจำนวนข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของนักท่องเที่ยว.....	67
4	แสดงผลการสอบถามความคิดเห็นเรื่องศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่ง พัก ท่องเที่ยว.....	70
5	แสดงข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยงานที่สนับสนุนด้านเงินทุนแก่กลุ่มออมทรัพย์.....	81
6	แสดงข้อมูลราคาจำหน่ายผ้าไหมสาเกตแต่ละลาย.....	84

สารบัญภาพ

ภาพ		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
2	แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ด.....	38

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รัฐบาลหลายประเทศให้ความสำคัญในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์หลักในการสร้างรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศให้แก่ระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างรวดเร็ว โดยได้กำหนดให้การท่องเที่ยวมีความสำคัญในระดับต้นของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ด้วยเหตุผลดังกล่าวการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงได้จัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว โดยได้กล่าวถึงการดำเนินงานของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในช่วง 10 ปีระหว่างปี 2544 – 2553 ว่าจะมุ่งเน้นการดำเนินงานตามแผนหลัก 8 แผนงาน ได้แก่ การปรับยุทธศาสตร์การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว เน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศ ชะลอการเดินทางออกนอกประเทศของคนไทย เน้นการพัฒนาและการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว รวมทั้งการยกระดับมาตรฐานการบริการให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวในระดับ World Class (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2548, หน้า 5-6) ทั้งนี้ได้ดำเนินการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวโดยการสำรวจ ศึกษา และวางแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน โดยเฉพาะในเรื่องปัจจัยพื้นฐานต่าง ๆ ทางด้านการท่องเที่ยว สนับสนุนให้ท้องถิ่นต่าง ๆ อนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม เพื่อนำมา ใช้เป็นปัจจัยในการดึงดูดนักท่องเที่ยว

ปัจจุบันกระแสการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกำลังเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ผู้อื่น หรือวัฒนธรรมอื่นที่แตกต่างจากวัฒนธรรมของตนเอง และสิ่งสำคัญประการแรกของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมคือการศึกษาซึ่งจำเป็นต้องศึกษาทั้งประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนชาติ วัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อของผู้คนในอดีต ซึ่งจะทำให้ทราบถึงแรงบันดาลใจในการสร้างสถาปัตยกรรมที่ยิ่งใหญ่เช่นนั้นได้นอกจากนี้ยังเป็นการเรียนรู้สิ่งที่เป็นวิถีชีวิตปัจจุบันทั้งด้านภาษา วัฒนธรรม อาหาร ความเป็นอยู่ของท้องถิ่นที่ไปเยือนก็เป็นเรื่องที่สำคัญเช่นกัน เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่เราจะต้องเรียนรู้แนวทางในการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน

ดังเช่นบทความที่ (กุลธิดา สามะพุทธิ, 2540, หน้า 36 – 38) กล่าวว่า

...การพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จะต้องทำให้คนเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมดั้งเดิม และคนภายนอกไม่ควรเข้าไปปรับเปลี่ยนอะไร ควรเข้าไปศึกษาอย่างผู้มาเยือนรักษาสัดส่วนระหว่างจำนวนนักท่องเที่ยวกับการรักษาความเป็นตัวของตัวเองของคนในท้องถิ่นและจะต้องให้ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ ทั้งในแง่ของการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวและเรื่องราวได้ที่คนในท้องถิ่นจะได้รับเพื่อนำกลับไปบำรุงรักษาต้นทุนทางวัฒนธรรมนั้นให้คงอยู่ต่อไป

รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จึงมีความหมายครอบคลุมถึงการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี การท่องเที่ยวทางศาสนา การท่องเที่ยวทางการเกษตร การท่องเที่ยวกิจกรรมประเพณี ตลอดจนงานท่องเที่ยวในชุมชน รวมถึงองค์ประกอบด้านวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของศิลปกรรม สถาปัตยกรรม จิตรกรรม และประติมากรรม แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนมีเรื่องราวทางวัฒนธรรมเกี่ยวข้องอยู่ทั้งสิ้นเพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดจากมนุษย์ อาจะเกิดขึ้นจากความเชื่อ ความศรัทธาที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญา การคิดค้นหาวิธีการดำรงชีพ การอยู่ร่วมกันของคนในสังคม และการดำเนินชีวิตประจำวันของชุมชน การศึกษาเรื่องราวเหล่านั้นจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยว ทำให้เกิดแนวคิดและมีการจัดการองค์ความรู้ การบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบขึ้น เพื่อเป็นแบบอย่างแนวทางสำหรับการจัดการท่องเที่ยว เพื่ออนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมไว้ให้แก่ประเทศและเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนตลอดไป (สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงศ์, 2546, หน้า 62-63)

จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่กึ่งกลางของภาคอีสาน อดีตเคยเป็นเมืองใหญ่ที่รุ่งเรืองมากชื่อว่าสาเกตุนคร ปัจจุบันได้มีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ จนแทบจะหาร่องรอยในอดีตไม่พบ ในด้านการท่องเที่ยวร้อยเอ็ดถือเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ อันเป็นผลมาจากการที่จังหวัดไม่ได้เป็นเส้นทางผ่านที่สำคัญในเส้นทางท่องเที่ยวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบกับขีดจำกัดของการลงทุนด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดร้อยเอ็ดมีอยู่หลายปัจจัย แต่อย่างไรก็ตามจังหวัดได้เล็งเห็นช่องทางในการสร้างรายได้จากภาคการท่องเที่ยวและบริการ โดยนำแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งในเชิงประวัติศาสตร์โบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมาประกอบในการส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นจุดเด่นและน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว

ในปี 2546 สถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดร้อยเอ็ดในภาพรวมดีขึ้น มีนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวจำนวน 513,786 คนเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.84 จากปี 2545 เนื่องจากมีการจัดประชุมสัมมนาของหน่วยงานต่าง ๆ เพิ่มขึ้นสามารถนำรายได้เข้าสู่จังหวัดร้อยเอ็ด รวมเป็นเงิน 477 ล้านบาท ทั้งนี้จังหวัดมีวัตถุประสงค์หลักของยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว คือ 1. เพื่อให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวและนำรายได้เข้าสู่จังหวัดร้อยเอ็ดมากขึ้น 2. เพื่อให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการบริการสินค้าและอาชีพต่อเนื่องจากการท่องเที่ยว 3. เพื่อยกระดับแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักในระดับประเทศและระดับสากล โดยใช้กลยุทธ์การดำเนินงาน คือ 1. การสร้างพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวที่จังหวัดร้อยเอ็ดมากขึ้น 2. การยกระดับมาตรฐานสินค้าและการให้บริการด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ สินค้า OTOP สินค้าของที่ระลึก รวมทั้งการบริการในโรงแรมหรือสถานประกอบการที่ต่อเนื่องจากการท่องเที่ยว 3. การเพิ่มมาตรฐานการอำนวยความสะดวกและการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ เอกสารแผ่นพับประชาสัมพันธ์ ป้ายประชาสัมพันธ์ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว (สำนักงานจังหวัดร้อยเอ็ด, 2549, หน้า 10-11)

ต่อมาในช่วงปี 2550 – 2551 ประเทศไทยประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคมอย่างมาก จังหวัดร้อยเอ็ด จึงจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 – 2554 ดังนี้ 1. ส่งเสริมและพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตภาคการเกษตรให้เข้มแข็ง 2. เพิ่มศักยภาพในการสร้างรายได้จากภาคการท่องเที่ยว 3. พัฒนาคนและสังคมให้เข้มแข็ง จากแผนยุทธศาสตร์ที่ 2 ได้กำหนดกลยุทธ์การดำเนินงานภาคการท่องเที่ยวดังนี้ 1. ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหลัก โดยสร้างและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว จัดโครงการปีส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ด 2551 (VISIT ROI – ET YEAR 2008) ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านสื่อต่างๆ อย่างต่อเนื่อง 2. พัฒนาการผลิต และจำหน่ายของฝากของที่ระลึก โดย ส่งเสริมการผลิตของฝากของที่ระลึกให้มีประสิทธิภาพ จัดหาและพัฒนาสถานที่จำหน่ายของฝากของที่ระลึกให้มีมาตรฐาน และมีความสะดวก 3. เพิ่มประสิทธิภาพด้านการบริการนักท่องเที่ยว โดยเพิ่มประสิทธิภาพโรงแรมที่พัก ร้านอาหาร การให้บริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่ได้มาตรฐาน 4. ปรับบทบาทให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาส่งเสริม และพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาเป็นเจ้าภาพหลักในการส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตามศักยภาพ (สำนักงานจังหวัดร้อยเอ็ด, 2550, หน้า 12-15)

จากนโยบายดังกล่าว จังหวัดร้อยเอ็ดจึงจำเป็นต้องพัฒนาด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ถือเป็นจุดขายหลัก ได้แก่ 1. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติร้อยเอ็ด เพื่อแสดงเรื่องราวด้านต่าง ๆ ของจังหวัด ตลอดจนจัดแสดงผ้าไหมพื้นเมืองและงานศิลปหัตถกรรมของจังหวัดร้อยเอ็ด 2. วัดกลางมิ่งเมือง ตั้งอยู่ในตัวเมือง เป็นวัดเก่าแก่ สันนิษฐานว่าสร้างก่อนตั้งเมืองร้อยเอ็ด ส่วนพระอุโบสถสร้างในสมัยอยุธยาตอนปลายในอดีตเคยใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา 3. วัดสระทอง ตั้งอยู่ในตัวเมือง เป็นที่ประดิษฐานของหลวงพ่อบุญรอดพระสังกัจจายน์ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปที่ชาวร้อยเอ็ดเคารพบูชา 4. วัดบูรพาภิราม ตั้งอยู่ในตัวเมือง มีพระพุทธรูปปางประทานพรที่สูงที่สุดในประเทศไทย 5. ปรากฏเป็นโบราณสถานที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะขอมแบบบาปวน 6. กู่กาสิงห์ ตั้งอยู่อำเภอเกษตรวิสัยเป็นโบราณสถานที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะขอมแบบบาปวน 7. กู่พระโกนา ตั้งอยู่อำเภอสว่างภูมิ เป็นศิลปะขอมแบบบาปวน 8. พระมหาเจดีย์ชัยมงคล เป็นมหาเจดีย์ขนาดใหญ่ที่วิจิตรพิสดารตามแบบชาวอีสานสวยงามที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย ตั้งอยู่อำเภอหนองพอก 9. บ้านหวายหลึม ตั้งอยู่ตำบลมะบ้า อำเภอทุ่งเขาหลวง เป็นหมู่บ้านทอผ้าไหมที่มีชื่อเสียงของจังหวัดร้อยเอ็ด

บ้านหวายหลึม ตั้งอยู่ตำบลมะบ้า อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด บนเส้นทางร้อยเอ็ด ยโสธร ทางหลวงหมายเลข 23 บริเวณกิโลเมตรที่ 145 – 146 ห่างจากตัวเมืองร้อยเอ็ด 25 กิโลเมตร ประชาชนบ้านหวายหลึมมีวิถีชีวิตอย่างเรียบง่าย ส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตร ทำนาและปลูกหม่อนเลี้ยงไหม หมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านหัตถกรรม เป็นหมู่บ้านในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นหมู่บ้านทอผ้าไหมที่มีชื่อเสียงของจังหวัดร้อยเอ็ด อีกทั้งเป็นศูนย์รวมและจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากผ้าไหม ผ้าไหมบ้านหวายหลึม เป็นผ้าไหมทอด้วยมือมีเอกลักษณ์เฉพาะซึ่งได้นำลายมัดหมี่โบราณดั้งเดิมที่ค้นพบในชุมชนบ้านหวายหลึมมาประยุกต์ให้ทันสมัย มีเนื้อผ้าที่แน่น ใช้เส้นไหมไทยแท้ 100 % และที่สำคัญได้มีการนำลายโบราณมาทอรวมกันในพื้นที่เดียวกัน เกิดเป็นผ้าไหมลายประจำจังหวัดมีชื่อว่า “ผ้าไหมสากเกต” จนได้รับรางวัลการประกวดผ้าไหมหลายรางวัล จากศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ และหน่วยงานทางราชการทั้งในระดับจังหวัด และระดับประเทศ

ปัจจุบันผู้คนส่วนใหญ่ของบ้านหวายหลึม ก็ยังคงมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ดำเนินชีวิตแบบสังคมเกษตรกรรม การละเล่น ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยึดถือกันมาแต่โบราณยังคงมี ให้เห็นอยู่ทั่วไป และอาชีพการทอผ้าไหมก็ยังมีอยู่โดยการรวมกลุ่มกันของกลุ่มสตรีทอผ้าไหม บ้านหวายหลึม ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานราชการ และศูนย์ศิลปาชีพ ชาวบ้านจึงมี

ความภาคภูมิใจ และหากไม่มีการสานต่ออย่างจริงจัง สิ่งที่สืบทอดต่อกันมานับสิบปีก็จะหายสาบสูญไปกับกาลเวลา

ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและวิถีการดำรงชีวิตของชุมชนบ้านหวายหลึม และเสนอทางเลือกใหม่ให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังจังหวัดร้อยเอ็ด ทั้งยังเป็นການขานรับนโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาล ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาหมู่บ้านหวายหลึมว่ามีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี และงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่สืบทอดกันมานั้น น่าจะใช้เป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ประกอบกับประชาชน ในหมู่บ้านเองมีความต้องการที่จะให้หมู่บ้านหวายหลึมเป็นแหล่งท่องเที่ยว ผู้ศึกษาจึงทำการศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านหวายหลึม เพื่อที่จะหาแนวทางในการพัฒนาให้หมู่บ้านหวายหลึมเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านหวายหลึม ตำบลมะบ้า อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านหวายหลึม ตำบลมะบ้า อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านหวายหลึม ตำบลมะบ้า อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้ภาพรวมข้อมูลพื้นฐานในการเตรียมความพร้อม เพื่อการพัฒนาหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านหวายหลึม อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
2. ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านหวายหลึม อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
3. ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีแนวทางในการพัฒนาธุรกิจของตน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา คือบ้านหวายหลิม หมู่ 3, 6, 9 ตำบลมะบ้ำ อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด เพราะเห็นว่า สถานที่ดังกล่าวเป็นอีกหนึ่งแห่งที่มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่เรียบง่ายแบบสังคมเกษตรกรรมมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยึดถือมาแต่โบราณที่ยังคงมีให้เห็นอยู่ และงานหัตถกรรมพื้นบ้านอย่างอาชีพการทอผ้าไหมที่สามารถจัดเป็นแหล่งทรัพยากรทางการท่องเที่ยวได้อย่างดี

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ (Key Informant) มี 3 กลุ่ม คือ

2.1 ประชากรกลุ่มที่ 1 (Population)

กลุ่มประชาชนทั้งหมดในหมู่บ้าน จำนวน 611 คน

กลุ่มตัวอย่าง (Sampling)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนในหมู่บ้าน จำนวน 49 คน ดังนี้

2.1.1 ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านหวายหลิม หมู่ 3, 6, 9 จำนวน 3 คน

2.1.2 ผู้นำกลุ่มทอผ้าไหม และกรรมการในกลุ่ม จำนวน 11 คน

2.1.3 ผู้อาวุโสในหมู่บ้านที่เป็นคนดั้งเดิม มีภูมิลำเนาในหมู่บ้านหวายหลิม เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 50 ปี เคยประกอบอาชีพการทอผ้าไหม หรือสมาชิกในครอบครัวประกอบอาชีพทอผ้าไหมและเป็นที่นับถือในหมู่บ้าน จำนวน 5 คน

2.1.4 ประชาชนในหมู่บ้านที่ประกอบอาชีพทอผ้าไหม หมู่ละ 10 คน รวม 30 คน

การสุ่มตัวอย่าง

เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากระยะเวลาที่เก็บข้อมูลนั้น เป็นช่วงเวลาที่ผู้มีบทบาทหน้าที่หลักในการบริหารจัดการกลุ่มทอผ้านั้น อพยพไปทำงานที่อื่นเป็นจำนวนมาก

2.2 ประชากรกลุ่มที่ 2 (Population)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานส่งเสริมการท่องเที่ยว ทั้งทางตรงและทางอ้อม จำนวน 5 คน

กลุ่มตัวอย่าง (Sampling)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นบุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม จำนวน 5 คน ประกอบด้วย

2.2.1 นายกองค้การบริหารส่วนตำบลมะบัว จำนวน 1 คน

2.2.2 เจ้าหน้าที่สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 1 คน

2.2.3 ข้าราชการครูในหมู่บ้าน จำนวน 3 คน

การสุ่มตัวอย่าง

เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากกลุ่มประชากรมีขนาดเล็ก

2.3 ประชากรกลุ่มที่ 3 (Population)

กลุ่มนักท่องเที่ยว ที่มาท่องเที่ยวบ้านหวายหลิม จำนวน 1,000 คน/ปี

กลุ่มตัวอย่าง (Sampling)

กลุ่มนักท่องเที่ยว ที่มาท่องเที่ยวบ้านหวายหลิม จำนวน 50 คน

การสุ่มตัวอย่าง

เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เนื่องจากระยะเวลาที่เก็บข้อมูลนั้น เป็นช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวมีจำนวนน้อย

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา เนื้อหาการศึกษาครอบคลุมด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ

3.1 การศึกษาศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเด็นหลัก คือ สภาพทั่วไปในชุมชนหมู่บ้านหวายหลิม โดยยึดหลักองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งได้แก่ ความพร้อมทางด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ด้านการเดินทางเข้าถึงหมู่บ้าน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในหมู่บ้าน ด้านการจัดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว ด้านความพร้อมของบุคลากร และด้านการจัดรูปแบบการท่องเที่ยว

3.2 การศึกษาการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ประกอบด้วยด้านจิตสำนึกในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว ความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และการจัดตั้งกลุ่มทอผ้าไหม

3.3 วิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ที่ก่อให้เกิดศักยภาพทางการท่องเที่ยว พร้อมทั้งปัญหาและอุปสรรค เพื่อนำมาเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านทอผ้าไหมบ้านหวายหลิม ตำบลมะบัว อำเภอกุดชุมหาวง จังหวัดร้อยเอ็ด ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

4. ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษานี้ใช้เวลาในการศึกษาค้นคว้าตั้งแต่เดือน กรกฎาคม 2552 ถึงเดือน มกราคม 2553 รวมเป็นเวลา 7 เดือน

ข้อตกลงเบื้องต้น

หมู่บ้านห้วยหลิมมีศักยภาพของพื้นที่ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ด้านการเดินทางเข้าถึงหมู่บ้าน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในหมู่บ้าน ด้านการจัดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว ด้านความพร้อมของบุคลากร ด้านการจัดรูปแบบการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ก่อให้เกิดแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวใหม่บ้านห้วยหลิม ตำบลมะบ้า อำเภอทู่เขลาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ศักยภาพทางการท่องเที่ยว หมายถึง ชีตความสามารถที่หมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านหวายหลึม ตำบลมะบัว อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยจำเป็นต้องอาศัยความสัมพันธ์ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านหวายหลึม ตำบลมะบัว อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด ในด้านจิตสำนึกในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว และความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยวที่มีการนำเสนอให้นักท่องเที่ยวได้เห็นถึงศิลปวัฒนธรรม ประเพณี รูปแบบวิถีชีวิตหรือความเป็นอยู่ของประชาชนในหมู่บ้านซึ่งเป็นเอกลักษณ์ สามารถเห็นได้จากพฤติกรรม ผลงานศิลปหัตถกรรมที่ประชาชนในหมู่บ้านสร้างสรรค์ขึ้น ตลอดจนความเชื่อและความรู้ ความสามารถในการทำมาหากิน หรือการประกอบอาชีพ

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมายถึง กลุ่มออมทรัพย์ที่ผลิตผ้าไหมสาเกต โดยมี การรวมกลุ่มและจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพสตรีตามนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของรัฐบาล มีการวางแผนในการดำเนินการทั้งด้านการผลิตและการตลาด ตลอดจนมีการจัดสรร และแบ่งปันผลประโยชน์อย่างมีระบบ

ผ้าไหมสาเกต หมายถึง ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมที่เกิดจากการทอด้วยวิธีดั้งเดิม เป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีจุดเด่นด้านลวดลาย สี สัน และความประณีต ซึ่งถือเป็นงานศิลปะการทอผ้าที่ขึ้นชื่อของจังหวัดร้อยเอ็ด ดังนั้นเพื่อให้ผ้าไหมเป็นที่รู้จักและเป็นเอกลักษณ์ประจำจังหวัด จึงได้ตั้งชื่อผ้าไหมตามชื่อเมืองสาเกตนคร ว่า “ผ้าไหมสาเกต” ซึ่งเป็นชื่อเดิมของเมืองร้อยเอ็ด

แนวทางการพัฒนา หมายถึง การจัดเตรียมรูปแบบและแนวทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านหวายหลึม ตำบลมะบัว อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

สมมุติฐานของการวิจัย

นักท่องเที่ยวมีระดับความเห็นที่แตกต่างกันต่อศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของหมู่บ้านทอผ้าไหม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านทอผ้าไหมบ้านห้วยหลึม ตำบลมะบ้า อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม” ผู้วิจัยได้ประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านทอผ้าไหมบ้านห้วยหลึม ตำบลมะบ้า อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมุ่งเน้นให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และตอบคำถามการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่จะเสนอตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
2. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม
3. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
4. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
5. แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว
6. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่ม
7. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน
8. บริบทเกี่ยวกับหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านห้วยหลึม
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

มีนักวิชาการหลายคนได้ให้ความหมายของคำว่า “การท่องเที่ยว” ไว้ดังนี้ ประหยัด ปาลกะวงศ์ (2527, หน้า 242) กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวสรุปได้ว่า “โดยทั่วไปแล้วหมายถึง การเคลื่อนที่ของคนจากที่อยู่เดิมไปยังจุดหมายปลายทางอีกแห่งหนึ่ง เป็นการเดินทางไปแล้วกลับ ใช้เวลาเพียงชั่วคราวเพื่อพำนัก ณ จุดหมายปลายทาง พร้อมกับแสวงหาความสุขความสบายในช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้วเดินทางกลับ”

สุภาพร มากแจ้ง (2534, หน้า 1) ได้เขียนหนังสือเรื่องหลักมัคคุเทศก์ โดยได้แสดงความเห็นด้านการท่องเที่ยวไว้ว่า “การท่องเที่ยวครอบคลุมการเดินทางทั้งเพื่อธุรกิจและเพื่อการพักผ่อนตราบเท่าที่ผู้เดินทางมิได้ตั้งหลักแหล่งถาวร และไม่ได้รับรายได้เพื่อยังชีพจากเจ้าของถิ่นปลายทาง”

นิคม จารุมณี (2536, หน้า 1) ได้เขียนหนังสือเรื่องการท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวสรุปสาระได้ว่า “การท่องเที่ยวเป็นคำที่มีความหมายค่อนข้างกว้าง เพราะมิได้หมายความแต่เฉพาะเพียงการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความสนุกสนานบันเทิง รื่นรมย์ ดังที่คนส่วนมากเข้าใจกัน การเดินทางเพื่อประชุม สัมมนา เพื่อศึกษาความรู้ เพื่อการกีฬา การติดต่อธุรกิจ ตลอดจนการเยี่ยมญาติพี่น้อง นับว่าเป็นการท่องเที่ยวทั้งสิ้น”

(ชาญชัย ดวงจิตร์, 2536, หน้า 76) ได้เขียนบทความเรื่องการท่องเที่ยวกับปัจจัยทางด้านจิตวิทยา โดยได้กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวว่ามี 2 ประการ สรุปได้ดังนี้

1. การท่องเที่ยวคือ ความสัมพันธ์ของกิจกรรมทั้งหลายในการอาศัยอยู่ของบุคคลชาวต่างประเทศในประเทศใดประเทศหนึ่ง ซึ่งมีเงื่อนไขว่าเขาเหล่านั้นจะต้องไม่อาศัยอยู่ ณ ที่นั้นเป็นการถาวร เพื่อกระทำกิจกรรมใดๆ ไม่ว่าจะป็นชั่วคราวหรือถาวรในการที่จะได้มาซึ่งเงินทอง
2. การท่องเที่ยวมีความหมายทั้งในด้านของการเป็นศาสตร์และศิลป์ และเป็นธุรกิจในการสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว เช่น การจัดการด้านที่พักอาศัยและความสะดวกสบายต่างๆ เป็นต้น

องค์การสหประชาชาติ (2536, หน้า 124) ได้เขียนหนังสือเรื่องอุตสาหกรรมท่องเที่ยว กล่าวถึงเรื่องความหมายของการท่องเที่ยว สรุปความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า “การเดินทางเพื่อความบันเทิงรื่นเริงใจ เยี่ยมญาติหรือการไปร่วมประชุม แต่มิใช่เพื่อประกอบอาชีพเป็นหลักฐานหรือไปพำนักอยู่เป็นการถาวร” พร้อมทั้งให้ประเทศสมาชิกใช้คำว่า “ผู้มาเยือน” (Visitors) แทนคำว่า “นักท่องเที่ยวที่ค้างคืน” (Tourists) คำว่า “ผู้มาเยือน” มีความหมาย 2 ประการคือ

1. นักท่องเที่ยวที่ค้างคืน (Tourists) ได้แก่ ผู้เดินทางมาเยือนชั่วคราว ซึ่งพักอยู่ในประเทศที่มาเยือนตั้งแต่ 24 ชั่วโมงขึ้นไป และเดินทางมาเยือนเพื่อพักผ่อน พักผ่อน ทัศนศึกษา ประกอบศาสนกิจ ร่วมการแข่งขันกีฬา ติดต่อธุรกิจหรือร่วมการประชุมสัมมนา ฯลฯ เป็นต้น
2. นักท่องเที่ยวที่ไม่ค้างคืน (นักทัศนจร หรือ Excursionists) ได้แก่ ผู้เดินทางมาเยือนชั่วคราว และอยู่ในประเทศที่มาเยือนน้อยกว่า 24 ชั่วโมง

ประเทศไทยได้ใช้คำจำกัดความที่ได้กำหนดขึ้นนี้ เป็นหลักในการจัดนับสถิติจำนวน “นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ” สรุปแล้วหมายถึง ชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย

และพำนักอยู่ครั้งหนึ่งๆ ไม่น้อยกว่า 1 คืน หรือ 24 ชั่วโมง และไม่มากกว่า 60 วัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางเข้ามาเพื่อทำกิจกรรม ดังนี้

1. มาท่องเที่ยวพักผ่อน มาเยี่ยมญาติหรือเพื่อมาพักผ่อน ฯลฯ
2. มาร่วมประชุม หรือเป็นตัวแทนของสมาคม ผู้แทนศาสนา นักกีฬา นักแสดง
3. มาเพื่อติดต่อธุรกิจ แต่ไม่ใช่ทำงานหารายได้
4. มากับเรือเดินสมุทรที่แวะจอด ณ ท่าเรือ แม้ว่าจะแวะน้อยกว่า 1 คืน

พร้อมกันนี้ได้กำหนดคำนิยามของ “นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ค้างคืน” (Domestic Tourist) ไว้ว่า “คือ คนไทยหรือคนต่างด้าว” ที่อยู่ในประเทศไทยเดินทางจากจังหวัดซึ่งเป็นที่อยู่ปกติของตนไปยังจังหวัดอื่นๆ โดยมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางอะไรก็ตามที่มีไม่ใช่ไปทำงานหารายได้และระยะเวลาที่พำนักอยู่ไม่เกิน 60 วัน

วรรณา วงษ์วานิช (2539, หน้า 7) ได้เขียนหนังสือเรื่องภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวไทย กล่าวถึงเรื่องความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า “การท่องเที่ยวเป็นคำที่มีความหมายกว้าง มิได้หมายถึงเพียงการพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความสนุกสนานเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการเคลื่อนย้ายของประชากรจากที่หนึ่งไปสู่อีกแห่งหนึ่ง รวมทั้งการเดินทางภายในประเทศและระหว่างประเทศ การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน มีกิจกรรมร่วมกัน มีความสัมพันธ์อันดีต่อกันและได้รับความรู้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน”

(ยูพตี เสตพรณ, 2539, หน้า 188) ได้เขียนหนังสือเรื่อง ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวไทย กล่าวถึงเรื่องความหมายของการท่องเที่ยว สรุปสาระสำคัญได้ว่าการท่องเที่ยว หมายถึงการเดินทางตามเงื่อนไขที่กำหนดเป็นสากล 3 ประการ ได้แก่

1. การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปที่อื่นชั่วคราว
2. การเดินทางโดยความสมัครใจ
3. มิใช่การเดินทางเพื่อไปประกอบอาชีพหรือหารายได้ และมิใช่ไปศึกษาที่อยู่ในจังหวัดที่เดินทางไป โดยที่จุดประสงค์ของการเดินทางไม่เฉพาะเพื่อการพักผ่อนหรือสนุกสนานรื่นเริง แต่รวมถึงเพื่อประชุมสัมมนา ศึกษาหาความรู้ เพื่อการกีฬา ติดต่อธุรกิจหรือเยี่ยมญาติ

องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization, 2539, หน้า 2) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวพอสังเขปได้ว่า หมายถึงการเดินทางใดๆ ก็ตามเป็นการเดินทางตามเงื่อนไขสากล 3 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว แต่ไม่ใช่ไปตั้งหลักแหล่งเป็นการถาวร

ประการที่ 2 การเดินทางนั้นเป็นไปด้วยความสมัครใจ หรือความพึงพอใจของผู้เดินทางเอง ไม่ใช่เป็นการถูกบังคับและไม่ใช้เพื่อทำสงคราม

ประการที่ 3 เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ตามที่ไม่ใช่ประกอบอาชีพหรือหารายได้ แต่เดินทางมาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อเยี่ยมเยียนญาติมิตร เพื่อความเบิกบานบันเทิงเริงรมย์ เพื่อเล่นกีฬาต่างๆ เพื่อประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาหาความรู้ และเพื่อติดต่อธุรกิจ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2542, หน้า 45) ได้วิจัยการศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยว สรุปสาระไว้ว่า “การท่องเที่ยวเป็นนันทนาการรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นระหว่างเวลาว่างโดยมีการเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเป็นการเดินทางจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง ซึ่งก็คือ แหล่งท่องเที่ยวเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม โดยมีแรงกระตุ้นจากความต้องการในด้านกายภาพ ด้านวัฒนธรรม ด้านการปฏิสัมพันธ์ และด้านสถานะ”

(มูลนิธิพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว, 2544, หน้า 18-19) จากการประชุมในหัวข้อเรื่อง แนวทางแก้ไขพระราชบัญญัติการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง เพื่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยได้สรุปสาระของการท่องเที่ยวไว้ดังนี้ การท่องเที่ยว คือการที่บุคคลได้เคลื่อนย้ายตัวเองไปยังพื้นที่อื่น นอกเหนือจากที่พักอาศัยที่ทำงาน ซึ่งอาจจะท่องเที่ยวภายในประเทศ หรือการที่คนจากต่างประเทศมาท่องเที่ยวในประเทศ รูปแบบของการท่องเที่ยวที่พบเห็นกัน ได้แก่ การท่องเที่ยวในโบราณสถาน การกินดื่ม การเที่ยวใน คาราโอเกะ การท่องเที่ยวแบบบันเทิงและกีฬา การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและสัมมนา ฯลฯ ประโยชน์ที่ได้จากการท่องเที่ยวก็คือ เกิดการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่ซื้อของที่ระลึก ของกิน ฯลฯ ทั้งนี้การท่องเที่ยวที่ผ่านมา จึงเป็นที่มาของรายได้ที่ใ้ใช้ในการพัฒนาประเทศ

โดยสรุปแล้ว การท่องเที่ยวคือ กิจกรรมหนึ่งที่ทำให้รู้สึกผ่อนคลายจากความตึงเครียดในชีวิตประจำวัน ซึ่งสามารถแบ่งตามลักษณะที่กำหนดไว้เป็นหลักสากลได้ 3 ประการ ดังนี้

1. การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
 2. การเดินทางด้วยความสมัครใจ
 3. การเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ตาม ที่มีใช้เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้
- การเดินทางในลักษณะดังกล่าวนี้เรียกได้ว่าเป็นการเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งกิจกรรมนี้ได้

ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับธุรกิจและอุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวกับภาครัฐที่วางแผนและจัดการการท่องเที่ยว รวมทั้งชุมชนหรือเจ้าของถิ่นในพื้นที่ท่องเที่ยว จากเหตุผลดังกล่าวนี้จึงหมายถึงผลรวมของปรากฏการณ์

ต่างๆ และความสัมพันธ์ที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับธุรกิจและบริการต่างๆ ด้านการท่องเที่ยว เพื่อเป็นกระบวนการในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน

แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม

มีนักวิชาการหลายคนได้ให้ความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” ไว้ดังนี้

Collins (1975, p. 208) ได้ให้คำนิยามวัฒนธรรม หมายถึง “การเรียนรู้ การถ่ายทอด และรวบรวมความคิด กิจกรรม สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นและนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมเพื่อให้อยู่รอด”

Haviland (1975, p. 28) ให้ความหมายไว้ว่า “วัฒนธรรม คือผลรวมของกฎหรือมาตรฐานต่างๆ ที่สมาชิกในสังคมตั้งขึ้นมาและเห็นแล้วว่าเหมาะสมและทุกคนยอมรับ”

Dubbs and Whitney (1980, p. 27) กล่าวไว้ว่าวัฒนธรรม คือ “ระบบการเรียนรู้ที่บอกถึงลักษณะเฉพาะทางพฤติกรรม และเป็นแนวทางที่จะแบ่งส่วนพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม”

Mill and Morrison (1992, p. 39) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า วัฒนธรรม คือ “ผลรวมของความเชื่อ ทศนคติ นิสัย และพฤติกรรมส่วนรวมของสังคมที่สามารถถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง”

รัชนิกร เศรษฐโชติ (2536, หน้า 5) กล่าวถึงวัฒนธรรมไว้ว่า “วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นซึ่งปรับปรุงจากธรรมชาติ และให้เป็นมรดกทางสังคมสามารถถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง และมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ”

สุภัทรา สุภาพ (2536, หน้า 99) ให้ความหมายคำว่า “วัฒนธรรม หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นแบบแผนในความคิดและการกระทำที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตมนุษย์ในสังคมใดสังคมหนึ่ง โดยที่มนุษย์เป็นผู้สร้างระเบียบกฎเกณฑ์ วิถีปฏิบัติ การจัดระเบียบ ตลอดจนระบบความเชื่อ ความนิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่างๆ ในการควบคุมและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ”

กาญจนา แก้วเทพ (2539, หน้า 35) ให้ความหมายว่า “วัฒนธรรม คือสิ่งที่เป็นวัตถุ เช่น ถ้วยโอชามและสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุ เช่น การก่อตัวของโครงสร้างสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้นมา”

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2541, หน้า 70) ได้ให้ความหมายคำว่า วัฒนธรรม คือ “สิ่งที่สร้างขึ้นจนกลายเป็นทั้งอารมณ์ ความรู้สึก และแบบแผนพฤติกรรมสามารถถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งได้อย่างไม่สิ้นสุด”

อมรา พงศาพิชญ์ (2541, หน้า 1) ให้ความหมายคำว่าวัฒนธรรม คือ “ระบบสัญลักษณ์ในสังคมมนุษย์ที่มนุษย์สร้างขึ้น อาจจะเป็นการกำหนดพฤติกรรมหรือความคิด ตลอดจนวิธีการหรือระบบการทำงาน ซึ่งต้องมีการเรียนรู้ และมีการถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง” วัฒนธรรมในสังคมแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ วัฒนธรรมที่เป็นสัญลักษณ์และจับต้องไม่ได้ ได้แก่ ภาษาพูด

ระบบความเชื่อ โลกทัศน์ กิริยามารยาท ขนบธรรมเนียมประเพณี ส่วนวัฒนธรรมทางด้านวัตถุ ได้แก่ อาคารบ้านเรือน วัด ศิลปกรรม ประติมากรรมต่างๆ ตลอดจนสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ที่ใช้เป็นประจำทุกวัน

สุริพร พิพัฒน์ฐิติกร (2542, หน้า 7) ได้ให้ความหมายคำว่าวัฒนธรรม คือ "สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเป็นแบบแผนพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ ความรู้ ความเชื่อ ค่านิยม ทักษะคติ วิถีชีวิต ซึ่งสมาชิกในสังคมเป็นเจ้าของและมีการถ่ายทอดต่อกันมา"

(เสถียรโกเศศ นาคะประทีป, 2515, หน้า 23-25) ได้เขียนวาทสารเรื่องความรู้เรื่องวัฒนธรรม สรุปสาระสำคัญได้ว่าวัฒนธรรม หมายถึง สภาพอันเป็นความจริงของงาม มีความหมายได้หลายนัยแล้วแต่จะมุ่งมองวัฒนธรรมในแง่ใด ซึ่งวัฒนธรรมนี้มนุษย์เป็นผู้สร้าง โดยปรับปรุงมาจากธรรมชาติ แล้วเรียนรู้จากกันและกัน นอกจากนี้ยังได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 5 ประเภทคือ

1. วัฒนธรรมวัตถุ เช่น สิ่งปลูกสร้าง เครื่องแต่งกาย และอาวุธ เป็นต้น
2. สถาบันสังคม เป็นสิ่งที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อประโยชน์ของสังคม ทำให้การดำเนินชีวิตของคนในสังคมเป็นไปอย่างปกติสุข
3. วัฒนธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับจิตใจ อาทิ ศาสนา ความเชื่อเพื่อใช้เป็นหลักสำหรับยึดเหนี่ยวจิตใจยามมีความทุกข์หรือความเดือดร้อน
4. คุณทริยภาพ คือ งานศิลปะแขนงต่างๆ โดยแบ่งออกเป็นศิลปะบริสุทธิ์และศิลปะประยุกต์
5. ภาษา เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แกกันในสังคม

พงษ์ธร เกษสำลี (2539, หน้า 10) กล่าวว่า "วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการในการดำเนินชีวิต และสมาชิกในสังคมยอมรับและเรียนรู้จากการถ่ายทอดทางสังคม ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละสังคมที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้และจัดเป็นมรดกทางสังคมด้วย"

(ยศ สันตสมบัติ, 2540, หน้า 10) ได้วิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาบ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี กล่าวถึงความหมายของวัฒนธรรม พร้อมได้สรุปลักษณะพื้นฐานที่สำคัญของวัฒนธรรมไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. วัฒนธรรมเป็นความคิดร่วมและค่านิยมทางสังคม เป็นสิ่งที่กำหนดมาตรฐานของพฤติกรรมของคนในสังคมเดียวกัน

2. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์เรียนรู้ เปรียบเสมือน “มรดกทางสังคม” ที่ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดหรือกระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม

3. วัฒนธรรมมีพื้นฐานมาจากการใช้สัญลักษณ์ ซึ่งสัญลักษณ์ที่สำคัญที่มนุษย์ใช้คือ ภาษา สำหรับเป็นเครื่องมือสื่อความหมายระหว่างกัน นอกจากนั้นภาษาและระบบสัญลักษณ์อื่นๆ ยังช่วยให้มนุษย์สามารถเก็บรวบรวมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติอย่างเป็นระบบ และสามารถถ่ายทอดความรู้ที่ไปยังคนรุ่นหลังต่อไป

4. วัฒนธรรมเป็นองค์รวมของความรู้และภูมิปัญญา มีหน้าที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ช่วยให้มนุษย์สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และยังเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี

5. วัฒนธรรม คือ กระบวนการที่มนุษย์กำหนดนิยามความหมายให้กับชีวิต และสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว โดยกระบวนการนี้อาจออกมาในรูปของความเชื่อทางศาสนา พิธีกรรม แล้วกลายมาเป็นการสร้าง “แนวความคิด” พื้นฐานของระบบการเมืองการปกครองในสังคมนั้นๆ

6. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมีสาเหตุหลายประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงอาจเป็นผลมาจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี แต่หากเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนกระทั่งวัฒนธรรมและประเพณีไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ทัน ก็อาจส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “Culture Lag” ทำให้มนุษย์ในสังคมนั้นเกิดความรู้สึกแปลกแยก หรืออาจมีผลกระทบรุนแรงถึงขั้นทำให้วัฒนธรรมเกิดการแตกแยกและเสื่อมสลายไปในที่สุด

(รัฐทิติยา หิรัญยหาต, 2544, หน้า 15) ได้วิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาย่านหนองขาว อำเภอกาญจนบุรี ได้สรุปไว้ว่าวัฒนธรรม หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่สมาชิกนับตั้งแต่ชั้นบรรพบุรุษเป็นต้นมา ร่วมกันสร้างสมอย่างต่อเนื่องจนเห็นเป็นลักษณะเด่นเฉพาะในสังคมมนุษย์นั้นๆ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงอัจฉริยะและคุณค่าของมนุษยชาติ นอกจากนี้ยังได้กำหนดความสำคัญของวัฒนธรรมว่ามีอยู่ 3 ประการด้วยกันคือ

1. วัฒนธรรมแสดงถึงอัจฉริยภาพของมนุษย์ที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต
2. วัฒนธรรมสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคมมนุษย์ เช่น การกำหนดบรรทัดฐานทางสังคมต่างๆ อาทิ วิถีประชา ขนบประเพณี กฎหมาย ค่านิยม และความเชื่อ ฯลฯ

3. วัฒนธรรมเป็นเครื่องแสดงถึงความเหมือน และความแตกต่างกันของสังคมมนุษย์ วัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชนต่างก็มีวิถีชีวิตเฉพาะที่เป็นของตนเอง โดยมาจากการถ่ายทอดหรือปรับปรุงอย่างต่อเนื่องมาหลายชั่วอายุคน จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มคนนั้นๆ

(สมประสงค์ น่วมบุญลือ, 2545, หน้า 5) ได้เขียนเอกสารการสอนชุดวิชาทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทย หน่วยที่ 1-8 สรุปใจความสำคัญได้ว่าวัฒนธรรม หมายถึง ปรัชญา ความรู้สึก ความคิดเห็นที่มนุษย์ถ่ายทอดและสืบทอดกันไว้ และสำแดงออกให้เห็นเป็นสิ่งที่ต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือดัดแปลงปรับปรุงสิ่งธรรมชาติเพื่อประโยชน์แห่งวิถีชีวิตของคนในสังคมนั้น ตลอดจนกิจกรรมอาการที่แสดงออกเป็นนิสัยความประพฤติ

(ราณี อธิชัยกุล, 2546, หน้า 44) ได้เขียนเอกสารอบรมทางไกลเรื่องหลักสูตรการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน กล่าวสรุปว่า วัฒนธรรม คือสิ่งที่ดำรงมามีคุณค่า ซึ่งคนในสังคมประพฤติปฏิบัติหรือแสดงออกมาซ้ำๆ ในลักษณะที่เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปกรรม อันมีทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ วัฒนธรรมเป็นลักษณะที่แสดงออกถึงความเจริญอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียว และมีศีลธรรมอันดีของประชาชน วัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจแบ่งเป็นอย่างน้อย 3 ลักษณะคือ

1. วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เป็นเรื่องราวทางพุทธประวัติและนิทานอธิบายหลักธรรมที่นำมาพัฒนา เป็นการปฏิบัติประจำจนเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม เช่น ประเพณีแห่เทียนพรรษา เป็นต้น

2. วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ส่วนใหญ่เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติที่ชาวบ้านเห็นว่าไม่ใช่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วไป แต่เนื่องจากไม่สามารถอธิบายได้ว่าเพราะเหตุใดจึงเกิดเหตุการณ์นั้น จึงยกให้เป็นการกระทำจากสิ่งเหนือธรรมชาติ และเมื่อเวลาผ่านไปจึงกลายเป็นความเชื่อที่เห็นถึงความจำเป็นของพิธีกรรมต่อเนื่องขึ้น เช่น พิธีบุญบังไฟ เป็นต้น

3. วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี เป็นการปฏิบัติในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านานจนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในชุมชน มักเป็นเรื่องที่ก่อให้เกิดความรื่นเริงและเบิกบานใจ เช่น ประเพณีลอยกระทง สงกรานต์ การกินเจ การแข่งเรือ การวิ่งควาย เป็นต้น

เมื่อพิจารณาถึงสาระสำคัญดังกล่าวแล้วอาจสรุปได้ว่าวัฒนธรรม หมายถึงบรรดาแบบอย่างหรือวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนแต่ละกลุ่ม เพื่อเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมกรอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขในสังคมนั้น วัฒนธรรมแต่ละสังคมจะแตกต่างกันออกไปเล็กน้อยแล้วแต่ความจำเป็นและข้อจำกัดทางด้านสิ่งแวดล้อม จึงอาจกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมของสังคมต่างๆ นั้น โดยหลักการแล้วเหมือนกัน จะแตกต่างกันเพียงแต่วิธีการ ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ วัฒนธรรม

เป็นการสั่งสมจากสังคมรุ่นก่อนๆ มีการเรียนรู้และถ่ายทอดไปยังรุ่นต่อๆ ไปได้ วัฒนธรรมใดที่มีรูปแบบหรือแนวคิดที่ไม่เหมาะสมก็จะถูกลบออกไปในที่สุด นอกจากนี้วัฒนธรรมยังหมายรวมถึงพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ มนุษย์เริ่มเรียนรู้สิ่งต่างๆ เริ่มตั้งแต่เกิดจนวันตายวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่อยู่ก่อนแล้วก่อนเราเกิด เราเกิดมาในวัฒนธรรมในก็จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ ในวัฒนธรรมนั้นการที่ประชากรของสังคมต่างๆ มีพฤติกรรมอย่างเดียวกันแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมของตน การกระทำดังกล่าวทำให้วัฒนธรรมของสังคมต่างๆ แตกต่างกันไป การเรียนรู้ดังกล่าวผ่านสื่อกลางที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ เช่น การอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ ครอบครัว เพื่อน โรงเรียน สถาบันศาสนาและสื่ออื่นๆ สิ่งที่มนุษย์ต้องการเรียนรู้ได้แก่ ภาษา แบบแผนในการดำรงชีวิต ค่านิยม คุณ徳การณ์ ความรู้ทางวิชาการด้านต่างๆ ความเชื่อทางศาสนา และเรียนรู้ว่าจะทำตัวอย่างไรในสถานการณ์ทางสังคมที่แตกต่างกันไป สิ่งที่มนุษย์เรียนรู้ล้วนเป็นวัฒนธรรมส่วนหนึ่งทั้งสิ้น การอบรมสั่งสอนโดยสื่อที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ตาม ย่อมจะมีอิทธิพลต่อบัจเจกชนในสังคมไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

Inskeep (1991, p.11) กล่าวว่า “แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีหลายรูปแบบ ได้แก่ แหล่งประวัติศาสตร์ แหล่งโบราณคดี และวัฒนธรรมที่มีรูปแบบเฉพาะ เช่น วิถีชีวิต การแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปหัตถกรรม และกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่น่าสนใจ เช่น การปลูกชา หรืออย่างพารา อีกทั้งความแตกต่างระหว่างในเมืองกับชนบท พิพิธภัณฑ์ และเทศกาลต่างๆ รวมถึงกิจกรรมบันเทิงที่ใช้เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ”

McIntosh and Goeldner (1989, p. 152) ได้ทำวิจัยเรื่อง Tourism Principles, Practices, Philosophies กล่าวถึง “ความหมายของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมพอสังเขปได้ว่า เป็นการเดินทางที่ครอบคลุมทุกแง่มุมของการท่องเที่ยวที่มนุษย์สามารถศึกษาถึงวิถีชีวิตและความนึกคิดซึ่งกันและกัน”

Lickorish and Jenkins (1997, pp. 76-79) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ว่า เป็นการเข้าไปสัมผัสกับทัศนคติ ประเพณี ตลอดจนแบบแผนการดำรงชีพที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของสังคมนั้นๆ

Swarbrooke (2000, pp. 306-308) กล่าวว่า “การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการเดินทางเพื่อศึกษาและเรียนรู้ถึงวิถีการดำรงชีพ ศิลปะ ประเพณี ประวัติศาสตร์ และเทศกาลต่างๆ ทั้งที่มีมานานแล้วและที่จัดขึ้นเป็นการเฉพาะ”

(ด้อย ชุมสาย และวิบูลย์ พรหมโยธี, 2527, หน้า 60) กล่าวไว้ว่า

...การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการเดินทางของนักท่องเที่ยวในสถาบันหรือสถานศึกษาที่มีชื่อเสียง จะเดินทางท่องเที่ยวไปในประเทศที่มีวัฒนธรรมน่าสนใจ เพื่อศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน เพื่อชมโบราณสถานเกี่ยวกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ เพื่อติดตามความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุและเทคโนโลยีปัจจุบัน เพื่อชมงานศิลปะในหอศิลป์ เพื่อนมัสการศาสนาที่สำคัญๆ เพื่อร่วมปฏิบัติในงานมหกรรมและงานเลี้ยงฉลอง รวมทั้งเพื่อเป็นการชมการแสดงทางศิลปะครั้งสำคัญๆ ด้วย

วิวัฒน์ชัย บุญยกศักดิ์ (2537, หน้า 32-37) กล่าวถึง

...การสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้าน และพัฒนาไว้เพื่อการท่องเที่ยว นั้น หากได้ที่สังคมเปลี่ยนแปลงไปตามสมัยนิยมแล้วงานศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมบางอย่างก็จะถูกกลืนให้สูญไป ด้วยสาเหตุของประโยชน์ใช้สอยมีน้อย ความไม่สะดวกต่อการดำรงวิถีชีวิตสมัยใหม่ตลอดจนอิทธิพลของความเจริญหรือความเป็นเมือง แต่เมื่อมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเข้ามายังท้องถิ่นนั้น ก็ได้กระตุ้นให้เกิดการฟื้นฟูวัฒนธรรมพื้นบ้านขึ้นมา

จึงถือเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่สร้างประโยชน์ขึ้นมา 2 ทาง คือ

1. การอนุรักษ์หรือสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้าน
2. การพัฒนาวัฒนธรรมพื้นบ้านให้เป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

สามพร มณีไมตรีจิต (2539, หน้า 14) กล่าวไว้ว่า “วัฒนธรรมที่นำมาใช้สอยประโยชน์ในด้านการท่องเที่ยวนั้น เป็นวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมที่จะนำมาพัฒนาให้เป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยว ได้แก่ แหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถานและโบราณวัตถุ สถาปัตยกรรม นาฏศิลป์ ศาสนสถาน เทศกาล ประเพณี การละเล่นพื้นบ้าน หัตถกรรมท้องถิ่น วิถีชีวิต และมิตรไมตรี”

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2542, หน้า 1-2) ได้วิจัยเรื่องการศึกษากำหนดแนวทางพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism) กล่าวถึงการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยได้สรุปไว้ว่า “เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นทางวัฒนธรรม โบราณคดี ประวัติศาสตร์และสถานที่ต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นและเกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิตคนในชุมชน”

ชูเกียรติ นพเกตุ (2542, หน้า 29) กล่าวว่า “การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาหาความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่างๆ อีกทั้งยังเป็นการศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ทั้งด้านมนุษยวิทยาและด้านสังคมวิทยา เช่น ชมโบราณสถานหรือการแสดงต่างๆ”

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542, หน้า 5) กล่าวว่า “การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะเน้นการให้ความรู้และความภาคภูมิใจที่มุ่งเสนอลักษณะของวัฒนธรรม โบราณคดี ประวัติศาสตร์ รวมถึงสถานที่ต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ในสังคม”

จำไพพรรณ แก้วสุริยะ (2543, หน้า 21) ได้เขียนหนังสือเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สรุปได้ว่า “นอกจากการท่องเที่ยวจะได้รับความเพลิดเพลินแล้วยังเป็นการศึกษา ความเชื่อ การเคารพ การยอมรับนับถือ พิธีกรรมต่างๆ และได้รับความรู้ ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยชุมชนท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว”

เชนทร์ วิพัฒน์บวรวงศ์ (2543, หน้า 19) กล่าวว่า “การส่งเสริมชุมชนให้มุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้น จะต้องให้ความสำคัญกับชุมชนเพื่อเป็นแกนกลางในการพัฒนาในสิ่งที่เป็นของท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีพและสิ่งที่เป็นรูปธรรมต่างๆ โดยชักชวนผู้ที่เป็นปราชญ์ในหมู่บ้านให้มาร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วย เพื่อเป็นการช่วยอนุรักษ์การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ โดยมีหน่วยงานของรัฐช่วยสนับสนุนด้วย”

พงศธร เกษสำลี (2543, หน้า 5) กล่าวว่า “วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ แหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถานและโบราณวัตถุ งานศิลปหัตถกรรม นาฏศิลป์ ศาสนสถาน สถาปัตยกรรม เทศกาล ประเพณี และสินค้าที่ระลึกต่างๆ อีกทั้งวิถีชีวิตและมิตรไมตรีของคนในท้องถิ่น”

รัฐทิทยา หิรัญนหาด (2544, หน้า 13) กล่าวแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ว่า “การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมคือ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ผู้อื่น โดยต้องเดินทางเข้าไปเที่ยวชมอย่างเกรงใจ ให้ความเคารพต่อศิลปะและวัฒนธรรมของท้องถิ่น และรักษาสิ่งแวดล้อม หากสามารถกระทำได้เช่นนี้ก็จะเกิดประโยชน์จากการเรียนรู้และเกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมจากการเดินทางท่องเที่ยว”

(สมประสงค์ น่วมบุญลือ, 2545, หน้า 13) ได้เขียนเอกสารการสอนชุดวิชาทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทย หน่วยที่ 1-8 ได้สรุปเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ว่า เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นความสำเร็จในระยะยาว เนื่องจากเป็นที่รู้ว่าการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมถูกสร้าง

ขึ้นมาบนสิ่งสำคัญเกี่ยวกับสถานที่หรือวัฒนธรรม ซึ่งจะดำเนินการกับชุมชนในการแสดงเอกลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยว มีลักษณะเฉพาะ ให้ความรู้สึกเกี่ยวกับสถานที่และความรู้สึกของความต่อเนื่อง การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการประกันว่าการพัฒนาใหม่ๆ ยังคงดำรงอยู่กับลักษณะของสถานที่ ซึ่งกลายเป็นส่วนหนึ่งของอดีตไป

(ราณี อธิชัยกุล, 2545, หน้า 8) ได้เขียนเอกสารการสอนชุดวิชาทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทย หน่วยที่ 1-8 ได้สรุปความหมายของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมว่า การท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าทางศิลปะ ขนบธรรมเนียมประเพณี และรูปแบบการดำเนินชีวิตที่บรรพบุรุษ ได้สั่งสมและถ่ายทอดเป็นมรดกสืบต่อกันมา ได้แก่ วิถีชีวิตคนในชนบท หมู่บ้านชาวเขา เทศกาล ประเพณี การแสดงศิลปวัฒนธรรม สินค้าท้องถิ่น ชนเผ่า การแต่งกาย ภาษาตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไปเยือน

สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์ (2546, หน้า 79) ได้เขียนหนังสือเรื่อง คติชนวิทยาเพื่อการท่องเที่ยว กล่าวถึงการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ว่า “นอกจากจะต้องให้ความใส่ใจในการจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อนำเสนอให้เกิดคุณค่าสูงสุดแล้ว ควรที่จะต้องคำนึงถึงนักท่องเที่ยวต่างวัฒนธรรมด้วย เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งทั้งสองฝ่ายควรต้องมีการท่องเที่ยว รู้เขา-รู้เรา คือการจัดการให้เกิดการพึงพอใจสำหรับทุกคน”

วรรณภา วงษ์วานิช (2546, หน้า 146) ได้เขียนหนังสือเรื่องภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวได้สรุปสาระสำคัญของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ว่า “การท่องเที่ยวรูปแบบนี้จัดขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวมาชมงานเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น เนื่องในเทศกาลต่างๆ อีกทั้งยังเป็นการสืบทอดและรักษามรดกทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นไว้ โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์ของท้องถิ่น” ซึ่งมีหลักเกณฑ์สำคัญดังนี้

1. เป็นประเพณีหรือวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เด่นของแต่ละท้องถิ่น และสมควรที่จะดำรงรักษาให้คงไว้สืบต่อไป
2. เจ้าของพื้นที่ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งด้านการวางแผน การจัดการและการอนุรักษ์
3. มีวิทยากรและมัคคุเทศก์ประจำท้องถิ่น
4. มุ่งให้นักท่องเที่ยวได้รับทั้งความรู้ ความประทับใจ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน และประสบการณ์ในการดำรงชีวิตในสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากเดิม

รชพร จันทร์สว่าง, (2546, หน้า 22) ได้เขียนเอกสารอบรมทางไกลหลักสูตรการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สรุปได้ว่า

“เป็นการท่องเที่ยวไปยังสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความดั้งเดิม มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลิน ทั้งได้ความรู้ความเข้าใจต่อสภาพธรรมชาติ สังคมวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีจิตสำนึกต่อการรักษาคุณค่าของสภาพแวดล้อมและการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชน”

โดยสรุปแล้ว การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการเดินทางเพื่อศึกษาเรียนรู้ถึงวิถีชีวิต สภาพสังคม โบราณคดี ประวัติศาสตร์ และสถานที่ต่างๆ รวมถึงการเข้าไปสัมผัสกับประเพณี งานเทศกาล งานแสดงศิลปะที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของสังคมทั้งในแง่มานุษยวิทยาและสังคมวิทยา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อบุคคลในชุมชนนั้นๆ โดยทางด้านเจ้าบ้านหรือชุมชนท้องถิ่นก็ควรที่จะรักษาวัฒนธรรมพื้นบ้านดั้งเดิมไว้ ไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงศิลปวัฒนธรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว แต่หากมีความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เข้ากับยุคสมัย ก็สามารถทำได้แต่ต้องไม่ให้เสียรูปแบบดั้งเดิมหรือความหมายที่ถือเป็นหัวใจสำคัญของวัฒนธรรมนั้นๆ ซึ่งหากไม่รักษาไว้ อาจเกิดการสูญเสียคุณค่าทางวัฒนธรรมในที่สุดก็เป็นได้

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

(โฆสิต บันเปี่ยมราษฎร์, 2533, หน้า 277) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ และได้แบ่งพื้นที่เพื่อประโยชน์ในการจัดการทางการท่องเที่ยวเป็น 3 แบบ ดังนี้

1. พื้นที่ท่องเที่ยวที่ติดตลาดแล้ว จะสามารถพัฒนาได้โดยอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมศิลปากร กรมป่าไม้ เป็นต้น ซึ่งการจัดทำแผนการใช้ประโยชน์ของพื้นที่นั้นจะต้องไม่เกินความสามารถในการรองรับของพื้นที่และความร่วมมือในระดับท้องถิ่น
2. พื้นที่ท่องเที่ยวที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ เช่น เชียงใหม่ ที่จัดเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวแล้ว แต่ก็ยังต้องพยายามพัฒนาพื้นที่ใกล้เคียงด้วย เช่น เชียงราย ลำพูน ลำปาง เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพื่อกระจายประโยชน์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อไปยังจังหวัดที่อยู่ใกล้เคียง
3. พื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวภายในจังหวัด เป็นพื้นที่ในจังหวัดหรือจังหวัดใกล้ๆ กัน
นิคม จารุมณี (2536, หน้า 68) กล่าวถึง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวว่า “การจะสร้างหรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นพื้นที่ที่ไม่น่าสนใจ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่สามารถดึงดูด

นักท่องเที่ยวได้นั้น จะต้องคำนึงถึงจุดสำคัญในด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติทั้งด้านกายภาพ หรือภูมิภาค ตำแหน่งที่ตั้ง หรือชื่อเสียงของสถานที่นั้นๆ ที่โด่งดังไปทั่วโลก”

(สันติ ชุตินธรา, 2537, หน้า 47) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว คือการพัฒนาพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งที่มีความเหมาะสม มีศักยภาพในการเป็นสถานที่ท่องเที่ยว โดยมีปัจจัยดังนี้

1. การชักจูงหรือดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวในพื้นที่นั้นจำนวนเพิ่มมากขึ้น
2. การปรับปรุงพัฒนาพื้นที่ให้สามารถรองรับ ตลอดจนให้บริการและตอบสนองความต้องการให้แก่นักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาได้อย่างพอเพียง

มนัส สุวรรณ (2538, หน้า 128) กล่าวไว้ว่า “การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ มีสิ่งสำคัญที่ต้องนำมาประเมินร่วมกับการตัดสินใจพัฒนา ได้แก่ ความสามารถในการใช้บริการของผู้ท่องเที่ยว ความปรารถนาของผู้ท่องเที่ยว ความสะดวกในการเดินทางเข้าถึง และความสามารถในการรองรับของพื้นที่ อันประกอบด้วย ความสามารถที่รองรับได้ด้านกายภาพ ด้านสังคม และด้านนิเวศวิทยา”

ชูเกียรติ นพเกตุ (2542, หน้า 75-76) กล่าวไว้ว่า “สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ประสบผลสำเร็จ คือ ต้องทราบความต้องการและความสามารถในการใช้บริการของผู้ท่องเที่ยว ความสะดวกในการเดินทางเข้าถึง และความสามารถในการรองรับของพื้นที่”

(คณะกรรมการการท่องเที่ยวและการศึกษาดูเมือง, ม.ป.ป., หน้า 26) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นการบริหารจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเหมาะสมกับสภาพทรัพยากรที่มี มีความหลากหลายด้านจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นสำคัญและไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง ซึ่งต้องมีการดำเนินการใน 3 ด้านคือ

1. ด้านนโยบาย
- 2.ก ด้านการจัดการ เช่น การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การให้บริการทางการท่องเที่ยว การให้การศึกษาและการสื่อความหมาย การจัดการสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของชุมชน การส่งเสริมการตลาด รวมทั้งการป้องกันและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

3. ด้านการดำเนินการ

โดยสรุปแล้ว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จัดเป็นการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่มาใช้ประโยชน์ให้เหมาะสม และทำให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่มาเยือนได้ดี ซึ่งในการพัฒนานั้นต้องพิจารณาถึงลักษณะเด่นตามหลักองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

และความสามารถในการรองรับของพื้นที่นั้น อีกทั้งความต้องการและความสามารถในการใช้บริการของนักท่องเที่ยวที่มีการดำเนินการด้านนโยบาย ด้านการจัดการ และด้านการดำเนินการให้เหมาะสมกับพื้นที่นั้นๆ

แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

(Mill and Morrison, 1992, p. 201) องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว จะต้องประกอบด้วย

1. สิ่งดึงดูดใจ ซึ่งถือเป็นตัวดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาในพื้นที่
2. สิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งจะต้องสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวขณะที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยว
3. สาธารณูปโภคและการขนส่ง ซึ่งจะต้องช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้
4. การต้อนรับอย่างมีมิตรไมตรี

(Cooper and Others, 1994, p. 81) แหล่งท่องเที่ยวเป็นสถานที่สำคัญที่จะสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งจะต้องประกอบด้วย 4 อย่าง ดังนี้

1. สิ่งดึงดูดใจ
2. การเดินทางเข้าถึง
3. สิ่งอำนวยความสะดวก
4. บริการเสริมที่คนในท้องถิ่นเป็นผู้จัดหาขึ้นมาเอง เช่น การบริการข้อมูลข่าวสาร

Swarbrooke (2000, p. 253-299) กล่าวไว้ว่า “องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวจะต้องประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว การเดินทางเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก รวมถึงการต้อนรับด้วยมิตรไมตรี”

(บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542, หน้า 45-46) การที่จะมีนักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมทรัพยากรการท่องเที่ยวใดๆ ก็ตามจะต้องขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการ ดังนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวจะต้องมีสิ่งดึงดูดใจ เช่น ความสวยงามของธรรมชาติ สถานที่ทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น
2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวจะต้องมีเส้นทางคมนาคมเข้าถึง ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวนั้น ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงกันระหว่างแหล่งท่องเที่ยวกับบริเวณใกล้เคียง

3. ทรัพยากรการท่องเที่ยวจะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่นักท่องเที่ยวจะสามารถมายังท่องเที่ยวได้อย่างประทับใจ เช่น การให้บริการด้านที่พัก ไฟฟ้า น้ำประปา ร้านอาหาร การนำเที่ยว การสื่อสาร การบริการรับแลกเปลี่ยนเงินตรา การจำหน่ายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น

(มัลทิกา ศิริพิศ, 2542, หน้า 35-36) แหล่งท่องเที่ยวเป็นศูนย์รวมสิ่งที่น่าสนใจที่นักท่องเที่ยวต้องการและมีความจำเป็น ประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกสบายของนักท่องเที่ยวทุกประเภท ได้แก่

1. สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว มี 2 ประเภทคือ สิ่งดึงดูดใจทางธรรมชาติและสิ่งดึงดูดใจที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ โบราณสถานของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ

2. การเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว ภายในแหล่งท่องเที่ยว และมีเส้นทางที่สามารถเชื่อมต่อระหว่างแหล่งท่องเที่ยวอื่น อีกทั้งการจัดบริการรับส่งในบริเวณที่พักของนักท่องเที่ยว

3. สิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งเป็นตัวชี้รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว นั้นๆ ได้แก่ ที่พัก อาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก เป็นต้น

4. บริการเกื้อหนุน เป็นบริการอื่นๆ ที่เพิ่มความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว เช่น บริการด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านการรักษาความปลอดภัย เป็นต้น

5. โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งก่อสร้างอื่นๆ ที่นอกเหนือจากโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งโครงสร้างพื้นฐาน หมายถึง สิ่งจำเป็นต่างๆ ต่อการดำรงชีวิตมนุษย์ โดยรัฐบาลเป็นผู้ลงทุนในการจัดการและการก่อสร้าง ส่วนสิ่งก่อสร้างอื่นๆ ที่นอกเหนือจากโครงสร้างพื้นฐาน จะมาจากการลงทุนของภาคเอกชนเป็นส่วนใหญ่

ชูสิทธิ์ ชูชาติ (2542, หน้า 27) กล่าวว่า องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย

1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ที่เกิดจากเหตุการณ์และสถานที่ ซึ่งสถานที่อาจเกิดจากธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้น แต่เหตุการณ์ที่น่าประทับใจเกิดจากมนุษย์สร้างขึ้น

2. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ความสะดวกสบายที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าถึงสถานที่ได้รวดเร็ว ปลอดภัย และสะดวกมากขึ้น เช่น ระบบสาธารณูปโภค ระบบการสื่อสาร ระบบคมนาคม รวมถึงสิ่งก่อสร้างอื่นๆ เช่น ร้านอาหาร โรงแรมที่พัก เป็นต้น

3. การเดินทางเข้าถึง (Accessibility) จะต้องมีระบบคมนาคม อันประกอบด้วย เส้นทาง ยานพาหนะ สถานี และผู้ประกอบการ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการลำเลียงคนและสิ่งของ ไปยังจุดหมายปลายทางโดยผ่านเส้นทางหรือท่าลำเลียง

โดยสรุปแล้ว องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยววันนั้นล้วนแต่มีบทบาทและหน้าที่ที่แตกต่างกัน และมีความสัมพันธ์ต่อกัน เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน ซึ่งมีความแตกต่างของแต่ละรูปแบบ การท่องเที่ยววันนั้น จะขึ้นอยู่กับความแตกต่างในองค์ประกอบย่อยและความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังมีสิ่งแวดล้อมนอกระบบที่เกื้อหนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยวอีกหลายประการ เช่น ลักษณะทางกายภาพและระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจและการลงทุน โครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนองค์กรและกฎหมาย เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่ม

(ไพรัตน์ เดชะรินทร์, 2525, หน้า 12-14) การจัดตั้งองค์กรประชาชนให้พึ่งตนเองได้ ควร มีปัจจัยที่สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ความสำเร็จขององค์กรประชาชนต้องขึ้นอยู่กับการณ์ผู้นำในชุมชนที่มีความเข้าใจ เนื่องจากความสำคัญขององค์กรประชาชนและผู้นำเหล่านั้นต้องมีความบริสุทธิ์ใจ ความซื่อสัตย์ และความจริงใจต่อประชาชน

2. ความจำเป็นของการมีองค์กรประชาชนและความสามารถดำเนินกิจกรรมได้ดี ก็ต่อเมื่อวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งองค์กรประชาชนแน่ชัดว่า ตั้งขึ้นมาเพื่อต่อสู้กับใครและจะต้อง รวมตัวกันต่อสู้เพื่อสมาชิกในเรื่องอะไร

3. ในระยะเริ่มต้นของการจัดตั้งองค์กรประชาชนนั้นต้องอาศัยบุคคล ซึ่งผู้รู้ อาจจะเป็น ประชาชนทั่วไป ผู้นำหรือบุคคลภายนอกที่เก่งและบริสุทธิ์ใจมาเป็นผู้นำ และต้องการได้รับการสนับสนุนเรื่องการทำ ความเข้าใจกับสมาชิกผู้ก่อตั้งอย่างต่อเนื่องต่อไปอีกสักกระยะหนึ่ง การช่วยเหลือในด้านอื่นๆ มีความจำเป็นน้อยกว่าในเรื่องทำความเข้าใจวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ของการจัดตั้ง

4. หากจะให้การจัดตั้งองค์กรประชาชนในระดับหมู่บ้านมีความสามารถพึ่งพาตนเอง ได้ จะต้องมีการจัดตั้งองค์กรระดับจังหวัดหรือหน่วยงานระดับจังหวัดที่ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในด้านการติดต่อกิจกรรมอื่นๆ ที่เกินความสามารถของการจัดตั้งองค์กรในระดับหมู่บ้าน

5. ในบรรดาการจัดตั้งองค์กรประชาชนที่สำคัญและตรงกับความต้องการของชาวบ้าน คือ องค์กรจัดตั้งที่เกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา และการปกครองที่ชาวบ้านได้มีการ รวมตัวทำกันอยู่แล้ว และสามารถทำกันได้ดีเมื่อมีกิจกรรมเกิดขึ้น ซึ่งหน่วยงานราชการและ

หน่วยงานภายนอกไม่ควรเข้าไปแทรกแซงองค์กรด้านเศรษฐกิจมากนัก นอกจากความรู้ด้านการบัญชีและการเงิน การนำเงินหรือผลประโยชน์ไปล่อให้มีการจัดตั้งกลุ่มจะทำให้กลุ่มล้มเหลวผู้การทำความเข้าใจที่แท้จริงไม่ได้

(โกวิท พวงงาม, 2527, หน้า 37-40) ได้เสนอความคิดโดยรวบรวมขั้นตอนการจัดตั้งกลุ่มองค์กรประชาชนของส่วนราชการไว้ดังนี้

1. การจัดตั้งกลุ่มต้องคำนึงถึงความเหนียวแน่นและประสิทธิภาพขององค์กรเป็นหลัก เช่น

- 1.1 กลุ่มจะต้องเกิดจากความต้องการของชุมชนและความสมัครใจ
- 1.2 กลุ่มต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนร่วมของสมาชิก
- 1.3 กลุ่มจะต้องมีความสัมพันธ์และบรรยากาศแห่งความร่วมมือของสมาชิก
- 1.4 กลุ่มจะต้องกำหนดหน้าที่ให้สมาชิกรู้จักบทบาทหน้าที่ตน เห็นแก่ประโยชน์ของกลุ่มมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว
- 1.5 กลุ่มจะต้องกำหนดหน้าที่สมาชิกให้ชัดเจน นอกเหนือจากการประชุม
- 1.6 กลุ่มจะต้องมีระเบียบวินัย อยู่ร่วมกันอย่างมีกฎเกณฑ์
- 1.7 กลุ่มจะต้องสามารถดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ยั่วยุให้สมาชิกมาพบปะกันบ่อยครั้ง มีแผนงานและกิจกรรมตอบสนองของความต้องการของสมาชิกกลุ่ม โดยจะต้องมีเป้าหมายการเพิ่มสมาชิกหรือประเมินผลกลุ่มเอง

2. ส่วนราชการจะต้องเข้าใจปัญหาและหลักการทำงาน เพื่อการจัดตั้งองค์กรประชาชนมากกว่าที่มุ่งหวัง และเพื่อประโยชน์ของหน่วยงานโดยวิธีดังนี้

2.1 วางรากฐานการทำงานพัฒนาในชนบทหมู่บ้าน จะต้องยึดหลักความต้องการและการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยผ่านขั้นตอนขององค์กรประชาชน เห็นความสำคัญของพลังของกลุ่ม เพื่อเปิดโอกาสและฝึกหัดการทำงานของกลุ่ม

2.2 จะต้องมีความหมายในการลดการพึ่งพาของประชาชนและองค์กรที่มีต่อส่วนราชการออกไป เช่น ใช้องค์กรในตำบลให้เป็นผู้คิดริเริ่มการปฏิบัติและการวัดผลด้วยตนเอง ส่วนราชการเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือแนะนำด้านวิชาการเท่านั้น

2.3 ส่วนราชการต้องผสมผสานแผนการดำเนินการฝึกอบรมและให้ความรู้แก่กลุ่มหรือองค์กรประชาชนอย่างเป็นระยะๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพขององค์กรให้มีความชำนาญในด้านต่างๆ เพิ่มขึ้น

(พัฒน์ บุญรัตน์, 2543, หน้า 42-44) หลักการจัดตั้งกลุ่มของประชาชนในการพัฒนาชุมชน สรุปได้เป็นแบบ 3 ชั้น ชั้นละ 8 ตอนดังนี้

ชั้นที่ 1 ว่าด้วยการจัดตั้งกลุ่ม เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มสตรี หรือกลุ่มประเภทอื่นๆ โดยมีหลักเกณฑ์ที่ควรยึดถือจำนวน 8 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ว่าด้วยผู้นำกลุ่ม ซึ่งจะต้องหาผู้นำที่มีความถนัดในเรื่องนั้นโดยเฉพาะ

ตอนที่ 2 ว่าด้วยความต้องการร่วมกลุ่ม ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกของกลุ่มนั้นมีความต้องการร่วมกันหรือมีวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน อาจต้องแก้ปัญหาร่วมกันหรือดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน ดังนั้นจึงต้องสำรวจความต้องการของแต่ละบุคคลก่อนรวมกลุ่ม

ตอนที่ 3 ว่าด้วยความสมัครใจจริง

ตอนที่ 4 ว่าด้วยสิ่งแวดล้อมคล้ายคลึงกัน

ตอนที่ 5 ว่าด้วยมีวัยใกล้เคียงกัน

ตอนที่ 6 ว่าด้วยเพศเดียวกัน

ตอนที่ 7 ว่าด้วยความสัมพันธ์ต่อกันไม่ขัดแย้ง

ตอนที่ 8 ว่าด้วยสถานการณ์บีบตัว

ชั้นที่ 2 ว่าด้วยการเคลื่อนไหวของกลุ่ม ซึ่งจะช่วยผลักดันให้เกิดพลังการต่อสู้และพลังการต่อรองในโอกาสต่อไป โดยมีหลักเกณฑ์ที่ควรยึดถือจำนวน 8 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ว่าด้วยการส่งเสริมการประชุม พบปะ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งกันและกัน รวมถึงเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่ม

ตอนที่ 2 ว่าด้วยการส่งเสริมแนวความคิด และยกระดับจิตใจ

ตอนที่ 3 ว่าด้วยการส่งเสริมการมีระเบียบวินัย

ตอนที่ 4 ว่าด้วยการส่งเสริมสัมพันธภาพของบุคคล ทั้งสมาชิกภายในกลุ่ม และบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับสมาชิกภายในกลุ่ม

ตอนที่ 5 ว่าด้วยการส่งเสริมกิจกรรมให้ต่อเนื่อง

ตอนที่ 6 ว่าด้วยการส่งเสริมวิชาการ

ตอนที่ 7 ว่าด้วยการส่งเสริมผลประโยชน์ร่วม

ตอนที่ 8 ว่าด้วยการส่งเสริมและดำรงไว้ ซึ่งสถานภาพผูกพันให้ทุกคนมีบทบาทหน้าที่ในกลุ่มให้รู้จักรับผิดชอบร่วมกันกับกลุ่ม

ขั้นที่ 3 ว่าด้วยความเจริญเติบโตของกลุ่ม หมายถึง สมาชิกของกลุ่มเพิ่มจำนวนขึ้น และเกิดกลุ่มใหม่ๆ ต่อเนื่อง และสัมพันธ์กับกลุ่มที่มีอยู่เดิมในการดำเนินการเกี่ยวกับการเจริญเติบโตของกลุ่มนี้ โดยมีหลักเกณฑ์ที่ควรยึดถือจำนวน 8 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ว่าด้วยการเจริญเติบโตของสหพันธ์รวมกลุ่ม เป็นการทำให้กลุ่มเล็กๆ ซึ่งได้ตั้งขึ้นตามขั้นที่ 1 และมีพลังการเคลื่อนไหวแล้วในขั้นที่ 2 ได้เข้ามาร่วมกัน

ตอนที่ 2 ว่าด้วยการสร้างหน่วยนำร่วมคือ การนำเอาตัวแทนหรือผู้นำของกลุ่มแต่ละกลุ่มมารวมกันเรียกว่าตั้งเป็น “หน่วยนำร่วม” ขึ้น

ตอนที่ 3 ว่าด้วยการสร้างผลประโยชน์ร่วม

ตอนที่ 4 ว่าด้วยการสร้างกิจกรรมพึ่งพากัน

ตอนที่ 5 ว่าด้วยส่วนวิชาการจากการที่กลุ่มได้มีผลประโยชน์ร่วมกันและมีกิจกรรมพึ่งพากันเกิดขึ้นแล้ว ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความสามารถและประสิทธิภาพกลุ่ม

ตอนที่ 6 ว่าด้วยพลังร่วมและดำเนินงานร่วมกัน

ตอนที่ 7 ว่าด้วยความสลับเปลี่ยนร่วม

ตอนที่ 8 ว่าด้วยพลังต่อรอง

โดยสรุปแล้ว กลุ่มอาชีพซึ่งดำเนินการจัดตั้งขึ้นโดยกรมการพัฒนาชุมชนร่วมกับผู้นำและสมาชิกของกลุ่มอาชีพ ถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่สมาชิกได้ร่วมกันจัดตั้งขึ้นเพื่อผลประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ หรือการเสริมสร้างรายได้เป็นวัตถุประสงค์หลัก ดังนั้นการดำเนินงานของกลุ่มจึงเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มด้านกิจกรรมอาชีพ การพัฒนาอาชีพ และการสร้างเสริมอาชีพให้สมาชิกกลุ่มได้นำไปประกอบกิจกรรมสร้างรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัวต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

อดิน รพีพัฒน์ (2527, หน้า 320) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า คือ “การให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหาและเป็นผู้ดำเนินการทุกอย่างเป็นเรื่องที่ประชาชนร่วมกันคิดขึ้นมาและร่วมกันดำเนินการ มิใช่เป็นการให้คนภายนอกเป็นผู้กำหนดแล้วให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง”

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527, หน้า 2) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า คือ “การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม ในการมีส่วนร่วมประชาชนนั้นได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนอย่างเป็นตัวของตัวเอง”

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2531, หน้า 11-14) ได้ให้ความแตกต่างระหว่างการร่วมมือ และการมีส่วนร่วมโดยระบุว่า

...การมีส่วนร่วมจะต้องควบคู่กับความรู้สึกเป็นเจ้าของ คนอื่นที่เข้ามาว่ามนั้นถือว่าเป็นการให้ความร่วมมือ การมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา ได้แก่ การศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การเลือกวิถีและวางแผนในการแก้ปัญหา การดำเนินงาน ตามแผน และขั้นสุดท้ายคือ การติดตามและประเมินผล

(จรงค์ อินทยนต์, 2539) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาบ้านโป่งร้อนตำบลใหม่พัฒนาอำเภอเกาะคา จังหวัดลำปางโดยกล่าวถึงแนวคิดด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวมี 2 ประการ ดังนี้

1. การให้บริการและอำนวยความสะดวก ตลอดจนให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว
2. การรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ตลอดไป
 - 2.1 ความสามารถในการรองรับเชิงกายภาพ หมายถึง สภาพพื้นที่ที่จะเอื้ออำนวยให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว
 - 2.2 ความสะดวกในการรองรับเชิงสังคม หมายถึง ความสามารถของสถานที่ท่องเที่ยวที่สามารถให้บริการแก่ผู้มาเที่ยวได้สูงสุด
 - 2.3 ความสามารถในการรองรับเชิงนิเวศวิทยา หมายถึง ความสามารถของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติในสถานที่นั้น และบริเวณใกล้เคียงกับสถานที่ท่องเที่ยวนั้นในการรองรับธุรกิจการท่องเที่ยว

(ชินรัตน์ สมสืบ, 2539, หน้า 25-26) กล่าวถึงแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมเป็นสิทธิ์และเป็นเอกสิทธิ์ ในฐานะสิทธิ์ที่จะต้องได้รับการเคารพและให้เกียรติ ส่วนในฐานะเอกสิทธิ์คือ จะต้องไม่เกิดจากการบังคับและครอบงำ ซึ่งทั้งสองประการนี้จะต้องเกิดจากบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตยมากที่สุด โดยไม่มีใครจะเป็นหุ่นเชิดในกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. การมีส่วนร่วมเป็นการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นผลรวมของข้อผูกมัดจากแต่ละคน ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อที่ว่า โครงการเป็นของพวกเขา เพื่อพวกเขา และโดยพวกเขา ที่สามารถแสดงออกมาในรูปพฤติกรรมร่วม เป็นการแสดงพฤติกรรมของผลประโยชน์ร่วม

3. การมีส่วนร่วมคือส่วนสำคัญของกระบวนการบริหารการพัฒนา โดยการมีส่วนร่วมนี้จะถูกดำเนินการใน 2 ประการ ซึ่งประการแรกคือ นักบริหารการพัฒนาจะต้องรู้ในสิ่งที่ประชาชนมุ่งหวัง และจะต้องให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น ส่วนประการที่สองคือ ประชาชนจะต้องรับรู้เข้าใจในการพัฒนาโครงการ รู้ถึงทรัพยากรที่จำเป็นและประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

4. การมีส่วนร่วมคือเครื่องมือชี้วัดการพัฒนา การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับพื้นฐานในการพัฒนา หากยังมีมากและเข้มข้นเท่าใด แสดงว่าผลประโยชน์ของการพัฒนาจะตกแก่ประชาชนมากขึ้นเท่านั้น

วรรณพร วนิชชานุกร (2540, หน้า 67) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของคนท้องถิ่นในการท่องเที่ยวว่า “การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นที่จะพัฒนาพื้นที่ด้านการท่องเที่ยว คนในท้องถิ่นควรเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนตัดสินใจด้านต่างๆ เช่น ลักษณะของการท่องเที่ยว ชนิดและปริมาณของนักท่องเที่ยว และมีหน้าที่ควบคุมดูแลคุณภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรให้มีคุณภาพดีอยู่เสมอ”

(สมชาย สนั่นเมือง, 2541, หน้า 25) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยว โดยสรุปว่าสามารถกำหนดความเกี่ยวข้องของชุมชนกับการท่องเที่ยวได้ 2 ลักษณะคือ ผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชน ดังนั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนจะมีตั้งแต่การเตรียมการจัดการ การวางแผน การควบคุมดูแลการใช้ทรัพยากร การมีส่วนร่วมในการบริการ และการได้รับประโยชน์จากการบริการ โดยชุมชนจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งการมีส่วนร่วมที่ดีจะต้องให้ความสำคัญในรูปแบบของการรวมกลุ่ม มีการให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในการดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม เพิ่มทักษะในการจัดการและประสานงานกับหน่วยงานภายนอก

(พจนา สวนศรี, 2541, หน้า 9-13) กล่าวถึงหลักการจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนภายใต้มิติต่างๆ คือ

1. มิติด้านสิ่งแวดล้อม จะก่อให้เกิดการเรียนรู้และร่วมมือกันในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด
2. มิติด้านการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของการรณรงค์การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับล่าง โดยการสร้างกระบวนการวางแผนและการตัดสินใจในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน
3. มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นการสร้างสรรค์ในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ของคนต่างวัฒนธรรม (เมือง-ชนบท) เพื่อเพิ่มความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งการเท่าทันต่อวัฒนธรรมแบบเมืองที่เติบโตอย่างไร้รากฐาน

4. มิติด้านเศรษฐกิจ ควรเป็นกิจกรรมที่นำไปสู่การกระจายรายได้ และผลกำไรที่เกิดจากการท่องเที่ยวให้เกิดกับชุมชนอย่างแท้จริง ดังนั้นประชาชนในพื้นที่จะเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาและควบคุมการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวในพื้นที่ตนเอง ภายใต้มิติที่ไม่ขัดแย้งกับ การรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติ

ซูเกียรติ นพเกตู (2542, หน้า 157) กล่าวว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชนเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นเป็นหลักในการจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ในการดูแลทรัพยากรและประสานงานกับผู้ประกอบการและส่วนราชการ”

(บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542, หน้า 199-200) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในทิศทางที่ถูกต้องว่า ควรให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับความรู้ความเข้าใจ ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีความสามารถในการดูแลรักษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมโดยการให้ข้อมูล การเตรียมการวางแผน การควบคุมดูแลอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในทุกระดับ ดังนี้

1. ระดับนโยบาย จะต้องหาทางให้ชุมชนท้องถิ่นรับทราบนโยบายการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
2. ระดับแผนงาน จะต้องหาทางให้ชุมชนท้องถิ่นเข้าใจแผนงานหรือโครงการแบบยั่งยืนอย่างชัดเจน
3. ระดับปฏิบัติ จะต้องหาทางให้ชุมชนท้องถิ่นเข้าใจแผนปฏิบัติ แนวทาง และวิธีการปฏิบัติงานตามแผนงานหรือโครงการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จนสามารถให้ความร่วมมือและปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง โดยมีการแนะนำอย่างใกล้ชิดทุกขั้นตอนของการปฏิบัติ จนกว่าจะมั่นใจได้ว่าสมาชิกชุมชนท้องถิ่นทุกคนได้ดำเนินการอย่างถูกทิศทางแล้ว
4. ระดับการประเมินผล จะต้องหาทางให้ชุมชนท้องถิ่นเข้าใจในการติดตามผลปฏิบัติงานหรือโครงการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จนสามารถประเมินผลได้ถูกต้อง มีข้อเสนอแนะ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

(มิศรา สามารถ, 2543) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สรุปได้ว่า การจัดการท่องเที่ยวเป็นกระบวนการที่กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครต่างๆ ในชุมชน ได้เข้ามาร่วมดำเนินการบริหารจัดการชุมชนท่องเที่ยวในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์อย่างมีความรับผิดชอบและเกี่ยวข้องกัน

ปรีชาติ วลัยเสถียร (2543, หน้า 135-137) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า “เป็นการให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันแก้ปัญหา การวางแผน การตัดสินใจระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีที่องถึน การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน”

เพิ่มศักดิ์ มกรภิรมย์ (2543, หน้า 11) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง “การที่ประชาชนซึ่งประกอบไปด้วยบุคคล กลุ่ม และองค์กร มีส่วนร่วมในกระบวนการ อาทิ การรับรู้ข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น การชี้ประเด็นปัญหา การตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย การวางแผน การจัดการ การได้รับประโยชน์ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ การติดตามประเมินผล และการแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่างๆ”

โดยสรุปแล้ว การมีส่วนร่วมของชุมชน คือ กระบวนการที่ประชาชนสามารถรวมกลุ่มกันเอง และผลจากการรวมกลุ่มของประชาชนก็สามารถบ่งบอกได้ถึงปัญหาและความต้องการในการแก้ไขปัญหา และการมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริงและประเมินโครงการ ทั้งนี้จะต้องเป็นผลสืบเนื่องมาจากการมีโอกาสได้รับทรัพยากรและการบริการที่อยู่บนพื้นฐานของการช่วยเหลือและสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรเอกชน

ขั้นตอนการทอผ้าไหม

การทอผ้าไหมเป็นงานหัตถกรรมที่ต้องอาศัยฝีมือความชำนาญและความเพียรพยายาม ตั้งแต่การทำเส้นไหมจนถึงการทอสำเร็จเป็นผืนผ้า ซึ่งอาจแบ่งเป็นขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. การทำเส้นไหม

เส้นไหมได้มาจากการนำรังของตัวไหมมาปั่นเป็นเส้นใย เส้นไหมนี้มีคุณสมบัติพิเศษที่เด่นกว่าเส้นฝ้ายคือ มีความเหนียวทนทานและมีประกายเงางาม เส้นไหมที่ได้จากการปั่น เมื่อจะนำมาทอเป็นผ้าไหมยกดอกจะจัดแบ่งเส้นไหมออกเป็น 2 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 ไหมเส้นยืน จะใช้เส้นไหมควบ 4 คือเส้นไหมดิบที่ปั่นด้วยใยไหม 4 เส้น จึงเรียกว่าไหมควบ 4 โดยทั่วไปแล้วนิยมใช้ไหมควบ 4 เป็นไหมเส้นยืนแต่ก็สามารถให้เป็นไหมเส้นพุ่งทำลายยกดอกได้

ประเภทที่ 2 ไหมเส้นพุ่ง โดยทั่วไปจะใช้เส้นไหมควบ 6 คือเส้นไหมดิบที่ปั่นด้วยใยไหม 6 เส้น สำหรับใช้เป็นไหมพุ่งและทำลายยกดอก ไหมควบ 6 นี้ไม่นิยมใช้เป็นไหมเส้นยืน

2. การฟอกไหม

เส้นไหมที่ได้จากการปั่นจะมียางเหนียวคล้ายกาวหรือเซรีซิน (Sericin) ติดอยู่กาวนี้ถูกขับออกมาจากตัวไหมโดยธรรมชาติพร้อมๆ กับเส้นใยไหม หากปล่อยให้กาวหรือเซรีซินจะทำให้เส้นใยไหมแข็งหยาบกระด้าง ขาดความเงางาม ดังนั้น จึงต้องมีการนำเส้นไหมที่ปั่นแล้วไปฟอกก่อนที่จะนำมาทอเป็นผ้าไหม การฟอกไหม นอกจากจะเป็นกรรมวิธีที่จะทำให้กาวที่ติดเส้นไหมหายไปแล้วยังช่วยให้เส้นไหมมีสีคงทนเมื่อนำไปย้อมสี และสีที่ย้อมจะติดทนทาน แต่ถ้าไม่ฟอกเส้นไหม เมื่อย้อมสีจะไม่ติดหรือติดแต่เพียงเคลือบไว้เท่านั้น เมื่อนำผ้าไปซักจะทำให้สีตกและซีดไปในที่สุด นอกจากนี้ การฟอกไหมยังช่วยให้เส้นไหมนิ่มเป็นประกายเงางามยิ่งขึ้นอีกด้วย

หลังจากฟอกไหมเสร็จแล้ว ไหมเส้นยืนจะต้องนำไปใส่ในน้ำเบ้งผสมน้ำมันพีช โดยให้มีส่วนผสมของเบ้งเพียงเล็กน้อย และเบ้งที่นิยมใช้คือเบ้งหมี ถ้าใช้เบ้งชนิดอื่นเส้นไหมจะหัก ส่วนน้ำมันพีชใช้อัตราส่วน ประมาณ 2-3 หยด ต่อเส้นไหม 1 กิโลกรัมต่อน้ำ 20 ลิตร กรรมวิธีนี้จะช่วยให้เส้นไหมลื่นและไม่ติดกัน แล้วจึงนำเส้นไหมขึ้นมาบิดน้ำออก กระจุกให้เหี่ยวแล้วนำไปตากแห้ง สำหรับเส้นไหมฟุ้งไม่นิยมลงเบ้ง เพียงแต่บิดเอาน้ำออก กระจุกให้เหี่ยวแล้วนำไปตากแห้ง

3. การย้อมไหม

การย้อมไหม เป็นกรรมวิธีที่ทำต่อจากการฟอกไหม โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะทำให้เส้นไหมที่ฟอกแล้วมีสีสันตามต้องการสามารถนำไปทอเป็นผ้าไหมได้หลากสีและสีสดงดงามเป็นที่ต้องการของตลาด

4. การกรอไหม

การกรอเส้นไหม เป็นการนำเส้นไหมที่ย้อมแห้งดีแล้วมาปั่นเก็บไว้ อุปกรณ์ประกอบด้วย เครื่องกรอไหม ในกรอขนาดต่างๆหรือจักกวดไหมและระจิง สิ่งที่ใช้เก็บเส้นไหมที่กรอแล้ว มักจะใช้วัสดุที่ห่างายในท้องถิ่น กระจ่องหรือหลอดพลาสติก เป็นต้น การกรอเส้นไหมมีวัตถุประสงค์ที่จะแยกเส้นไหมให้ออกเป็นเส้นๆ ไม่ให้ติดหรือพันกัน และเป็นการสำรวจเส้นไหมให้มีความเรียบร้อยไม่ขาด ซึ่งจะช่วยให้สะดวกในการสาวไหม อันเป็นกรรมวิธีในขั้นตอนต่อไป

5. การสาวไหม

การสาวไหม ในภาษาพื้นเมืองเรียกว่า “การไ้้นไหม” หรือ “ไ้้นหูก” คือการนำเส้นไหมยืนที่กรอแล้วไปสาวในรางสาวไหมหรือม้าเดินไ้้ที่ละเส้น โดยให้มีจำนวนเส้นไหมครบตามจำนวนช่องพื้นหวีที่ต้องการจะใช้ อุปกรณ์ที่ใช้ในการสาวไหมประกอบด้วย ม้าเดินไ้้ ไม้ไขว้หลัง และหลักตั้งตลอดในการสาวไหมลงช่องของพื้นหวี กำหนดให้ 1 ช่องพื้นหวีจะต้องใช้เส้นไหมยืน 2 เส้น ดังนั้นถ้าหากใช้พื้นหวีซึ่งมีช่อง 2000 ช่อง จะต้องนับไหมเส้นยืนให้ครบ 4000 เส้น เป็นต้น สำหรับ

ไม้ไข้วหลังเป็นอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการสาวไหม โดยจะมีไว้ที่รางสาวไหมรางที่ 1 เพื่อให้เส้นไหมเรียงลำดับกันไปตลอด เป็นการป้องกันเส้นไหมพันกัน

6. การเข้าพันหวีหรือฟืม

พันหวี หรือ ฟืม เป็นเครื่องมือใช้สำหรับสาวเส้นไหมให้เป็นระเบียบ และมีประโยชน์ในการทอโดยใช้กระทบไหมเส้นพุ่งให้ขยับเข้าชดกับไหมเส้นยืนหรือสานให้เป็นผืนผ้าออกมาอย่างสวยงาม อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบด้วย แท่นอัดก๊อปปี้ ม้าหมุน ไม้เขี่ยเส้นไหม ไม้ขนาดสำหรับแยกไข้ว และพันหวี

พันหวีแต่เดิมทำด้วยไม้เป็นซี่ๆ โดยมีขอบ ยึดไว้ทั้งข้างบนและข้างล่าง หัวและท้ายเพื่อยึดพันหวีให้สม่ำเสมอและคงทน แต่การทำพันหวีด้วยไม้นั้น ช่วงห่างของพันหวีไม่สม่ำเสมอและโยกได้จึงทำให้ผ้าไหมทอออกมาไม่สม่ำเสมอ ขาดความสวยงามและคุณภาพ ต่อมาได้มีการทำพันหวีด้วยทองเหลืองจึงทำให้คุณภาพของผ้าที่ทอดีขึ้น แต่ก็ประสบปัญหาคือ เกิดสนิมทองเหลืองติดตามเนื้อผ้าที่ทอออกมาให้เห็นได้ชัด โดยเฉพาะผ้าไหมสีอ่อนๆ เช่น สีขาว สีครีม เป็นต้น การใช้พันหวีด้วยทองเหลืองจึงเลิกไป ปัจจุบันพันหวีทำด้วยสแตนเลส ซึ่งมีความงดงาม สม่ำเสมอและไม่โยก ไม่มีสนิมทำให้ได้ผ้าทอที่มีความสวยงาม

การเข้าพันหวี คือ การนำเส้นไหมที่สาวแล้วไปเข้าพันหวี โดยก่อนเข้าพันหวีนำไหมไปเข้าเครื่องหนีบ (Copy) เพื่อยึดเส้นไหมด้านหนึ่งเอาไว้ แล้วใส่เส้นไหมลงไปในช่วงพันหวีช่องละ 2 เส้น ดังนั้นในการเข้าพันหวีจึงต้องใช้คน 2 คน ช่วยกันทำ โดยคนหนึ่งเป็นคนส่งเส้นไหมเข้าช่องอีกคนหนึ่งช่วยดึงพันหวีให้ห่างและใช้ตะขอเกี่ยวเส้นไหมเข้าช่องพันหวี พันหวีจะช่วยสาวเส้นไหมให้เป็นระเบียบและสม่ำเสมอ

7. การเข้าหัวม้วน

การเข้าหัวม้วน คือ การนำเส้นไหมยืนที่สาวด้วยพันหวีเป็นระเบียบดีแล้วไปเข้าหัวม้วน เมื่อม้วนเส้นไหมได้ทุกๆ 5 เมตร จะใช้ทางมะพร้าวสอดกันไว้ 2 – 3 ก้าน ทำอย่างนี้เรื่อยไปจนกว่าจะหมดการใส่ทางมะพร้าวไปด้วยนี้มีประโยชน์หลายประการ คือ ป้องกันเส้นไหมบิดกันเอง เมื่อไหมขาดจะหารอยต่อได้ง่าย ขณะทอจะทำให้ทราบที่ ทอไปเป็นความยาวเท่าไรแล้ว โดยการนับทางมะพร้าว

8. การทอ

การทอเป็นขั้นตอนสุดท้ายของผ้าไหมยกดอก ช่างแรงงานทอส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิงและเด็ก ช่างที่มีความคุ้นเคยกับลายก็สามารถทอได้อย่างรวดเร็ว การทอนั้นผู้ที่คัดลายจะเป็นผู้กำหนดให้ผู้ทอว่าให้ทออย่างไร ลักษณะใด ทั้งนี้เพราะผู้ทอไม่สามารถทราบได้ว่าผ้าไหมยกดอกที่ตนเอง

เป็นผู้ทอนั้นมีผลคลายออกมาเป็นอย่างไร ยกเว้นผู้ทอเป็นผู้คัดลายและดั้นดอกเองเท่านั้น การทอผ้าไหมยกดอกนิยมทอด้วยกี่พื้นเมือง ซึ่งเป็นการอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านอย่างหนึ่ง การทอด้วยกี่พื้นเมืองนี้ถ้าดั่งเส้นไหมให้พอดี ไม่ตึงเกินไปเนื้อผ้าที่ทอออกมาจะมีความหนาแน่น สม่่าเสมอ มีความสวยงาม ทนทาน และมีคุณค่าทางศิลปะมากกว่าการทอด้วยเครื่องจักร ซึ่งจะดั่งเส้นไหมให้ตึงเกินไป ทำให้เนื้อผ้ามีความหนาแน่นสม่่าเสมอ รวบเรียบและขาดคุณค่าทางศิลปะไป

ถ้าใช้เส้นไหมควบสี่ 1 กิโลกรัมจะทอผ้าไหมได้กว้าง 40 นิ้ว ยาวประมาณ 25 เมตร และถ้าใช้ไหมควบสาม 1 กิโลกรัม จะทอผ้าไหมได้ยาวประมาณ 36 เมตร

กรรมวิธีข้างต้นเป็นหลักทั่วไป ยังมีรายละเอียดปลีกย่อยอีกมากที่ทำให้ผ้าไหมมัดหมี่แต่ละชั้น ไม่มีการซ้ำกัน ทั้งนี้เพราะทุกขั้นตอนของการประดิษฐ์ประดอยเกิดจากน้ำมือคน ในการสาวเส้นไหม แม้จะเรียบปานใดก็ต้องมีส่วนเล็กใหญ่ต่างกัน การย้อมสี เมื่อดวงสีตามวิถีธรรมชาติย้อมมีสีหนักเบาไม่เท่ากัน เวลานำเส้นไหมลงย้อม จำนวนเส้นไหมแต่ละครั้งอาจมาน้อยกว่ากัน ฉะนั้นสีที่ติดเส้นไหมแต่ละอย่างจึงผิดแผกกัน การมัดก็อาจมีดอกใหญ่เล็กต่างกันเนื่องจากไม่ใช่เครื่องจักร ลายจึงไม่เที่ยง และการทอก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้เงาเหลือบผิดเพี้ยนกันไป จึงกล่าวได้ว่าความมีเสน่ห์ของผ้าไหมมัดหมี่แต่ละชั้นคือ เป็น "ชิ้นเดียวในโลก"

บริบทเกี่ยวกับหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านห้วยหลิม

ภาพ 2 แสดงแผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ด

ที่มา: (isan.clubs, 2005)

1. โครงสร้างทั่วไปของหมู่บ้าน

บ้านห้วยหลึมตั้งอยู่ตำบลมะบัว อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด เส้นทางร้อยเอ็ด-ยโสธร ทางหลวงหมายเลข 23 บริเวณกิโลเมตรที่ 145-146 ห่างจากตัวเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด 25 กิโลเมตร เป็นหมู่บ้านในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ อีกทั้งเป็น ศูนย์รวมและจำหน่าย ทัศนกรรมพื้นบ้าน ซึ่งเป็นหมู่บ้านทอผ้าไหมที่มีชื่อเสียงของจังหวัดร้อยเอ็ด

1.1 ประวัติความเป็นมาของบ้านห้วยหลึม

บ้านห้วยหลึม เป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่ บรรพบุรุษเป็นราษฎรที่อพยพมาจาก ตำบลเหล่าในอำเภอเดียวกัน 2 ครอบครัว โดยมีช่างคนละเชือก และได้นำช่างมาเลี้ยงที่หนองน้ำ และป่าห้วยซึ่งเกิดขึ้นตามธรรมชาติมีอยู่เป็นจำนวนมาก เห็นว่าที่แห่งนี้มีความอุดมสมบูรณ์มาก ชาวบ้านที่อพยพมาได้ช่วยกันจัดตั้งหมู่บ้านโดยการถางป่าห้วยออกเพื่อให้เป็นพื้นที่ราบและสร้าง บ้านเรือนเพื่ออยู่อาศัยแทน โดยมีป่าห้วยหนาแน่นมากจนมองเป็นมีดๆ ลิ่มๆ ตามภาษาอีสาน พื้นบ้านจึงได้นำเอามาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านห้วยหลึม” จนมาถึงในปัจจุบัน

1.2 อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดกับ	อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศใต้	ติดกับ	อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศตะวันออก	ติดกับ	อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศตะวันตก	ติดกับ	อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด

1.3 สภาพทางเศรษฐกิจ

ประชากรในหมู่บ้านห้วยหลึม ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมีอาชีพทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพหลัก ส่วนอาชีพเสริมคือ “การทอผ้าไหม” ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นอาชีพหลักก็ว่าได้ เพราะชาวบ้านแถบนี้นิยมทอผ้าไหมมารุ่นต่อรุ่นแล้ว โดยถ่ายทอดการทอผ้าไหมให้ลูกหลานไว้เป็นอาชีพประจำที่ทำได้ตลอดเวลา ทำให้เศรษฐกิจในหมู่บ้านเกิดความพอเพียง

1.4 สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

ชาวบ้านห้วยหลึมส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวัดเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจคือ “วัดโสภณวิหาร” ซึ่งเป็นศูนย์รวมกิจกรรมทุกอย่างของหมู่บ้านและชาวบ้านจะนิยมสวมใส่ผ้าไหมทุกเทศกาล ประเพณีต่างๆ บ้านห้วยหลึมก็เป็นหมู่บ้านหนึ่งของภาคอีสานที่นิยมจัดงานตามประเพณีฮีต 12 โดยชาวบ้านจะให้ความสำคัญคืในการจัดงานทุกอย่างให้ผ่านไปได้ด้วยดีงานประเพณีที่จัดขึ้นทำให้ชาวบ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงได้มาสนุกสนานร่วมกัน เช่น

ประเพณีแข่งเรือเล็ก จะใช้หนองสร้างข้างหมู่บ้านเป็นที่ทำการแข่งเรือ โดยจะจัดในช่วงฤดูฝนที่น้ำเต็มตลิ่ง ชาวบ้านจะช่วยกันเพิ่มสีส่นของหมู่บ้านตัวเองให้สนุกสนาน

ประเพณีบุญบั้งไฟ จะจัดขึ้นเพื่อถวายสักการะดอนปู่ตา ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน และเป็นการสร้างความสามัคคีของชาวบ้านในการขอฟ้าขอฝนและเพื่อความสนุกสนาน ซึ่งจะจัดในช่วงเดือนพฤษภาคม-กรกฎาคมของทุกปี

ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ จะจัดขึ้นในวันครอบครัวคือ วันที่ 14 เมษายน ของทุกปี เป็นการขอพรและมีการมอบสิ่งของให้กับผู้สูงอายุทุกคนในหมู่บ้านเพื่อเป็นกำลังใจ อีกทั้งยังทำให้ลูกหลานทุกคนมีจิตใจดีเบิกบานแจ่มใส และที่สำคัญคือจะเน้นการสร้างสามัคคีในชุมชนบ้านห้วยหลิมด้วย

1.5 ลักษณะภูมิประเทศและประชากร

พื้นที่ของหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีหนองน้ำอยู่ด้านหน้าของหมู่บ้าน เป็นพื้นที่ราบลุ่มแบบแอ่งกระทะ มี 3 ฤดู โดยส่วนมากฤดูฝนน้ำจะท่วมพื้นที่ทำการเกษตรของหมู่บ้านเสียหาย แต่จะมีแหล่งน้ำธรรมชาติคือ หนองสร้าง ที่ได้ใช้ทำการเกษตรในฤดูแล้ง และสามารถปลูกผักสวนครัวกินเองได้

1.5.1 มีพื้นที่ทั้งหมดของหมู่บ้าน 1,499 ไร่ เป็นที่อยู่อาศัย 59 ไร่ และเป็นพื้นที่ทำการเกษตร 1,440 ไร่

1.5.2 มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 94 ครัวเรือน

1.5.3 มีประชากรทั้งหมด 611 คน เป็นชาย 299 คน และเป็นหญิง 312 คน

1.6 เกียรติประวัติหมู่บ้าน

1.6.1 ประกวดหมู่บ้านของจังหวัดร้อยเอ็ด ประจำปี พ.ศ. 2546
ได้อันดับที่ 3

1.6.2 ได้รับคัดเลือกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติดีเด่น อันดับที่ 1 ประจำปี พ.ศ. 2545 และปี พ.ศ. 2546

1.6.3 ได้รับคัดเลือกเป็นหมู่บ้านวิสาหกิจชุมชนของจังหวัดร้อยเอ็ด ปี พ.ศ. 2546

1.6.4 ได้รับคัดเลือกเป็นหมู่บ้านแกนนำและนำร่องในการประกวดตำบลพัฒนาดีเด่นระดับจังหวัด (หมู่บ้านวิสาหกิจชุมชน) ปี พ.ศ. 2546

1.6.5 เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวและจุดศึกษาดูงานของกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมของจังหวัด

1.6.6 ได้รับเลือกเป็น “หนึ่งหมู่บ้าน หนึ่งอำเภอในฝัน” ปี พ.ศ. 2548

1.7 หมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนดีเด่น

กระทรวงมหาดไทยได้นำกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันในเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้

ดังนั้น กรมการพัฒนาชุมชนจึงได้จัดทำ “โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง” ให้หมู่บ้านหรือชุมชนใช้ศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาของตนเอง และพัฒนาให้หมู่บ้าน หรือชุมชนของตนเอง เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาเศรษฐกิจให้สามารถพึ่งตนเองได้แบบพออยู่ พอกิน ตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนในท้องถิ่น

หมู่บ้านห้วยหลิม ได้รับคัดเลือกเป็นหมู่บ้านตามโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองในปี พ.ศ. 2544 บริหารงานโครงการโดย “คณะกรรมการบริหารโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง” ซึ่งเป็นคณะเดียวกับคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยมีหน้าที่ดังนี้

- 1.7.1 เป็นผู้ดำเนินการจัดเวทีชาวบ้าน
- 1.7.2 กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาหมู่บ้านจากเวทีชาวบ้าน
- 1.7.3 บริหารกองทุนอื่นที่มีในหมู่บ้าน ตามระเบียบของกองทุนนั้น
- 1.7.4 เป็นผู้บริหารกลไกการพัฒนาไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาหมู่บ้าน
- 1.7.5 ให้คำแนะนำ/เสนอแนะแก่กลุ่มองค์กรต่างๆ ในหมู่บ้าน
- 1.7.6 ประสานงานเครือข่ายองค์กรชุมชนและหน่วยงานราชการ

1.8 กิจกรรมที่ดำเนินงานในหมู่บ้าน

1.8.1 ฝึกอบรมให้ความรู้ด้านเกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่แก่สมาชิกที่สนใจ

1.8.2 สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตลอดจนการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการในการดำเนินงานของคณะกรรมการกลุ่ม

1.8.3 สนับสนุนและดำเนินงานกับกลุ่มแม่บ้านจัดตั้งศูนย์รวมผ้าไหมและกลุ่มทอผ้า

1.8.4 ฝึกอบรมให้ความรู้แก่คนรุ่นหลังที่สนใจในการทอผ้าไหม ซึ่งบ้านหวายหลิมเป็นแหล่งผลิตผ้าไหมที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของประเทศไทย และยังคงรักษาภูมิปัญญาในการทอผ้าของหมู่บ้านหวายหลิมอีกด้วย

1.8.5 สนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย ร่วมรณรงค์ในการใช้สิทธิเลือกตั้งทุกประเภท ป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียงแก่องค์กรภายในหมู่บ้านและภายในตำบลมะป้า

1.8.6 ดำเนินการกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในการสนับสนุนการส่งเสริมการประกอบอาชีพต่างๆ แก่สมาชิกที่กู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้าน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

(ปิ่นรัชฎ์ กาญจนชฐิติ, 2542) ได้ศึกษาเรื่องโครงการศึกษาเพื่ออนุรักษ์และ การพัฒนาการท่องเที่ยวทางน้ำในกรุงเทพฯ ชั้นในและบริเวณใกล้เคียง โดยกล่าวถึงทฤษฎีการวางแผนการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ที่จำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ จำนวนมาก จึงสามารถประมวลหัวข้อสำคัญต่างๆ ได้ดังนี้

1. การตัดสินใจวางแผนและการพัฒนาการท่องเที่ยว จะต้องคำนึงถึงคุณค่าด้านกายภาพและวัฒนธรรมของพื้นที่
2. การกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวภายในชุมชน จะต้องคำนึงถึงศักยภาพของพื้นที่ในด้านการรองรับนักท่องเที่ยว ทั้งแง่กายภาพ ระบบบริการต่างๆ และความเปราะบางทางวัฒนธรรม
3. การพัฒนาการท่องเที่ยว จะต้องยึดความสมดุลทางวัฒนธรรมและวิถีชุมชนเป็นหลัก จะต้องไม่ให้เกิดผลกระทบแง่ลบต่อคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตในชุมชน
4. การการท่องเที่ยว จะต้องเป็นการจัดการและพัฒนาอย่างยั่งยืน
5. ชุมชน จะต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ชุมชนตั้งแต่แรกเริ่ม
6. ประชาชนในชุมชน จะต้องได้รับประโยชน์จากการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอย่างเท่าเทียมกัน โดยผลประโยชน์ที่ได้รับอาจอยู่ในรูปแบบที่ต่างกัน

(มธุรส ปราบไพรี, 2543) ได้ศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว : กรณีชุมชนไทยทรงดำ บ้านเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ได้พบว่า ศักยภาพของคนในชุมชนไทยทรงดำในด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว คือ การรวมกลุ่มทำงานของสมาชิกโครงการหมู่บ้านท่องเที่ยว โดยมีผู้นำชุมชนที่มีศักยภาพทั้งอย่างเป็นทางการและ ไม่เป็นทางการ

ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่สะท้อนถึงความเป็นชุมชนเดียวกัน ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของชุมชนที่สามารถเกิดการสืบทอดและถ่ายทอด โดยเฉพาะระบบอุดมการณ์ของชุมชน การดำเนินรูปแบบทางเศรษฐกิจแบบวิถีลักษณะและการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกันอย่างสมัครใจและยุติธรรม อีกทั้งศักยภาพด้านภูมิประเทศ การคมนาคม วัฒนธรรม สิ่งปลูกสร้าง และสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนได้ ซึ่งปัจจัยที่ทำให้ชุมชนมีศักยภาพนั้นประกอบด้วย 3 อย่าง คือ

1. วัฒนธรรมชุมชนมีความเข้มแข็ง
2. การพึ่งตนเองของชุมชน
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

(จิราวรรณ กาวิละ, 2544) ได้ศึกษาเกี่ยวกับทางเลือกของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาหมู่บ้านวัวลาย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้พบว่าสาเหตุที่ทำให้การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไป เพราะเกิดปัญหาหลักที่องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวของหมู่บ้าน คือ

1. สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน คือ การประกอบอาชีพเครื่องเงิน โดยไม่สามารถผลิตให้ได้ตรงตามความต้องการของลูกค้า เนื่องจากต้นทุนสูง ลูกค้าไม่มั่นใจในคุณภาพของชิ้นงาน รวมถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องไม่ให้การสนับสนุน
2. การเดินทางเข้าถึงหมู่บ้าน มีอุปสรรคในด้านสภาพของถนนที่แคบ มีสิ่งกีดขวางปัญหาขยะ อีกทั้งการกระจายตัวของแหล่งท่องเที่ยว
3. สิ่งอำนวยความสะดวกของหมู่บ้าน ด้านที่จอดรถ ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงห้องน้ำสาธารณะที่ไม่พอเพียง

(เนตรชนก นันท์, 2544) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนวัดพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถิน จังหวัดลำพูน ได้พบว่า องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่วัดพระบาทห้วยต้มนั้นมีจุดแข็ง 2 ด้านคือ ด้านสิ่งดึงดูดใจและด้านความสะดวกในการเข้าถึง แต่มีจุดอ่อนในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เนื่องจากขาดความหลากหลายในการให้บริการอาหารและเครื่องดื่ม รวมถึงขาดการให้บริการข้อมูล อย่างไรก็ตามทางชุมชนก็มีแนวทางการจัดการ 4 ด้านคือ

1. การจัดโครงสร้างองค์ประกอบการท่องเที่ยว
2. การจัดการด้านบุคลากร
3. การจัดระบบดำเนินงาน

4. การจัดรายการนำเที่ยวที่เหมาะสมกับการพัฒนาให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

(รัฐทิติยา หิรัณยหาต, 2544) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว กรณีศึกษาบ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ได้พบว่าหมู่บ้านหนองขาวมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในด้านมีคุณค่าทางการศึกษา สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ความปลอดภัย และการประชาสัมพันธ์ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว แต่ขาดศักยภาพด้านความพร้อมของบุคลากรและสาธารณูปโภคขั้นสูง ซึ่งมีแนวทางเพิ่มศักยภาพของหมู่บ้าน คือ ได้เลือกการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยให้ทั้งชุมชนบริหารจัดการเอง และเมืองคกรภายนอกสนับสนุน อีกทั้งยังมีการจัดตั้งคณะกรรมการดูแล การท่องเที่ยวในหมู่บ้าน โดยเฉพาะ ทั้งนี้ต้องคำนึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อบุคคลในชุมชนนั้นๆ โดยให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด หรือไม่ให้เกิดขึ้นเลยหากเป็นไปได้ เพื่อไม่ให้เกิดการสูญเสียคุณค่าทางวัฒนธรรมในที่สุด

(สุจิตราภา พันธวิไล, 2545) ได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยชุมชนมีส่วนร่วม : กรณีศึกษา บ้านหล่อชา (อาชา) ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการต้องการรายได้จากนักท่องเที่ยวเพื่อยังชีพมากกว่าที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมของชนเผ่า การมีส่วนร่วมของชุมชน ที่เป็นอยู่ยังไม่ใช้การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและไม่ได้มีการประเมินผลอย่างจริงจัง แม้ว่าชาวบ้านจะมีส่วนร่วมคิดรูปแบบใหม่ในการปันผลและแบ่งผลประโยชน์ แต่การมีส่วนร่วมของชุมชนยังไม่เข้มแข็งพอ เนื่องจากขาดผู้นำที่มีทักษะด้านการจัดการและการท่องเที่ยว สภาพความเป็นอยู่ที่บีบคั้นทำให้ชาวบ้านต้องหาเงินเพื่อยังชีพ ส่งผลให้วัฒนธรรมเปลี่ยนไปเป็นวัฒนธรรมเพื่อการค้า นอกจากนี้ยังพบว่ามีแนวโน้มในเรื่องการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กำลังจะขาดหายไปในอนาคต เพราะเยาวชนรุ่นใหม่ในหมู่บ้านไม่ยอมรับ

(รุ่งรัตน์ หัตถกรรม, 2545) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหมู่บ้าน ทอผ้าไหม ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พบว่า หมู่บ้านมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านทอผ้าไหมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรม โดยยึดหลักองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว 3 ด้าน คือ ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงชุมชน และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของชุมชน ผลที่ได้คือ ศักยภาพทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง อีกทั้งยังต้องมีการปรับปรุงและเพิ่มศักยภาพในเรื่องห้องน้ำสาธารณะสำหรับนักท่องเที่ยว และจัดสร้างศูนย์บริการข้อมูลทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน

(เบญจมา จันทร์, 2545) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาตลาดคอนกรีตอัดฉีด อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ตลาดมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เนื่องจากมีความพร้อมในด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน และด้านการเข้าถึง แต่มีข้อจำกัดในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นสูง ได้แก่ การให้บริการโทรศัพท์สาธารณะ ป้ายเตือนข้อควรระวังแก่นักท่องเที่ยว เครื่องฝาก-ถอนเงินอัตโนมัติ การบริการข้อมูลท่องเที่ยว และหน่วยปฐมพยาบาล

(ประกอบศิริ ภักดีพินิจ, 2545) ได้ศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนริมกว๊านพะเยา กรณีศึกษาชุมชนบ้านร่องไฮ ตำบลแม่ใส อำเภอเมืองจังหวัดพะเยา พบว่า ชุมชนมีองค์ประกอบที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชน 2 ด้านคือ ด้านสิ่งดึงดูดใจและการเข้าถึง ส่วนองค์ประกอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวกจะต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาต่อไป อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความต้องการอยู่ในระดับมากในด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัย และด้านการบริหารจัดการในชุมชนที่ทำให้เกิดความสะดวก แต่มีความต้องการด้านโครงสร้างพื้นฐานและด้านกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง

โดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่า ผลการศึกษาที่ได้จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเป็นหลัก เนื่องจากองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจ การเดินทางเข้าถึง รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกด้วย ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงและนำมาพิจารณาในการศึกษาถึงศักยภาพด้านพื้นที่ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว นั้น การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะต้องเคารพสถานที่ วัฒนธรรมของคนในชุมชน ซึ่งมีหลักเกณฑ์และเป้าหมายในการอนุรักษ์ โดยจะต้องรับผิดชอบพร้อมกับการจัดการที่ตีความคู่กันระหว่างสมาชิกในชุมชนท้องถิ่นและผู้มาเยือน เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงมรดกทางวัฒนธรรมในชุมชนทางตรงมากที่สุด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าเรื่อง “แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านห้วยหลิมตำบลมะบ้า อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม” เป็นการศึกษาเชิงผสมที่มุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในพื้นที่ให้มีความเหมาะสมและเกิดความยั่งยืนตลอดไป ดังนั้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว จึงได้กำหนดแนวทางและขั้นตอนของการดำเนินงานศึกษาค้นคว้าในส่วนที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ถูกกำหนดให้เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) มีจำนวน 104 คน ดังนี้

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ 1 (Population) คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนในหมู่บ้านจำนวน 49 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากกลุ่มประชากรมีขนาดเล็ก จึงต้องพิจารณาหาลักษณะประชากรที่เกี่ยวข้องโดยตรง ประกอบด้วย

1.1 ผู้นำชุมชน คือ ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านห้วยหลิม หมู่ 3, 6, 9 จำนวน 3 คน

1.2 ผู้นำกลุ่มทอผ้าไหม และกรรมการในกลุ่ม จำนวน 11 คน

1.3 ผู้อาวุโสในหมู่บ้านที่เป็นคนดั้งเดิม มีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านห้วยหลิมเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 50 ปี เคยประกอบอาชีพการทอผ้าไหม หรือสมาชิกในครอบครัวประกอบอาชีพทอผ้าไหมและเป็นที่นับถือในหมู่บ้าน จำนวน 5 คน

1.4 ประชาชนในหมู่บ้านที่ประกอบอาชีพทอผ้าไหม หมู่บ้านละ 10 คน รวม 30 คน

2. ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ 2 (Population) คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นบุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม จำนวน 5 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากกลุ่มประชากรมีขนาดเล็ก จึงต้องพิจารณาหาลักษณะประชากรกลุ่มที่ตรงกับวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย

- 2.1 นายกองค้การบริหารส่วนตำบลมะบ้้า จำนวน 1 คน
- 2.2 เจ้าหน้าที่สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 1 คน
- 2.3 ข้าราชการครูในหมู่บ้าน จำนวน 3 คน

3. ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ 3 (Population) คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวที่บ้านหวายหลิม จำนวน 50 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 ชนิด คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต โดยแยกใช้กับประชากรกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนในหมู่บ้าน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย

1.1 แบบสังเกต เป็นการสังเกตสภาพทั่วไปของหมู่บ้านได้แก่ สภาพแวดล้อม ชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ศักยภาพของพื้นที่ในการที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวการมีส่วนร่วมของชุมชน ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้สังเกต รวมถึงบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง ตลอดจนกิจกรรมของหมู่บ้านที่สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน

1.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ทำการกำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์และสนทนากับผู้ให้ข้อมูลในลักษณะกว้าง เพื่อรวบรวมข้อมูลภายในหมู่บ้านจากกลุ่มตัวอย่างให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องในเชิงลึกและให้เป็นธรรมชาติมากที่สุด

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นบุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย

2.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ในการสัมภาษณ์นั้นผู้ศึกษาค้นคว้าได้กำหนดหัวข้อประเด็นคำถามในเชิงแผนและนโยบายไว้อย่างกว้างในการพูดคุยสอบถามกับผู้ให้ข้อมูลซึ่งจะสามารถสัมภาษณ์เจาะลึกได้ทันทีเมื่อปรากฏข้อมูลที่น่าสนใจ

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นนักท่งเท็ยว เครื่องมือที่ใ้ประกอบดว้ย

3.1 แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นนักท่งเท็ยวเก็ยวกับค้กยภพของหมู่บ้านทอผ้าใหม่บ้านหวายหล้ม ด้านล้งด้งคุดใจท่งการท่งเท็ยว ด้านการเด็นท่งเข้าถ้ถึงด้านล้งอ้านวยความสะดวกต่งต่งๆ ของหมู่บ้าน ด้านการจัดอ้งค้ประกอบท่งการท่งเท็ยว ด้านความพร้อมของบุคคลากร และด้านการจัดรูปแบบการท่งเท็ยว เป็นแบบสอบถามปลายบ้ดแบบมาตรลัสนประมาณค่า 5 ระดับ มีจ้านวน 29 อ้ง

ว้ธีสร้างและการพัฒนาเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใ้ในการเก็บรวบรวมอ้งมูลท่ง 3 ชนิด ผู้ค้กษาค้นคว้าดำเน็นการตามข้ันตอนด้งน้

1. ค้กษารายละเอ็ยดเก็ยวกับการสร้างแบบสอบถาม แบบส้มภาษณ้ แบบล้งเกตตามหล้กการแนวค้ด ทฤษฎี ว้ธีการงานว้จย และเอกสวรงานว้จยเบ้องต้น (บุญชม ศรีสะอาด, 2543, หน้า 53 – 80)

2. กำหนดขอบข้ายล้งที่ต้งการสอบถาม ส้มภาษณ้ ล้งเกต เพ็ให้ครอบคุดมขอบเขตการค้กษาค้นคว้า

3. สร้างเครื่องมือฉบับร้างท่ง 3 ชนิด ได้แก่ แบบสอบถาม แบบส้มภาษณ้ และแบบล้งเกต

4. นำเครื่องมือที่สร้างข้ันเสนอผู้เช็ยวชาญพ้จารณาตรวจสอบความถุกต้งให้ค้าแนะนำ ปรับปรุงแก็ไข ซึ่งผู้เช็ยวชาญประกอบดว้ย

4.1 ดร.ประภาศรี พรหมประกาย ตำแหน่ง อัจจารย์ประจำส้านักว้ชการมหาวิทยาลัยกรุงเทพ จ้งหวัดกรุงเทพมหานคร

4.2 นายน้ติพัฒทรี หลวงวังโพธิ์ ตำแหน่ง รองผู้อ้านวยการโรงเรียนระดับว้ทยฐานะรองผู้อ้านวยการข้านาญการพ้เศษ โรงเรียนร้อยเอ็ดว้ทยาลัย อ้าเภอเม็องจ้งหวัดร้อยเอ็ด

4.3 นางล้ริล้กษณ้ กลางสุข ตำแหน่ง ครู ระดับว้ทยฐานะครูข้านาญการพ้เศษ โรงเรียนข้ติยะวงษา อ้าเภอเม็อง จ้งหวัดร้อยเอ็ด

5. ปรับปรุงแก็ไขเครื่องมือตามข้อเสนอแนะของผู้เช็ยวชาญ

6. จัดพ้พิมพ์เครื่องมือเพ็ให้เป็นเครื่องมือฉบับสมบุดณ์ใ้เก็บอ้งมูลต้งไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามจุดมุ่งหมาย และกรอบแนวคิด การศึกษาค้นคว้าดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผู้ศึกษาค้นคว้าดำเนินการเก็บข้อมูล ตามแผนที่กำหนด
2. ผู้ศึกษาค้นคว้าประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดหมายวัน เวลา และสถานที่ ในการดำเนินการเก็บข้อมูล
3. ผู้ศึกษาค้นคว้าดำเนินการเก็บข้อมูลตามตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 แสดงรายละเอียดการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาค้นคว้า

ที่	ช่วงเวลา เก็บข้อมูล	ข้อมูลที่ต้องการ	เครื่องมือที่ใช้ จัดเก็บข้อมูล	แหล่งข้อมูล
1	10 ต.ค. 52 ถึง 12 ต.ค. 52	ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านห้วยหลิม หมู่ที่ 3 , 6 , 9	แบบสังเกต	บ้านห้วยหลิม หมู่ 3 , 6 , 9
2	15 ต.ค. 52 ถึง 17 ต.ค. 52	ศึกษาแผนยุทธศาสตร์ จังหวัดร้อยเอ็ด	-	สำนักงาน จังหวัด ร้อยเอ็ด
3	20 ต.ค. 52 ถึง 25 ต.ค. 52	- ศักยภาพของพื้นที่ด้านต่างๆ - การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน - แนวทางการพัฒนาหมู่บ้าน	แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต	ประชากรกลุ่ม ที่ 1
4	1 พ.ย. 52 ถึง 10 พ.ย. 52	- นโยบายการพัฒนาท่องเที่ยว - แนวทางการพัฒนาหมู่บ้าน - ปัญหาและอุปสรรคในการ พัฒนา	แบบสัมภาษณ์	ประชากรกลุ่ม ที่ 2
5	12 พ.ย. 52 ถึง 30 พ.ย. 52	- ศักยภาพของหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านห้วยหลิม จากความคิดเห็น ของนักท่องเที่ยว	แบบสอบถาม	ประชากรกลุ่ม ที่ 3

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การจัดทำข้อมูล

ผู้ศึกษาค้นคว้านำข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือชนิดต่าง ๆ มารวบรวมเป็นหมวดหมู่ ตามขอบเขตการศึกษาค้นคว้า โดยดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1.1 ข้อมูลเชิงคุณลักษณะ (Qualitative Data) เป็นข้อมูลที่ไม่ได้วัดออกมาเป็นตัวเลข แต่จะแสดงถึงคุณลักษณะของสิ่งนั้น เป็นข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ซึ่งเป็นข้อมูลปลายเปิด ข้อมูลจากการสังเกต ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษานำมาตรวจสอบความถูกต้อง และจัดกลุ่มตามสภาพปัญหาที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน แล้ววิเคราะห์เชิงพรรณนาวิเคราะห์

1.2 ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) เป็นข้อมูลที่ผู้ศึกษาค้นคว้าสังเกตหรือวัดออกมาเป็นตัวเลข เป็นข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามปลายปิด ผู้ศึกษานำข้อมูล มาตรวจสอบความถูกต้อง และตรวจให้คะแนนแต่ละข้อตามเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

1.2.1 แบบสอบถามเพื่อทำการศึกษาความมีศักยภาพหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านห้วยหล่ม เป็นแบบสอบถามปลายปิด แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ใช้ในการสอบถามนักท่องเที่ยว ดังนี้

คำตอบ	คะแนนที่ได้
มากที่สุด	5
มาก	4
ปานกลาง	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้านำข้อมูลที่จัดทำข้อมูลแล้วมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

2.1 ข้อมูลเชิงคุณลักษณะ (Qualitative Data) เป็นข้อมูลที่ไม่ได้วัดออกมาเป็นตัวเลขแต่จะแสดงถึงคุณลักษณะของสิ่งนั้น เป็นข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ซึ่งเป็นข้อมูลปลายเปิด ผู้ศึกษานำข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ มาตรวจสอบความถูกต้อง การจัดกลุ่มของข้อมูลตามความมุ่งหมาย และกรอบการศึกษา โดยคำนึงถึงการตรวจสอบแบบหลายมิติ และเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มของข้อมูล แล้ววิเคราะห์เชิงพรรณนาวิเคราะห์

2.2 ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) เป็นข้อมูลที่ผู้ศึกษาสังเกตหรือวัดออกมาเป็นตัวเลข เป็นข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามปลายปิด ผู้ศึกษานำข้อมูลมาตรวจสอบความ

ถูกต้อง นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำเสนอประกอบการวิเคราะห์เชิงพรรณนาวิเคราะห์ หลังจากได้หาค่าเฉลี่ยแต่ละกลุ่มข้อแล้ว จะต้องแปลความหมายค่าเฉลี่ยอีกที การแปลความหมายนั้นจะใช้เกณฑ์การแปลค่ามัชฌิมเลขคณิต ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	แปลความว่า	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	แปลความว่า	มาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	แปลความว่า	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	แปลความว่า	น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	แปลความว่า	น้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่
 - 1.1 ค่าเฉลี่ย (Mean)
 - 1.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
2. การนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้า ผู้ศึกษาค้นคว้านำเสนอโดยวิธีการพรรณนา

วิเคราะห์

ตาราง 2 แสดงระยะเวลาและขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

รายการ	พ.ศ. 2552 - 2553						
	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.
1. เตรียมเอกสาร	→						
2. สัมภาษณ์สภาพพื้นที่		→					
3. สร้างเครื่องมือ			→				
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล				→			
5. การวิเคราะห์ข้อมูล					→		
6. เขียนรายงาน						→	
7. จัดทำรายงานสมบูรณ์							→

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านหวายหลึม ตำบลมะบัว อำเภอกู่เขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการดังนี้ 1. เพื่อศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านหวายหลึม 2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านหวายหลึม 3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านหวายหลึม ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ดังนั้น เพื่อให้เข้าใจในประเด็นที่ศึกษาอย่างครบถ้วน ผู้ศึกษาจึงแบ่งการนำเสนอผลการศึกษาออกเป็น 3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศักยภาพทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านหวายหลึมในด้านต่างๆ

- 1.1 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว
- 1.2 การเดินทางเข้าถึง
- 1.3 สิ่งอำนวยความสะดวก
- 1.4 การจัดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว
- 1.5 ความพร้อมของบุคลากร
- 1.6 การจัดรูปแบบการท่องเที่ยว

2. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านหวายหลึมในด้านต่างๆ

- 2.1 จิตสำนึกในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว
- 2.2 ความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
- 2.3 การจัดตั้งกลุ่มทอผ้าไหม

3. แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านหวายหลึม ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ศักยภาพทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านห้วยหลิมในด้านต่างๆ

ข้อมูลจากการใช้แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ซึ่งเป็นข้อมูลการวัดศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้าน โดยยึดหลักองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งได้แก่ ความพร้อมทางด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ด้านการเดินทางเข้าถึงหมู่บ้าน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในหมู่บ้าน ด้านการจัดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว ด้านความพร้อมของบุคลากร และด้านการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่ม นำเสนอข้อมูลได้ดังนี้

สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว แบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีมนุษย์สร้างขึ้น

สถานที่สำคัญต่างๆ เช่น วัดโสภณวิหาร ดอนปู่ตา ศูนย์สาธิตการทอผ้าไหม ศูนย์สาธิตการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

กลุ่มที่ 2 ประเพณี ศิลปหัตถกรรม

จากการสัมภาษณ์ผู้อาวุโสในหมู่บ้านที่เป็นคนดั้งเดิม ทำให้รู้ว่าคนอีสานมีวัฒนธรรมประจำชาติและประจำท้องถิ่น มาแต่โบราณกาลแล้วนับศตวรรษจนถึงเป็นฮีตเป็นคองต้องปฏิบัติสืบกันมาจนเป็นประเพณีที่รู้จักกันดีและพูดจนติดปากว่า "ฮีตสิบสอง คองสิบสี่" ฮีตสิบสอง คำว่าฮีต มาจากคำภาษาบาลีที่ว่า จาริตตะ แปลว่า ธรรมเนียม แบบแผนความประพฤติ ที่ตั้งมาปฏิบัติสืบต่อกันมาจนกลายเป็นประเพณีฮีต นั้นมี 12 ประการ เท่ากับจำนวน 12 เดือนใน 1 ปี ตามระบบจันทรคติหรือพูดอีกนัยคือการทำบุญ 12 เดือนนั่นเอง

ชาวบ้านห้วยหลิมเรียกประเพณีว่า "งานบุญ" ประเพณีสิบสองเดือนหรือฮีตสิบสองนี้ ชาวบ้านจะทำกันในทุกเดือนของแต่ละปี แต่มีอยู่ 1 ประเพณีที่ชาวบ้านห้วยหลิมร่วมกับเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดจัดงานอย่างยิ่งใหญ่และถือเป็นงานประจำจังหวัด คือ ประเพณีบุญผะเหวด ซึ่งรายละเอียดของประเพณีในแต่ละเดือนนั้นมีดังนี้

1. ฮีต 12
2. บุญผะเหวด (บุญข้าวปุ้น)
3. การทอผ้าไหม

ฮีต 12

1. **เดือนเจียง(เดือนอ้าย) บุญเข้ากรรม** บุญเข้ากรรมเป็นกิจกรรมของสงฆ์ เรียกว่า เข้าปริวาสกรรม โดยให้พระภิกษุสงฆ์ที่ต้องอาบัติ (กระทำผิด) สังฆทิสเสส ได้สารภาพต่อหน้าคณะสงฆ์เพื่อเป็นการฝึกจิตสำนึกถึงความบกพร่องของตน แล้วปรับตัวประพฤติตนให้ถูกต้องตามพระวินัย พิธีเข้าปริวาสกรรมกำหนดไว้ 9 ราตรี กำหนดให้พักอยู่ในสถานที่สงบ ไม่มีคนพลุกพล่าน (อาจเป็นบริเวณวัดก็ได้) โดยมีกุฏิชั่วคราวเป็นหลังๆ พระภิกษุสงฆ์เข้าปริวาสกรรมคราวหนึ่งๆ จะมีจำนวนเท่าใดก็ตาม แต่ต้องบอกพระภิกษุสงฆ์จำนวน 4 รูปไว้ก่อนว่าตนเองจะเข้ากรรม และเมื่อถึงเวลาออกกรรมจะมีพระสงฆ์ 20 รูป มารับออกกรรม เรียกว่า สวดอัปภาณ แปลว่า รับกลับเข้าพวก พิธีทำบุญเข้ากรรมไม่ถือว่าเป็นการล้างบาป แต่เป็นการปวารณาตนว่าจะไม่กระทำผิดอีก ส่วนกิจของชาวพุทธในบุญเข้ากรรมนี้คือการหาข้าวขงเครื่องอุปโภค บริโภคถวายพระ เชื่อว่าจะได้บุญมากกว่าการทำบุญตักบาตรทั่วไป

2. **เดือนยี่ บุญคุณลาน** การทำบุญคุณลาน จะทำเมื่อเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว ในพิธีนี้จะมีการทำบุญตักบาตร เลี้ยงพระประพรมน้ำพระพุทธมนต์แก่ชาวบ้านลานข้าว ที่นาและต่อข้าวบริเวณใกล้ลานข้าวถือว่าเป็นสิริมงคล ทำให้ข้าวในนาอุดมสมบูรณ์ เจ้าของนาจะอยู่เป็นสุข ฝนตกต้องตามฤดูกาลข้าวกล้าจะงอกงามและได้ผลดีในปีต่อไป เมื่อเสร็จพิธีทำบุญคุณลานข้าวแล้ว ชาวบ้านจึงจะขนข้าวใส่ยุ้งและเชิญขวัญข้าวคือแม่โพสพไปยังยุ้งข้าวและทำพิธีสู่ขวัญกับสู่ข้าวเล่า (ยุ้ง)ข้าวเพื่อเป็นสิริมงคลต่อไป

3. **เดือนสาม บุญข้าวจี่** เป็นการทำบุญในช่วงเทศกาลวันมาฆบูชา ชาวบ้านจะมาร่วมกันทำบุญตักบาตรในตอนเช้า ตอนค่ำจะมีการเวียนเทียนรอบพระอุโบสถ ชาวบ้านจัดเตรียมข้าวจี่แล้วนำไปถวายพระภิกษุสามเณรที่วัด เมื่อพระฉันเสร็จแล้วมีการฟังเทศน์ฉลองข้าวจี่และรับพร มูลเหตุที่มีการทำบุญข้าวจี่ ซึ่งเป็นอาหารที่คนยากจนกินเป็นประจำ ไปถวายพระพุทธเจ้า พลังคิดว่า ขนมอบ้างข้าวจี่เป็นเพียงขนมของทาสที่ต่ำต้อยพระพุทธองค์คงไม่ฉัน ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงหยั่งรู้จิตใจของนาง จึงทรงฉันแบ่งข้าวจี่ต่อหน้านาทำให้เกิดความปีติดีใจ ครั้นตายไปก็จะได้ขึ้นสวรรค์ชาวอีสานจึงได้แบบอย่างในการทำแบ่งข้าวจี่ ทำบุญข้าวจี่ถวายพระมาโดยตลอดจวบจนปัจจุบัน

4. **เดือนสี่ บุญพระเวส** (บุญพระเวสสันดรหรือบุญมหาชาติ) คำนี้ออกเสียงว่า พระเวส เป็นสำเนียงของชาวอีสานที่มาจากคำว่า พระเวส ซึ่งหมายถึงพระเวสสันดร การทำบุญพระเวส เป็นการทำบุญและฟังเทศน์เรื่องพระเวสสันดรชาดก หรือเทศน์มหาชาติ ซึ่งมีจำนวน 13 กัณฑ์ ทั้งนี้เพื่อเป็นการรำลึกถึงพระเวสสันดร ผู้ซึ่งบำเพ็ญบารมีอันยิ่งใหญ่ด้วยการให้ทานหรือทานบารมีในชาติสุดท้ายก่อนที่จะมาเสวยชาติและตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า บุญพระเวสเป็นงานบุญที่

ยิ่งใหญ่ของชาวอีสาน นิยมทำกันทุกหมู่บ้าน ด้วยความเชื่อว่าหากได้ฝังเทศน์มหาชาติทั้ง 13 กัณฑ์ จบภายในวันเดียว อาานิสงส์จะดลบันดาลให้ไปเกิดในศาสนาของพระศรีอารียเมตไตร ซึ่งเป็นยุคแห่งความสุขความสมบูรณ์ตามพุทธคติที่มีมาแต่ครั้งพุทธกาล

5. **เดือนห้า บุญสงกรานต์** (บุญสงกรานต์) เป็นการทำบุญวันขึ้นปีใหม่ของไทยแต่โบราณ นิยมทำในเดือนห้าเริ่มตั้งแต่วันที่ 13 เมษายนถึงวันที่ 15 เมษายน คำว่า สงกรานต์ เป็นคำสันสกฤต แปลว่า ผ่านหรือเคลื่อนย้ายเข้าไปในที่นี้หมายถึง พระอาทิตย์ผ่านหรือเคลื่อนย้ายเข้าไปในจักรราศีหนึ่งเป็นเดือนที่เริ่มต้นปีใหม่ การทำบุญสงกรานต์จะมีพิธีสงฆ์พระพุทธรูป พระสงฆ์ และผู้เฒ่าผู้แก่นอกจากนี้ชาวบ้านจะทำบุญตักบาตรก่อนพระเจดีย์ทรายและมีการละเล่นสาดน้ำกันอย่างสนุกสนานนานตลอดทั้ง 3 วัน

6. **เดือนหก บุญบั้งไฟ** บุญบั้งไฟเป็นงานสำคัญของชาวอีสานก่อนลงมือทำนา ด้วยความเชื่อว่าเป็นการขอฝนเพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ข้าวกล้าในนาอุดมสมบูรณ์ ประชาชนอยู่อย่างมีความสุข ในงานจะมีการแห่บั้งไฟ และจุดบั้งไฟเพราะเชื่อว่าเป็นการส่งสัญญาณขึ้นไปบอกพญาแถน ให้ส่งน้ำฝนลงมา ระหว่างที่มีการจุดบั้งไฟชาวบ้านจะมีการแข่งอย่างสนุกสนาน การทำบุญบั้งไฟนับเป็นการชุมนุมที่สำคัญของคนในท้องถิ่นที่มาร่วมงานบุญกันอย่างสนุกสนานเต็มที่ มีการนำสัญลักษณ์ทางเพศมาล้อเลียนในขบวนแห่บั้งไฟ โดยไม่ถือว่าเป็นเรื่องหยาบคาย การทำบุญบั้งไฟนี้บางที่จะตรงกับประเพณีบุญวันวิสาขบูชาด้วย

7. **เดือนเจ็ด บุญข้าสระ** (บุญข้าสระ) เป็นการทำบุญเพื่อชำระล้างสิ่งที่ไม่ดีเป็นเสนียดจัญไรอันจะทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่บ้านเมือง เป็นการปัดเป่าความชั่วร้ายให้ออกจากหมู่บ้าน ชาวบ้านจะพากันเก็บกวาดบ้านเรือนให้เรียบร้อยเป็นการทำความสะอาดครั้งใหญ่ในรอบปี สิ่งที่ไม่ดีทั้งหลายให้ขจัดออกไป เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของทุกคนในหมู่บ้าน มูลเหตุที่มีการทำบุญข้าสระเนื่องมาจากสมัยพุทธกาลมีโรคห่า (อหิวาตกโรค) ระบาดมีผู้คนล้มตายกันเป็นจำนวนมากที่เมืองไพศาลี พระพุทธเจ้าจึงได้เสด็จมาโปรดทำให้เกิดฝนห่าใหญ่มาชำระบ้านเมือง มีการสวดบั้งร้องความและประพรมน้ำมนต์ตามหมู่บ้าน และแก่ชาวบ้านเพื่อเป็นสิริมงคลนอกจากทำบุญข้าสระแล้วยังมีการทำพิธีบูชาผีบรรพบุรุษ ผีบ้าน ผีเมือง ผีปู่ตา ผีตาแฮก (ผีประจำไร่) และเช่นสรวงหลักเมืองเพื่อเป็นการระลึกถึงผู้มีพระคุณเพื่อให้บ้านเมืองสงบสุข

8. **เดือนแปด บุญเข้าพรรษา** การเข้าพรรษาเป็นกิจของภิกษุสามเณรที่จะต้องอยู่เป็นประจำในวัดใดวัดหนึ่งตลอด 3 เดือน กำหนดเอาตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ห้ามมิให้พระภิกษุสามเณรไปพักแรมคืนที่อื่น การทำบุญเข้าพรรษาเป็นประเพณีทางศาสนาโดยตรง จึงคล้ายกับภาคอื่นๆ ในประเทศไทย ในพิธีจะมีการทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารแต่

พระภิกษุ สามเณร มีการพึงธรรมเทศนา ชาวบ้านจะหล่อเทียนขนาดใหญ่ถวายวัดเป็นพุทธบูชา และเก็บไว้ตลอดพรรษา การทำเทียนถวายวัดในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา มีความเชื่อแต่โบราณว่า หากใครทำเทียนไปถวายวัด เมื่อเกิดชาติใหม่ ผู้นั้นจะได้เสวยสุข หากมีได้ขึ้นสวรรค์แต่เกิดบนโลก มนุษย์ผู้นั้นจะมีความเฉลียวฉลาด มีสติปัญญาไหวพริบเป็นเลิศ ประดุจแสงเทียนอันสว่างไสว

9. เดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้ว เมื่อถึงวันแรม 14 ค่ำ เดือน 9 ชาวบ้านจากกันทำข้าวปลาอาหารคาวหวานพร้อมหมากพลูตั้งแต่เช้ามีดห่อใส่ใบตอง เรียกว่า ข้าวประดับดิน นำไปวางไว้ตามโคนต้นไม้ในบริเวณวัด เพื่อให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วนั้นมากิน เพราะเชื่อว่าในช่วงเดือนเก้าผู้ที่ล่วงลับไปแล้วจะได้รับการปลดปล่อยให้ออกมาท่องเที่ยวได้ ในพิธีบุญข้าวประดับดิน ชาวบ้านจะวางข้าวประดับดินไว้พร้อมจุดเทียนบอกกล่าวให้มารับเอาอาหารและส่วนบุญนี้ จากนั้นชาวบ้านจะเอาอาหารไปทำบุญตักบาตรถวายทาน แต่พระภิกษุสามเณร สมาทานศีล ฟังเทศน์และกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ที่ย่างล่วงลับไปแล้ว

10. เดือนสิบ บุญข้าวสาก เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตาย โดยมีการทำสลากให้พระจับเพื่อที่จะได้ถวายของตามสลากนั้น เป็นการทำบุญที่ต่อเนื่องจากพิธีในเดือนเก้า เพราะถือว่าเป็นการทำบุญส่งล่วงลับไปแล้วที่ได้ออกมาท่องเที่ยว ให้กลับสู่แดนของตน ในเดือนสิบนี้ชาวบ้านจะนำห่อข้าวสากไปวางไว้บริเวณวัดพร้อมจุดเทียนและบอกให้ญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้วมารับอาหารและผลบุญที่อุทิศให้

11. เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา จัดทำในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 เป็นการทำบุญที่สืบเนื่องมาจากบุญเข้าพรรษาในเดือนแปด ที่พระภิกษุสามเณรได้เข้าพรรษาเป็นเวลานานถึง 3 เดือน ดังนั้น ในวันที่ครบกำหนดพระภิกษุสามเณรเหล่านั้นจะมารวมกันทำพิธีออกวัสสาปวารณา วันนี้เป็นวันที่ภิกษุสามเณรมีโอกาสมาชุมนุมกันอย่างพร้อมเพรียงกันที่วัด ชาวบ้านถือว่าเป็นวันสำคัญและเป็นระยะที่ชาวบ้านหมดภาระในการทำงานใไร้อากาศในช่วงนี้ จะเย็นสบายจึงถือโอกาสมาร่วมกันทำบุญ มีการตักบาตรถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุ สามเณร มีการกรวดน้ำทิพย์ถวาย รับศีลสวดมนต์ฟังเทศน์และถวายผ้าจ่านาพรรษา ตอนค่ำจะมีการจุดประทัดไฟในบริเวณวัดและหน้าบ้าน บางท้องถิ่นอยู่ใกล้บริเวณแม่น้ำจะมีการไหลเรือไฟ เพื่อเป็นการบูชาคารวะแม่คงคา บางแห่งมีการแข่งเรือยาว เพื่อความสนุกสนานและสามัคคีร่วมกันในงานอีกด้วย

12. **เดือนสิบสอง บุญกฐิน** เป็นการถวายผ้าจีวรแด่พระสงฆ์ที่จำพรรษาครบ 3 เดือน งานบุญนี้มีระยะเวลาทำตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 จนถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 มูลเหตุที่มีการทำบุญกฐินนั้น มีเรื่องเล่าว่า มีพระภิกษุจำนวนหนึ่งได้เดินทางไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ระหว่างการเดินทางนั้นยังเป็นช่วงหน้าฝนและระยะทางไกลจึงทำให้ผ้าจีวรของพระภิกษุเหล่านั้นเปียกน้ำเปรอะเปื้อนโคลนไม่สามารถหาผ้าผลัดเปลี่ยนได้ พระพุทธเจ้าได้เห็นถึงความยากลำบากนั้น จึงมีพุทธบัญญัติให้ภิกษุแสวงหาผ้าและรับผ้ากฐินได้เป็นเวลาหนึ่งเดือนหลังออกพรรษาชาวบ้านจึงได้จัดผ้าจีวรนำมาถวายพระภิกษุในช่วงเวลาดังกล่าว จนกลายเป็นประเพณีทำบุญกฐินมาจวบจนปัจจุบัน ก่อนการทำกฐินเจ้าภาพจะต้องจองวัดและกำหนดวันทอดกฐินล่วงหน้า เตรียมผ้าไตรจีวรพร้อมอัฐบริวารและเครื่องไทยทาน มีการบอกบุญแก่ญาติมิตร ตอนเช้าในพิธีจะแห่ขบวนกฐินเพื่อนำไปทอดที่วัดและแห่กฐินเวียนประทักษิณรอบอุโบสถ 3 รอบ จึงทำพิธีถวายผ้ากฐินจากปูยผ้ายจนสามารถนำไปทอดให้เสร็จภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาเริ่มทำเชื่อว่าจะได้บุญมากกว่าอย่างอื่น

บุญผะเหวด (บุญข้าวปุ้น)

คำว่า "ผะเหวด" นั้นเป็นการออกเสียงตามสำเนียงอีสาน มาจากคำว่า "พระเวส" หมายถึงพระเวสสันดร งานบุญผะเหวดเป็น 1 ในประเพณีทั้ง 12 เดือนหรือเรียกว่า สิบสองของชาวอีสาน

โดยประเพณีนี้จะจัดขึ้นในเดือนที่ 4 ของไทยหรือเดือนมีนาคม โดยกำหนดจัดงานในวันเสาร์และอาทิตย์แรกของเดือนมีนาคมทุกปี

ประเพณีบุญผะเหวดหรือบุญเดือนสี่นั้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงความศรัทธาอันแรงกล้าในพระพุทธศาสนา ซึ่งชาวอีสานยึดถือและปฏิบัติกันมาช้านานและอย่างเคร่งครัด เพราะถือว่าเป็นงานบุญใหญ่ที่สุดก็ว่าได้

การจัดงานบุญผะเหวดนั้น จะอยู่ที่การเทศน์เรื่องพระเวสสันดรชาดกหรือเทศน์มหาชาติ มีทั้งหมด 13 กัณฑ์ โดยชาวอีสานมีความเชื่อว่าถ้าหากว่าฟังเทศน์ครบทั้งหมดในวันเดียว และจัดเตรียมเครื่องบูชาได้ถูกต้อง ก็จะได้เกิดในศาสนาพระอริยมะตไตร แต่ถ้าหากว่าตั้งเครื่องไม่ถูกต้อง จะทำให้เกิดอาเพศและสิ่งไม่ดีต่างๆ ตามมา จึงทำให้ทุกคนในหมู่บ้านให้ความสำคัญกับงานนี้เป็นอย่างมาก โดยจะมาร่วมทำพิธีร่วมกันอีกประการหนึ่งคือ เพื่อระลึกถึงพระเวสสันดร เป็นพระโพธิสัตว์ผู้บำเพ็ญเพียรบารมีในชาติภพสุดท้ายของพระองค์ก่อนจะเสวยชาติ และตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในภายหลัง

นอกจากการฟังเทศน์มหาชาติแล้ว ประเพณีนี้ยังได้แฝงความเชื่อหลายประการไว้ด้วย คือ ความเชื่อในเรื่องพระอุปคุต อันเป็นพระผู้รักษาพิธีต่างๆ ให้ดำเนินไปอย่างราบรื่นตั้งแต่ต้นจนจบ โดยเชื่อกันว่าในการทำบุญแต่ละครั้งจะมีมารเข้ามาขัดขวางทำลายพิธี ชาวพุทธจึงต้องนิมนต์

พระอุปคุตมาร่วมพิธีด้วย เพื่อช่วยขจัดอันตรายต่างๆ และเกิดความสวัสดีมงคลอีกด้วย การนิมนต์พระอุปคุตจะเริ่มทำก่อนวันเทศน์มหาชาติ 1 วัน เรียกว่า "มือโสม (วันสุกดิบ)" ในตอนบ่ายจะทำพิธีแห่พระเวส (พระเวสสันดร) เข้าเมือง หลังจากนั้นจะนิมนต์พระอุปคุตมาสถิต ณ บริเวณพิธี โดยมีขบวนแห่ดอกไม้ ฐูป เทียน ชันห้าหรือชันแปด ไปยังสระน้ำที่อยู่ใกล้ๆ แล้วผู้อาวุโสจะหยิบก้อนหินจากสระน้ำถ้าม 3 ครั้ง ก่อนจะนำหินมาสถิตๆ ไว้ยัง "หอพระอุปคุต" (สมมุติว่าหินนั้นเป็นพระอุปคุต) โดยกำหนดหอพระอุปคุตเป็นศาลเพียงตา หรือทำหิ้งบูชาอยู่ในมณฑลพิธี ซึ่งจะมีเครื่องบูชาต่างๆ วางไว้ ได้แก่ บาทพระ, ชันห้าหรือชันแปด, ผ้าไตรจีวร, พานหมาก, พานยาสูบ, ร่มกางกันแดด, น้ำดื่มและกระโถน เป็นต้น

บุญผะเหวด หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า บุญมหาชาติ เป็นประเพณีบุญตามฮีตสิบสองของชาวอีสาน แต่ถ้าถือเป็นเรื่องทาน ก็เป็นประเพณีการบริจาคทานครั้งยิ่งใหญ่ ในตำนานฮีต 12 ได้กล่าวถึงการทำบุญผะเหวดไว้ว่า "ฮอดเดือน 4 ให้พากันเก็บดอกจาน สานบั้งไม้ไผ่เสียบดอกจิก" ก็พอจะอนุมานได้ถึงสภาพทั่วไปของชาว อีสานว่า ดอกจิก ดอกจาน บานรววต้นเดือนสาม พุทธศาสนิกชนจะเก็บดอกไม้เหล่านี้ มาร้อยเป็นมาลัยเพื่อตกแต่งศาลาการเปรียญสำหรับบุญมหาชาตินี้เอง และในงานนี้ ก็จะมีการเทศน์มหาชาติ ซึ่งถือว่าเป็นงานอันศักดิ์สิทธิ์ผู้ใดฟังเทศน์มหาชาติจบในวันเดียว และบำเพ็ญคุณงามความดี จะได้อานิสงส์ ไปเกิดในภพพระอริยมุตไตรย์ ชาวร้อยเอ็ด จะจัดทำบุญผะเหวด ปีละหนึ่งครั้ง ระยะเวลาเดือน 3 เดือน 4 ไปจนถึงกลางเดือน 5 โดยจะมีวันรวม ตามภาษาอีสาน เรียกว่า วันโสมบุญ พุทธศาสนิกชนมาช่วยกันจัดตกแต่งศาลา หรือสถานที่ที่จะทำบุญ จัดเตรียมเครื่องสักการะ ดอกไม้ ฐูป เทียน ข้าวตอก อย่างละพันก่อน มีการตั้งธงใหญ่ ไว้แปดทิศ และมีศาลเล็กๆ เป็นที่เก็บข้าวพันก่อน และเครื่องควรวาน สำหรับผีเปรตและมาร รอบๆ ศาลาการเปรียญจะแขวนผ้าผะเหวด เป็นเรื่องราวของพระเวสสันดร ตั้งแต่กัณฑ์ที่ 1 ถึงกัณฑ์สุดท้าย โดยการเทศน์มหาชาติมี 13 กัณฑ์ ดังนี้

1. กัณฑ์ที่ 1 ทศพร 79 พระคาถา
2. กัณฑ์ที่ 2 หิมพานต์ 134 พระคาถา
3. กัณฑ์ที่ 3 ทานกัณฑ์ 209 พระคาถา
4. กัณฑ์ที่ 4 วนปเวสน์ 57 พระคาถา
5. กัณฑ์ที่ 5 ชูชก 79 พระคาถา
6. กัณฑ์ที่ 6 จุลพน 35 พระคาถา
7. กัณฑ์ที่ 7 มหาพน 80 พระคาถา
8. กัณฑ์ที่ 8 กุมาร 101 พระคาถา

9. กัณฑ์ที่ 9 มัทรี 90 พระคาถา
10. กัณฑ์ที่ 10 สักกบรรพ 43 พระคาถา
11. กัณฑ์ที่ 11 มหาราช 69 พระคาถา
12. กัณฑ์ที่ 12 ฉกษัตริย์ 36 พระคาถา
13. กัณฑ์ที่ 13 นครกัณฑ์ 48 พระคาถา

การจัดงานประเพณีบุญผะเหวดที่ถือว่าจัดได้ยิ่งใหญ่ เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดต้องที่เมืองเก็นร้อย จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งจะจัดประเพณีบุญผะเหวดในช่วงสัปดาห์แรก ของเดือนมีนาคมของทุกปี ในชื่องาน "กินข้าวปุ้น บุญผะเหวด พังเทศน์มหาชาติ"

ชาวร้อยเอ็ดทุกหมู่เหล่า ได้จัดร้านข้าวปุ้น (ขนมจีน) พร้อมทั้งน้ำยาหลากหลายชนิด ให้ผู้ที่มาร่วมงานได้กินฟรีตลอดงาน พร้อมจัดกิจกรรมการแข่งขันกินข้าวปุ้นเร็ว ชิงรางวัลเงินสด และถ้วยรางวัล การแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน การประกวดดนตรีพื้นบ้าน และการเทศน์มาลัยหมื่นมาลัยแสน ส่วนภาคกลางคืน จะเป็นการแสดงแสง สี เสียง ตำนานพระเวสสันดรชาดก ทั้งในจากกรมศิลปากรเรื่อง รามเกียรติ์ และหนังตะลุง ให้ชมฟรีตลอดทั้งคืนอีกด้วย

บุญผะเหวดหรืองานบุญมหาชาติ คืองานมหากุศลให้รำลึกถึงการบำเพ็ญบุญ คือความดีที่ยังยวดอันมีการละความเห็นแก่ตัว เพื่อผลคือ ประโยชน์สุขอันไพศาลของมวลชนมนุษยชาติ เป็นสำคัญ ดังนั้น บรรพชนชาวไทยอีสานแต่โบราณ จึงถือเป็นเทศกาลที่ประชาชนทั้งหลายพึงสนใจร่วมกระทำบำเพ็ญ และได้อนุรักษ์สืบทอดเป็นวัฒนธรรมสืบมา จนถึงอนุชน รุ่นหลังที่ควรเห็นคุณค่า และอนุรักษ์เป็นวัฒนธรรมสืบไป

นอกจากจะมีการพังเทศน์มหาเวสสันดรชาดกเพื่อสืบศาสนาแล้วชาวอีสานยังถือเป็นประเพณีแห่งความอุดมสมบูรณ์ ในวันนี้จึงจัดให้มีพิธีกรรมขอฝนด้วย และในงานบุญพระเวสสันดร นับแต่โบราณคนอีสานนิยมเล่นผีตาโขนด้วยเพราะชาวบ้านจินตนาการว่าในช่วงที่พระเวสสันดรและพระนางมัทรีเข้าเมืองคงจะมีคนป่าหรือผีป่าที่เคยปรนนิบัติและเคารพรักพระเวสสันดร ร่วมขบวนตามไปส่งด้วย

ในวันงานบุญผะเหวดนี้ชาวบ้านจะนำผ้าพระเวส (ผ้าที่วาดเป็นเรื่องราวในมหาเวสสันดรชาดก เหมือนกับภาพเขียนจิตรกรรมฝาผนังแต่วาดลงในผ้า) ไปชิงรอบสุม เพื่อให้ผู้ที่มาร่วมงานบุญหลวงได้ประพรมด้วยน้ำอบน้ำหอม และมีการจัดทำข้าวปุ้นหรือขนมจีนให้ผู้มาร่วมงานบุญได้กินฟรีกันทุกคน

การทอผ้าไหม

งานศิลปหัตถกรรมของชาวบ้านหวายหลิมที่เป็นสิ่งดึงดูดใจมากคือ การทอผ้าไหม โดยเฉพาะผ้าไหมสาเกต ซึ่งจัดได้ว่ามีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ทำให้ผู้ที่สนใจการทอผ้าไหมสามารถมาเยี่ยมชม เพื่อแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่นได้

จังหวัดร้อยเอ็ดมีการสืบทอดการทอผ้าไหมกับวัฒนธรรมประเพณีเป็นของคู่กันมานาน ตั้งแต่สมัยโบราณ ชาวอีสานมีความเชื่อว่าลูกผู้หญิงก่อนแต่งงานต้องทอผ้าเป็น เพื่อใช้เป็นเครื่องสมมา (ขอขมา) แก่ญาติฝ่ายชาย การทอมีลวดลายที่หลากหลายไม่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด เมื่อจังหวัดร้อยเอ็ดต้องการมีผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด จึงได้มีการจัดการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง “สู่ทางการพัฒนาการผลิตหม่อนไหมและตลาดผ้าไหม” โดยสำนักงานเกษตรจังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 6-7 กันยายน 2544 ผ้าสาเกตจึงได้กำเนิดขึ้นจากการระดมความคิดของหลายฝ่ายที่คิดค้นหลายผ้ามาเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด และประกาศกำหนดชื่อและลายผ้าเป็นเอกลักษณ์ประจำจังหวัด เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2544 โดยให้ชื่อว่า “ผ้าสาเกต”

คำว่า “สาเกต” มาจาก “สาเกตนคร” อันเป็นชื่อเดิมของจังหวัดร้อยเอ็ด ผู้ตั้งชื่อผ้า สาเกตคือ คุณมารศรี บุญเดช ซึ่งเป็นนายกเหล่ากาชาดจังหวัดร้อยเอ็ด เหตุผลเพราะเป็นชื่อที่ไพเราะ ให้ความรู้สึกกล้าด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงทำให้เป็นชื่อที่เหมาะสมและผู้เข้าร่วม สัมมนาเห็นพ้องต้องกัน โดยจะมีลวดลายจำเพาะทั้ง 5 ลาย ได้แก่ คำภา หมาจับ หมี่โคมเจ็ด หมี่นาคน้อย หมี่คลองเอี้ย ดังนั้น “ผ้าสาเกต” จึงเป็นผ้าลายโบราณของจังหวัดร้อยเอ็ดที่มีทั้งหมด 5 ลาย เพื่อแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ ประเพณี และวัฒนธรรมของ ชาวร้อยเอ็ดผ้าไหมของจังหวัดร้อยเอ็ดจึงกลายเป็นชื่อเรียกเพื่อให้เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า “ผ้าไหมสาเกต”

การทอผ้าไหมของชาวบ้านหวายหลิมได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ มีขั้นตอนและกระบวนการผลิตที่น่าสนใจ และเส้นไหมที่ใช้ทอนั้นจะเป็นเส้นไหมที่ได้จากการเลี้ยงส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งได้จากการซื้อมา ส่วนเนื้อผ้าั้นจะเน้นลวดลายและสีสันที่สวยงาม ฝีมือประณีต การทอผ้าไหมของชาวบ้านหวายหลิมสมัยก่อนจะเป็นการทอเพื่อใช้สอยในครัวเรือน โดยจะทอในยามว่างหรือหลังจากการทำไร่ทำนาเสร็จแล้ว แต่เดิมชาวบ้านที่ทอผ้าไหมส่วนใหญ่จะปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเอง เริ่มจากการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สาวไหม และสะสมเส้นไหมให้เพียงพอ แล้วจึงนำเส้นไหมเหล่านั้นไปทอ ซึ่งกระบวนการทอนั้นจะละเอียดซับซ้อนมาก ต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการผลิต การมัดหมี่ รวมถึงเครื่องมือหลายอย่างประกอบกัน ชาวบ้านที่ทอผ้าไหมส่วนใหญ่จะมีฝีมือประณีต ทำให้ลวดลายผ้าที่ทอสามารถแสดงถึงเอกลักษณ์ของผ้าไหมบ้านหวายหลิมได้ชัดเจน จนได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดผ้าไหมโลกที่ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ และได้รับคัดเลือกให้

ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมบ้านห้วยหลิมเป็นสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ระดับ 5 ดาวในระดับจังหวัด ระดับภาค รวมถึงระดับประเทศด้วย

จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวว่า “หมู่บ้านทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม มีจุดเด่นที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวในด้านการคมนาคม การตั้งกลุ่มทอผ้าไหม การมีกลุ่มสาธิตขั้นตอนการทอผ้าไหม รวมถึงผ้าไหมบ้าน ห้วยหลิมเองที่เป็นสินค้า OTOP ระดับ 5 ดาวทั้งระดับจังหวัด ระดับภาคและระดับประเทศมาหลายปีติดต่อกัน”

ส่วนนายกองค์การบริหารส่วนตำบลมะบ้า ยังให้สัมภาษณ์เพิ่มอีกด้วยว่า “จุดเด่นของการทอผ้าไหมของหมู่บ้านนี้คือ ให้ประชาชนชาวบ้านคิดค้นลายเอง และเวลาส่งเข้าประกวด ก็จะได้รางวัลชนะเลิศ OTOP ในระดับ 5 ดาวกลับมาทุกครั้ง”

ส่วนวัตถุประสงค์การทอนั้น แต่เดิมเป็นการทอเพื่อใช้สอยในครัวเรือนแบบต่างคนต่างทำดังที่ได้กล่าวมาแล้วตอนต้น ปัจจุบันชาวบ้านห้วยหลิมที่ทอผ้าไหมส่วนใหญ่จะรวมกันทำเป็นกลุ่ม เปลี่ยนแปลงจากการทอเพื่อใช้สอยในครัวเรือนกลายมาเป็นการทำขึ้นเพื่อซื้อขาย ทั้งที่ขายในท้องถิ่นและส่งไปขายที่อื่น โดยอยู่ในลักษณะการทอให้พ่อค้าคนกลางทั่วไป ดังนั้น ทั้งสีและลวดลายผ้าที่ทอจึงทำตามความต้องการของลูกค้า ทำให้ลวดลายดั้งเดิมที่มีอยู่ไม่เป็นที่นิยมและกำลังจะสูญหายไป

ผ้าไหมของชาวบ้านห้วยหลิมที่ทอมีอยู่หลายประเภท และที่เป็นเอกลักษณ์ที่สุดคือ ผ้าไหมสาเกต ซึ่งถือเป็นผ้าไหมที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านห้วยหลิม ผ้าไหมสาเกตมีความแตกต่างจากผ้าไหมลายอื่น คือ จะทอสลับลายเท่าใดก็ได้ตามจินตนาการของผู้ทอ แต่จะมีลายนาคน้อยอยู่ตรงกลางลวดลายเหล่านี้ จะคั่นด้วยผ้าสีพื้นตามความเหมาะสมสวยงาม สีของผ้าไหมสาเกตที่เป็นเอกลักษณ์คือ สีดอกอินทนิลบก ซึ่งเป็นดอกไม้ประจำจังหวัดร้อยเอ็ด ผ้าสาเกตสามารถทอจากผ้าไหมหรือผ้าฝ้าย จึงทำให้ผ้าไหมของร้อยเอ็ดมีชื่อเสียงในเรื่องผ้าไหมประณีตสวยงาม เนื้อผ้าดีมีคุณภาพ นุ่มและคงทน อีกทั้งวิธีการทำยุ่งยากกว่ามัดหมี่ธรรมดา ชาวบ้านนิยมแต่งกายชุดผ้าไหมในงานประเพณีของชุมชน เช่น ประเพณีบุญผะเหวด ประเพณีบุญข้าวจี เป็นต้น

สำหรับด้านการตลาดในการจำหน่ายผ้าไหมของชาวบ้านห้วยหลิมตามชื่อเสียงและคำร่ำลือนั้น ทำให้การจำหน่ายเป็นไปอย่างเสรี แต่ลักษณะที่เห็นได้อย่างชัดเจนที่สุด มีดังนี้

1. ฝากจำหน่ายที่ศูนย์รวมและจำหน่ายผลิตภัณฑ์กลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม
2. การออกร้านตามงานทั่วไปที่ได้รับเชิญ โดยจะรวบรวมผ้าของสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือของชาวบ้านทั่วไปที่มีความประสงค์จะฝากขาย ซึ่งจะมีตัวแทนรับผิดชอบ

นำไปจำหน่าย ส่วนระยะเวลาในการเข้ามาซื้อของพ่อค้าคนกลางในแต่ละครั้งประมาณ 45 วันต่อ
งาน

การเดินทางเข้าถึง

ผู้ศึกษาได้แบ่งการนำเสนอด้านการเดินทางเข้าถึงออกเป็น 2 ประเด็นคือ
การเดินทางเข้าถึงด้านกายภาพ และการเดินทางเข้าถึงด้านข้อมูลข่าวสาร ดังนี้

1. การเดินทางเข้าถึงด้านกายภาพ

เส้นทางคมนาคม

บ้านห้วยหลิมตั้งอยู่บนถนนสายหลัก เส้นทางร้อยเอ็ด-ยโสธร ในเขตตำบลมะบ้า
ห่างจากอำเภอทุ่งเขาหลวงไปทางทิศตะวันออกประมาณ 7 กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัด
ร้อยเอ็ดไปทางทิศตะวันออกตามถนนแจ้งสนิท ประมาณ 25 กิโลเมตร ก็จะมองเห็นหมู่บ้านได้
อย่างชัดเจน

ถนนภายในหมู่บ้าน

สภาพถนนในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก โดยได้รับงบประมาณจากโครงการ
ก่อสร้างถนนของหมู่บ้าน

ยานพาหนะ

พาหนะที่ใช้เดินทางไปยังหมู่บ้านห้วยหลิมนั้นสามารถไปได้ทั้งรถยนต์ส่วนตัว รถตู้ และ
รถบัส หากนักท่องเที่ยวเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัวจากตัวจังหวัดร้อยเอ็ดถึงหมู่บ้าน ห้วยหลิมจะ
ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 40 นาทีด้วยสภาพถนนที่ดี

2. การเดินทางเข้าถึงด้านข้อมูลข่าวสาร

นักท่องเที่ยวสามารถสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับหมู่บ้านได้จากเจ้าหน้าที่ในสถานที่ราชการ
หรือสอบถามเส้นทางได้จากชาวบ้าน แต่ภายในหมู่บ้านยังไม่มีศูนย์บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว
โดยตรงและไม่มีบริษัทนำเที่ยว สำหรับแผ่นพับ สื่อสิ่งพิมพ์ และแผนที่นำชมหมู่บ้านนั้นยังไม่มี

สิ่งอำนวยความสะดวก

การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านห้วยหลิมหมู่ 3, 6, 9 ทำให้ทราบ
ถึงข้อมูลสิ่งอำนวยความสะดวกของหมู่บ้านห้วยหลิมที่ต้องแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ
สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน และสาธารณูปโภคเพื่อรองรับการท่องเที่ยว

1. สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

1.1 ไฟฟ้า ทุกครัวเรือนและในสถานที่สำคัญมีไฟฟ้าใช้ ตลอดถนนในหมู่บ้าน
ก็จะมีไฟฟ้าตามทางแยก โดยมีหน่วยงานที่ให้บริการคือ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดร้อยเอ็ด

1.2 **น้ำดื่มและน้ำใช้** มาจาก 4 แหล่งคือ จากบ่อน้ำบาดาล ระบบส่งน้ำจาก กุดกระซาง บ่อน้ำสาธารณะของหมู่บ้าน และน้ำฝน

1.3 **ห้องน้ำสาธารณะ** ในหมู่บ้านห้วยหลึมยังไม่มีการสร้างห้องน้ำสาธารณะ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอย่างแท้จริง แต่หากนักท่องเที่ยวมีความประสงค์จะใช้ห้องน้ำก็สามารถไป ใช้ห้องน้ำสาธารณะของตลาดสดเทศบาลตำบลนิเวศน์ได้ ห้องน้ำมี 2 ห้อง เป็นห้องน้ำรวม และสามารถขอเช่าตามบ้านของชาวบ้านได้

1.4 **สถานที่จอดรถ** นักท่องเที่ยวสามารถจอดรถได้ในทุกพื้นที่ของหมู่บ้าน

1.5 **การสาธารณสุข** หมู่บ้านห้วยหลึมมีสถานีนอนามัย 1 แห่งคือ สถานีอนามัย บ้านห้วยหลึม ตั้งอยู่ในหมู่ 9 ซึ่งจะสามารถทำการรักษาพยาบาลเบื้องต้นได้ และมีร้านขายยา แผนปัจจุบัน 2 แห่ง นอกจากนี้โรงพยาบาลเสลภูมิก็อยู่ไม่ไกลจากหมู่บ้านคือ มีห่างจากหมู่บ้าน เพียง 3 กิโลเมตรเท่านั้น

1.6 **การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย** หน่วยงานที่ให้บริการในหมู่บ้านยัง ไม่มี แต่มีในบริเวณใกล้เคียงคือ สำนักงานเทศบาลอำเภอเสลภูมิ-ธวัชบุรี โดยมีรถดับเพลิง 2 คัน และรถบรรทุกน้ำ 1 คัน รวมถึงมีเจ้าหน้าที่ให้บริการบรรเทาสาธารณภัยจำนวน 4 คน

1.7 **การสื่อสารและการโทรคมนาคม** หมู่บ้านมีตู้โทรศัพท์สาธารณะ ภายในประเทศ 6 ตู้ และสามารถใช้บริการโทรศัพท์สาธารณะต่างประเทศได้ ณ ที่ทำการ ไปรษณีย์อำเภอทุ่งเขาหลวง รวมถึงยังให้บริการด้านไปรษณีย์ภัณฑ์และพัสดุภัณฑ์ด้วย

1.8 **การกำจัดขยะมูลฝอย** ทางเทศบาลตำบลมะบ้าจะเป็นผู้ดูแลกำจัดโดยมี การเก็บขยะในช่วงเช้าเป็นประจำทุกวัน รวมทั้งทุกคนมีหน้าที่รักษาความสะอาดของถนนและ ทางเดินในหมู่บ้านและร่องระบายน้ำ 1 ครั้งต่อสัปดาห์

1.9 **สถานบริการอื่นๆ** ได้แก่ มีสถานีบริการน้ำมันขนาดเล็ก 2 แห่ง ส่วน ธนาคารจะอยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 2 กิโลเมตรคือ ธนาคารกสิกรไทย อีกทั้งยังมีสถานีตำรวจ ทางหลวง กองกำกับการ 4 อำเภอธวัชบุรี โดยจะอยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 4 กิโลเมตร

2. สาธารณูปโภคเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ประกอบด้วย

2.1 **ที่พัก** หมู่บ้านห้วยหลึมมีที่พักสัมผัสนวัฒนธรรมชนบท (Homestay) ไว้ให้บริการ 1 แห่งคือ ในหมู่ 3 โดยจะตั้งอยู่ติดกับร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกด้วย ในปัจจุบันการ ให้บริการที่พักรวมแก่นักท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านห้วยหลึมมีน้อยมาก และจากการสอบถามก็ มีผู้สนใจจะให้นักท่องเที่ยวเข้ามาพักอาศัยในบ้านเรือนของตน แต่ส่วนมากยังขาดความรู้ความ เข้าใจในวิธีการปฏิบัติ และหลักการทั่วไปในการให้นักท่องเที่ยวเข้ามาพักรวมในบ้านเรือนของตน

ในกรณีนักท่องเที่ยวไม่ต้องการพักค้างคืนในหมู่บ้านก็สามารถเข้าไปพักในตัวเมืองได้ซึ่งก็มีสถานที่พักแรมให้เลือกหลายแห่งตามความสามารถในการจ่ายของนักท่องเที่ยว เช่น สวรรค์ รีสอร์ท (ใกล้ อบต.มะบ้า) เรือนแก้ว รีสอร์ท (อยู่ห่างจากบ้านห้วยหลิม 5 กิโลเมตร) และ Relax Hotel (อยู่ตรงข้ามศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติ)

2.2 ร้านอาหาร หมู่บ้านห้วยหลิมมีเฉพาะร้านขายอาหารขนาดเล็ก ขายอาหารประเภทอาหารตามสั่งและก๋วยเตี๋ยว ซึ่งจะเปิดขายเฉพาะช่วงกลางวัน แต่จะมีร้านอาหารที่เปิดให้บริการเฉพาะช่วงกลางคืนอยู่ 2 ร้าน ซึ่งอยู่ในหมู่บ้านใกล้เคียงและเปิดให้บริการในช่วงเวลาประมาณ 15.00 -19.00 น. มีตลาดสดเล็กๆ ชาวบ้านเรียกว่า ตลาดแลง ตั้งอยู่บริเวณสี่แยกหมู่บ้านห้วยหลิม หมู่ 3 เป็นประจำทุกวัน

2.3 ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก หมู่บ้านห้วยหลิมมีร้านจำหน่ายผ้าไหมที่เปิดให้บริการเป็นประจำสม่ำเสมออยู่ 2 ร้านคือ ร้านในหมู่ 3 และหมู่ 9 โดยจะมีสินค้าประเภท ผ้าไหม ทั้งที่เป็นผ้าไหมแบบผืน แบบม้วน เพื่อแยกขายเป็นเมตร รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่ทำจากรังไหมและผ้าไหม ได้แก่ พวงกุญแจทำจากรังไหม ผ้าพันคอผ้าไหม กรอบรูปทำจากผ้าไหม โดยรับมาจากสมาชิกกลุ่มทอผ้าไหมและจากชาวบ้านจากหมู่บ้านอื่นนำมาฝากขาย ลูกค้าส่วนใหญ่ก็จะเป็นผู้ที่สนใจ สินค้าประเภทผ้าไหมโดยตรง

2.4 ศูนย์สาธิตการทอผ้าไหม ตั้งอยู่หมู่ 3 เป็นสถานที่ส่วนบุคคลของผู้นำสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ที่ได้รับงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ ในการจัดสร้างเพิ่มเติมบางส่วน เพื่อให้เป็นสถานที่ผลิตผ้าไหมของชาวบ้านที่เป็นสมาชิกที่ไม่มีสถานที่หรืออุปกรณ์ในการผลิตผ้าไหมจึงให้มาใช้สถานที่แห่งนี้ได้ แต่มีเนื้อที่ไม่กว้างขวางมากนักคือ สามารถรองรับสมาชิกได้ไม่เกิน 30 คน นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมกระบวนการและขั้นตอนการผลิตผ้าไหม ตั้งแต่ขั้นตอนแรกคือ การสาวไหมจนถึงขั้นตอนสุดท้ายคือการทอผ้าไหม ด้วยวิธีการแบบดั้งเดิม ซึ่งสามารถเข้าชมได้ตั้งแต่เวลา 09.00 – 17.00 น. ทุกวันไม่เว้นวันหยุดราชการ

นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเยี่ยมชมการผลิตผ้าไหมที่ศูนย์สาธิตการทอผ้าไหมแห่งนี้ ส่วนใหญ่จะมาเป็นหมู่คณะเพื่อมาศึกษาดูงาน เช่น กลุ่มแม่บ้านจากจังหวัดต่างๆ ซึ่งที่ศูนย์สาธิตการทอผ้าไหมจะไม่มีป้ายหรือสื่อสิ่งพิมพ์ใดๆ ที่จะสามารถให้ข้อมูลและไม่มีผู้ที่ทำหน้าที่ให้ข้อมูลโดยตรง อีกทั้งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะสอบถามข้อมูลด้วยตนเองเกี่ยวกับขั้นตอนการทอผ้าไหม ชื่อลวดลาย หรือลักษณะของเส้นไหมที่ใช้ทอ โดยจะนิยมสอบถามจากชาวบ้านที่กำลังปฏิบัติอยู่

การจัดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว

จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ข้าราชการครูในหมู่บ้าน และผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3, 6, 9 ทำให้ทราบว่า ในหมู่บ้านห้วยหลิมยังไม่มีการจัดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านเลย การให้บริการด้านการท่องเที่ยวที่มีอยู่เป็นเพียงในลักษณะของการบอกทางไปยังจุดนำชมเด่นๆ และเป็นที่ยึดกันโดยทั่วไปภายในหมู่บ้าน เช่น วัดโสภณวิหาร ดอนปู่ตา ศูนย์สาธิตการทอผ้าไหม ศูนย์สาธิตการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เป็นต้น ฉะนั้นทางเทศบาลตำบลมะบัวพร้อมด้วยผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มทอผ้าไหม และตัวแทนชาวบ้านที่เป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตผ้าไหม จึงได้เสนอให้มีการจัดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวของชุมชน โดยแบ่งได้ตามชนิดของแหล่งท่องเที่ยวที่มีในหมู่บ้านคือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

สมาชิกของหมู่บ้านทุกคนรวมถึงเยาวชน ได้ร่วมกันรวบรวมทรัพยากร หรือ “ของดี” ของหมู่บ้าน ซึ่งได้พิจารณาแล้วว่าสามารถจะนำมาเป็นจุดขายแก่ผู้มาเยือน และเป็นส่วนช่วยให้เกิดการรณรงค์ด้านจิตสำนึกของชาวบ้านในการร่วมสืบสานวัฒนธรรมของหมู่บ้านที่ดิงงามได้ต่อไป โดยนำเสนอในลักษณะการจัดการรูปแบบท่องเที่ยวในหมู่บ้าน เพื่อให้ง่ายในการกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับทรัพยากรแต่ละชนิด ทั้งที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิธีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านห้วยหลิม ตลอดจนความสวยงามของทิวทัศน์บริเวณรอบๆ หมู่บ้าน

อีกทั้งชาวบ้านในหมู่บ้านห้วยหลิมเอง ซึ่งทุกคนต่างได้ร่วมมือกันปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่ภายในหมู่บ้านตามเส้นทางและจุดน่าสนใจต่างๆ รวมทั้งดำเนินการจัดสร้างและตกแต่งสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นแก่การบริการนักท่องเที่ยว ได้แก่ สถานที่จอดรถ สถานที่ฟังการบรรยายสำหรับนักท่องเที่ยว จุดแสดงกิจกรรมที่น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยว และบริเวณร้านจำหน่ายของที่ระลึกด้วย

ความพร้อมของบุคลากร

ในส่วนของความพร้อมของบุคลากร ได้มุ่งเน้นไปที่การอบรมให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวและบริการ เพื่อสร้างความเข้าใจแก่สมาชิกในหมู่บ้าน และนำมาเผยแพร่ให้แก่ชุมชนของหมู่บ้านได้ จากการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3, 6, 9 ทำให้ทราบผลการดำเนินงานด้านความพร้อมของบุคลากรในหมู่บ้านห้วยหลิม ดังนี้

1. จัดอบรมชาวบ้านที่เป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตผ้าไหม มีการอบรมทั้งในลักษณะบรรยาย เล่าประสบการณ์ให้ฟังด้วยภาษาและคำพูดที่ชาวบ้านสามารถเข้าใจง่าย ตลอดจนนำชาวบ้านไปศึกษาดูงานยังหมู่บ้านอื่นๆ ที่มีการรวมตัวกันเพื่อทำโครงการท่องเที่ยวใน

ลักษณะคล้ายๆ กัน ทั้งนี้เพื่อให้ชาวบ้านได้รับการถ่ายทอดประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยวโดยตรง

2. จัดอบรมเรื่องพื้นฐานของการท่องเที่ยวและการบริการแก่เยาวชนในหมู่บ้าน ซึ่งมีความสนใจด้านการต้อนรับนักท่องเที่ยวในฐานะมัคคุเทศก์ของหมู่บ้าน โดยเยาวชนเหล่านั้นต้องเพิ่มความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว โดยมีการจัดฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน การปฏิบัติงาน ความสำคัญและความเป็นมาของงานประเพณีที่หมู่บ้านจัดขึ้น การประชาสัมพันธ์และการตลาด ตลอดจนทำหน้าที่ควบคุมเส้นทาง ดูแลอำนวยความสะดวก และดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวตลอดการเดินทาง ชมภายในหมู่บ้าน ซึ่งการฝึกอบรมคือ จะฝึกในขณะที่ชาวบ้านกำลังปฏิบัติงานอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้ได้รับประสบการณ์ตรงในการบริการอีกด้วย

3. นำชาวบ้านที่ได้รับคัดเลือกเป็นตัวแทนไปเข้ารับการอบรมและการเตรียมความพร้อมของชุมชนเพื่อรองรับโครงการท่องเที่ยวหมู่บ้านหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP VILLAGE CHAMPION) หรือโครงการหมู่บ้าน OVC นั้นเอง

การจัดรูปแบบการท่องเที่ยว

สำหรับการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวของหมู่บ้านหวายหลิม ผลที่ได้จากการสังเกตและจากการสัมภาษณ์นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมะบ้า ผู้ใหญ่บ้านทั้ง 3 หมู่บ้าน และประชาชนในหมู่บ้าน พบว่า ในปัจจุบันนี้รูปแบบการท่องเที่ยวของหมู่บ้านหวายหลิมเป็นเพียงการเยี่ยมชมเฉพาะจุดใดจุดหนึ่งเท่านั้น เช่น เยี่ยมชมวัดโสภณวิหาร ดอนปู่ตา ศูนย์สาธิตการทอผ้าไหม และศูนย์สาธิตการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ซึ่งยังมีอีกหลายจุดที่เป็นที่น่าสนใจควรแก่การเดินทางไปเยี่ยมชมและเหมาะที่จะนำมาจัดให้เป็นรูปแบบรายการนำเที่ยว จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักดังกล่าวสามารถนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวภายในชุมชนแบบเต็มวัน โดยมีกำหนดการดังนี้

- เวลา 09.00 น. - เดินทางออกจากตัวเมืองร้อยเอ็ด
- เวลา 09.50 น. - ถึงหมู่บ้านหวายหลิม นมัสการหลวงพ่อดโสภณวิหาร
- รับฟังความเป็นมาและวิถีชีวิตของชาวบ้านหวายหลิม
- เวลา 10.30 น. - เยี่ยมชมศูนย์สาธิตการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม
- รับฟังการบรรยายเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา กระบวนการและขั้นตอนการผลิตเส้นไหมแบบดั้งเดิม และให้นักท่องเที่ยวทดลองผลิตเส้นไหมกับชาวบ้าน
- เวลา 12.00 น. - พักรับประทานอาหารกลางวันที่ร้านอาหารในหมู่บ้าน
- เวลา 13.00 น. - แวะสักการะดอนปู่ตา เพื่อความเป็นสิริมงคล

- เวลา 13.30 น. - เยี่ยมชมศูนย์สาธิตการทอผ้าไหมบ้านหวายหลิม
 - เยี่ยมชมกระบวนการผลิตผ้าไหมแบบดั้งเดิม และให้นักท่องเที่ยวทดลองทอผ้าไหมด้วยฝีมือตนเอง
 - ชมสินค้าที่ร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของศูนย์ฯ และเลือกซื้อของฝากตามอัธยาศัย
- เวลา 15.00 น. - ทำพิธีบายศรีสู่ขวัญผูกข้อต่อแขน และรับของที่ระลึกจากกลุ่มทอผ้าไหม
- เวลา 16.00 น. - เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

สำหรับนักท่องเที่ยวที่มีเวลามากในการเที่ยวชมและต้องการจะพักค้างคืนกับชาวบ้าน เพื่อต้องการประสบการณ์ ต้องการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนภาษาหรือวัฒนธรรมกับชาวบ้าน ต้องการศึกษาวีถีชีวิตของชาวบ้านได้แก่ การทอผ้าไหมและงานประเพณีต่างๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวบ้านหวายหลิม ชาวบ้านหวายหลิมเองก็มีความพร้อมที่จะต้อนรับและจัดรายการนำเที่ยวให้ตามความต้องการของนักท่องเที่ยว

ตาราง 3 แสดงจำนวนข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของนักท่องเที่ยว

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป	จำนวนคน
เพศ	
ชาย	21
หญิง	29
รวม	50
อายุ	
18 – 27 ปี	1
28 – 37 ปี	3
38 – 47 ปี	10
48 – 57 ปี	26
58 – 67 ปี	8
มากกว่า 67 ปี	2
รวม	50
การศึกษา	
ประถมศึกษา	3

ตาราง 3 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป	จำนวนคน
มัธยมศึกษาตอนต้น	0
มัธยมศึกษาตอนปลาย	1
อนุปริญญา	0
ปริญญาตรี	32
สูงกว่าปริญญาตรี	14
รวม	50
อาชีพ	
พนักงาน/ลูกจ้างบริษัท	5
นักเรียน/นักศึกษา	0
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	29
แม่บ้าน/พ่อบ้าน	7
เกษตรกร	2
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว	7
รับจ้าง	0
อื่นๆ	0
รวม	50
รายได้ต่อเดือน	
ต่ำกว่า 5,000 บาท	0
5,000 – 10,000 บาท	2
10,001 – 15,000 บาท	1
15,001 - 20,000 บาท	2
20,001 – 25,000 บาท	4
สูงกว่า 25,000 บาท	41
รวม	50

สรุปจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของนักท่องเที่ยวเพื่อหาแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านโดยใช้เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถาม สามารถอธิบายได้ตามรายละเอียดที่พบคือ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (จำนวน 29 คน) มีอายุระหว่าง 48-57 ปีมากที่สุด รองลงมาคือ อายุระหว่าง

38 – 47 ปี (จำนวน 10 คน) อายุระหว่าง 58 – 67 ปี (จำนวน 8 คน) อายุระหว่าง 28 – 37 ปี (จำนวน 3 คน) อายุมากกว่า 67 ปี (จำนวน 2 คน) และน้อยที่สุดคือ อายุระหว่าง 18 – 27 ปี (จำนวน 1 คน) จากข้อมูลนี้พอจะอธิบายได้ว่า เพศหญิง ด้วยความเป็นเพศที่รักความสวยงามและมีความรู้เกี่ยวกับงานฝีมือชนิดต่างๆ มากมาย จึงชื่นชอบผลงานด้านนี้มากกว่า

ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี (จำนวน 32 คน) รองลงมาคือ สูงกว่าปริญญาตรี (จำนวน 14 คน) รองลงมาอีกคือ ประถมศึกษา (จำนวน 3 คน) และสุดท้ายคือ มัธยมศึกษาตอนปลาย (จำนวน 1 คน) สาเหตุที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีอาจจะเป็นเพราะว่า ปริญญาตรีเป็นระดับการศึกษาที่คนทำงานในหน่วยงานราชการอย่างน้อยจะต้องสำเร็จการศึกษาระดับนี้มา จึงจะสามารถประกอบอาชีพด้านนี้ได้

ในด้านของอาชีพกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพ 4 กลุ่มใหญ่คือ อันดับแรกเป็นกลุ่มข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ (จำนวน 29 คน) อันดับที่สองคือ แม่บ้าน/พ่อบ้าน รวมถึงกลุ่มค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว ที่มีจำนวนเท่ากัน (จำนวน 7 คน) อันดับสามคือ กลุ่มพนักงาน/ลูกจ้างบริษัท (จำนวน 5 คน) และอันดับสุดท้าย กลุ่มเกษตรกร (จำนวน 2 คน) จากการสอบถามกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทำให้ทราบว่า สาเหตุที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ อาจจะเป็นเพราะว่า อาชีพนี้เป็นอาชีพที่ถึงแม้จะมีรายได้น้อย แต่ก็มีความมั่นคงทางด้านงานและการเงิน รวมถึงการกำหนดให้กลุ่มข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ แต่งกายด้วยชุดผ้าไหมสากลสัปดาห์ละ 1 ครั้ง จึงทำให้ชื่อเสียงของผ้าไหมในหมู่บ้านเป็นที่น่าสนใจแก่กลุ่มตัวอย่างในหลายองค์กรมากขึ้น

รายได้ต่อเดือน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีระดับรายได้ที่สูงกว่า 25,000 บาท (จำนวน 41 คน) รองลงมาคือ มีรายได้ระหว่าง 20,001 – 25,000 บาท (จำนวน 4 คน) อันดับต่อมาคือ มีรายได้ระหว่าง 15,001 - 20,000 บาท และ 5,000 – 10,000 บาท ที่มีจำนวนคนเท่ากัน (จำนวน 2 คน) และในอันดับสุดท้ายคือ มีรายได้ระหว่าง 10,001 – 15,000 บาท ที่มีเพียงหนึ่งคน ซึ่งจากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างทำให้ทราบว่า สาเหตุที่ระดับรายได้ที่สูงกว่า 25,000 บาท เป็นระดับรายได้ส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่าง อาจเป็นเพราะผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของผ้าไหมนั้นมีราคาค่อนข้างสูง ฉะนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้มาเยือนจะต้องมีรายได้ที่มากพอกับสิ่งดึงดูดใจอย่างผลิตภัณฑ์ผ้าไหมในหมู่บ้าน

ตาราง 4 แสดงผลการสอบถามความคิดเห็นเรื่องศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

ที่	ศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว	Mean	S.D.	แปลความ
ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว				
1	หมู่บ้านมีเอกลักษณ์ในวิถีการดำเนินชีวิตที่น่าศึกษา	3.90	0.76	มาก
2	มีการรักษารูปแบบการดำเนินชีวิตที่ยึดถือปฏิบัติกันมาและสืบทอดศิลปวัฒนธรรมประเพณีของหมู่บ้านให้คงอยู่กับ คนในชุมชน	4.04	0.73	มาก
3	มีการถ่ายทอดทางด้านศิลปหัตถกรรมจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ	4.04	0.70	มาก
4	มีความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้น ในหมู่บ้าน	3.54	0.95	มาก
5	กิจกรรมทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านสามารถสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างดีเยี่ยม	3.18	0.83	ปานกลาง
6	ภาพลักษณ์ของหมู่บ้านดึงดูดให้นักท่องเที่ยวนึกถึงและพอใจที่จะเดินทางมาท่องเที่ยว	3.10	0.81	ปานกลาง
7	หมู่บ้านมีทิวทัศน์ทางธรรมชาติที่สวยงาม	2.88	0.82	ปานกลาง
8	หมู่บ้านและบ้านใกล้เคียงมีแหล่งโบราณสถานที่สำคัญหลายแห่ง	2.94	0.84	ปานกลาง
9	มีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เน้นการศึกษาหาความรู้ ด้านศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น	2.86	0.90	ปานกลาง
	รวม	3.39	0.94	มาก
ด้านการเดินทางเข้าถึง				
10	ที่ตั้งของหมู่บ้านติดถนนสายหลัก	4.84	0.37	มากที่สุด
11	สภาพถนนที่เข้าหมู่บ้านเป็นถนนลาดยาง ทำให้มีความสะดวกในการเดินทางเข้าถึง	4.90	0.30	มากที่สุด
12	มีรถโดยสารสาธารณะที่เข้าไปยังหมู่บ้านสม่ำเสมอ	4.76	0.43	มากที่สุด
13	มีเส้นทางเดินเท้ารอบหมู่บ้านที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	4.80	0.40	มากที่สุด
14	มีป้ายบอกเส้นทางไปยังหมู่บ้านเป็นระยะ	4.76	0.43	มากที่สุด
	รวม	4.81	0.39	มากที่สุด
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก				
15	มีบริการด้านสาธารณูปโภคที่ดี เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์	4.60	0.78	มากที่สุด
16	มีสถานที่จอดรถเพียงพอให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังหมู่บ้าน	4.50	0.84	มาก
17	มีการสุขาภิบาล การสาธารณสุข การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	4.10	0.93	มาก

ตาราง 4 (ต่อ)

ที่	ศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว	Mean	S.D.	แปลความ
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก				
18	มีสถานที่พักและร้านอาหารเพียงพอ	3.38	0.85	ปานกลาง
19	มีศูนย์สาธิตการทอผ้าไหม	4.14	1.03	มาก
20	มีร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก	4.12	1.10	มาก
21	มีศูนย์ให้บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว	2.98	1.04	ปานกลาง
	รวม	3.97	1.08	มาก
ด้านการจัดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว				
22	การนำเสนอความหลากหลายทางวัฒนธรรมของหมู่บ้าน	3.32	0.74	ปานกลาง
23	สถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น	3.12	0.77	ปานกลาง
24	มีผู้ให้ข้อมูลที่มีความรู้และนำเสนอข้อมูลอย่างน่าสนใจ	2.90	0.68	ปานกลาง
	รวม	3.11	0.75	ปานกลาง
ด้านความพร้อมของบุคลากร				
25	การให้บริการของประชาชนในหมู่บ้าน	2.86	0.81	ปานกลาง
26	ความพร้อมของประชาชนในหมู่บ้านที่จะนำเสนอวิถีชีวิต ให้ได้ชม	2.84	0.82	ปานกลาง
27	มิตรไมตรีของประชาชนในหมู่บ้านที่มีต่อนักท่องเที่ยว	2.78	0.82	ปานกลาง
	รวม	2.83	0.81	ปานกลาง
ด้านการจัดรูปแบบการท่องเที่ยว				
28	กิจกรรมที่นำเสนอมีความหลากหลายและน่าสนใจ	2.72	0.73	ปานกลาง
29	ความคุ้มค่าของค่าใช้จ่ายเหมาะสมกับรายการนำเที่ยวหมู่บ้าน	2.66	0.72	ปานกลาง
	รวม	2.69	0.72	ปานกลาง

จากการศึกษาผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพอใจในระดับมากต่อการเยี่ยมชมหมู่บ้านครั้งนี้

ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้านห้วยหลิมพบว่า ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.39) ในประเด็นของหมู่บ้านมีเอกลักษณ์ในวิถีการดำเนินชีวิตที่น่าศึกษา มีการรักษารูปแบบการดำเนินชีวิตที่ยึดถือปฏิบัติกันมาและสืบทอดศิลปวัฒนธรรมประเพณีของหมู่บ้านให้คงอยู่กับ คนในชุมชน มีการถ่ายทอดทางด้านศิลปหัตถกรรมจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ มีความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้น ในหมู่บ้าน กิจกรรมทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านสามารถสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างดีเยี่ยม ภาพลักษณ์ของหมู่บ้านดึงดูดให้นักท่องเที่ยวนึกถึงและพอใจที่จะเดินทางมาท่องเที่ยว หมู่บ้านมีทิวทัศน์ทางธรรมชาติที่สวยงาม หมู่บ้านและบ้านใกล้เคียงมีแหล่งโบราณสถานที่สำคัญหลายแห่ง และมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เน้นการศึกษา

หาความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น แต่ในประเด็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน สามารถสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างดีเยี่ยม ภาพลักษณ์ของหมู่บ้านดึงดูดให้นักท่องเที่ยวนึกถึงและพอใจที่จะเดินทางมาท่องเที่ยว หมู่บ้านมีทิวทัศน์ทางธรรมชาติที่สวยงาม หมู่บ้านและบ้านใกล้เคียงมีแหล่งโบราณสถานที่สำคัญหลายแห่ง และมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เน้นการศึกษาหาความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กลับมีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.18, 3.10, 2.88, 2.94 และ 2.86 ตามลำดับ) ซึ่งในกรณีนี้อาจเป็นไปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาจเห็นว่าสถานที่ท่องเที่ยวตามจุดต่างๆ ในหมู่บ้าน ยังต้องมีการปรับปรุงกิจกรรมที่น่าเสนอ เพื่อรองรับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จึงมีผลทำให้กิจกรรมทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านสามารถสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างดีเยี่ยม ภาพลักษณ์ของหมู่บ้านดึงดูดให้นักท่องเที่ยวนึกถึงและพอใจที่จะเดินทางมาท่องเที่ยว หมู่บ้านมีทิวทัศน์ทางธรรมชาติที่สวยงาม หมู่บ้านและบ้านใกล้เคียงมีแหล่งโบราณสถานที่สำคัญหลายแห่ง และมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เน้นการศึกษาหาความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง แต่ทั้งนี้ผู้ศึกษาฯ ยังมิได้สรุปว่าข้อสังเกตดังกล่าวเป็นข้อเท็จจริง เพียงแต่เป็นข้อสังเกตเบื้องต้นเท่านั้น

ในด้านการเดินทางเข้าถึง ศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้านห้วยหล่มพบว่า ศักยภาพอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.81) ในประเด็นของที่ตั้งของหมู่บ้าน ติดถนนสายหลัก สภาพถนนที่เข้าหมู่บ้านเป็นถนนลาดยาง ทำให้มีความสะดวกในการเดินทางเข้าถึง มีรถโดยสารสาธารณะที่เข้าไปยังหมู่บ้านสม่ำเสมอ มีเส้นทางเดินเท้ารอบหมู่บ้านที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว มีป้ายบอกเส้นทางไปยังหมู่บ้านเป็นระยะ

จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวว่า “หมู่บ้านทอผ้าไหมบ้านห้วยหล่ม มีการคมนาคมที่สะดวกแก่การเดินทางเข้ามาเยือน โดยสามารถรองรับได้ทั้งรถยนต์ส่วนตัว รถตู้ รวมถึงรถโดยสารขนาดใหญ่ที่มาเป็นหมู่คณะ”

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่ามีความสะดวกสบายในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.97) และในประเด็นด้านสิ่งอำนวยความสะดวกนี้สามารถแบ่งประเด็นได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ ที่มีระดับความเห็นที่แตกต่างกันคือ ประเด็นที่มีระดับความเห็นปานกลาง ประเด็นที่มีระดับความเห็นมาก และประเด็นที่มีระดับความเห็นมากที่สุด ประเด็นที่มีระดับความเห็นปานกลางคือ มีสถานที่พักและร้านอาหารเพียงพอ (ค่าเฉลี่ย = 3.38) และมีศูนย์ให้บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย = 2.98) ซึ่งประเด็นเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า อาจเป็นเพราะชาวบ้านอาจจะรู้สึกไม่มีความเป็นส่วนตัว ไม่มีความคุ้นเคยหากจะมีคนแปลกหน้าเข้ามาพักอาศัยในครอบครัว

หรืออาจเป็นเพราะชาวบ้านยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการให้ที่พักแก่นักท่องเที่ยว และเนื่องจากพื้นที่เกือบทุกส่วนในหมู่บ้านจะเป็นบ้านพักของชาวบ้านเอง ชาวบ้านแต่ละครัวเรือนจะทำอาหารกินกันเองเสมอ ทำให้การตั้งร้านขายอาหารไม่เป็นที่นิยมในหมู่บ้าน ส่วนในประเด็นของการมีศูนย์ให้บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว อาจเป็นเพราะงบประมาณของหมู่บ้านที่มีอยู่อย่างจำกัด แต่ทั้งนี้ก็เป็นเพียงการตั้งประเด็นการสังเกตเท่านั้น ส่วนประเด็นที่มีระดับความเห็นมาก ซึ่งได้แก่ มีสถานที่จอดรถเพียงพอให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ย = 4.50) มีการดูแลสุขภาพ การสาธารณสุข การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ค่าเฉลี่ย = 4.10) มีศูนย์สาธิตการทอผ้าไหม (ค่าเฉลี่ย = 4.14) รวมถึงมีร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก (ค่าเฉลี่ย = 4.12) สาเหตุที่มีความเห็นอยู่ในระดับมากอาจเนื่องมาจากเป็นสิ่งที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าต้องจัดไว้ให้บริการเสมอในแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ ส่วนประเด็นที่มีระดับความเห็นมากที่สุดคือ มีบริการด้านสาธารณูปโภคที่ดี เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ (ค่าเฉลี่ย = 4.60) อาจเป็นเพราะสิ่งเหล่านี้ถือเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานที่หมู่บ้านท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมควรมี ทั้งนี้ทั้งนั้นก็เป็นการตั้งประเด็นการสังเกตเพียงเท่านั้น

จากการสัมภาษณ์ข้าราชการครูในหมู่บ้าน กล่าวว่า “หมู่บ้านห้วยหลิมนั้นยังขาดศูนย์ให้บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว และจำนวนห้องน้ำสาธารณะภายในหมู่บ้านที่ไม่เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งทางชาวบ้านเองก็มีความต้องการมาก แต่ปัญหาคือ ต้องใช้เงินลงทุนเยอะ ฉะนั้นถ้ามีหน่วยงานเข้ามาช่วยสนับสนุนในส่วนนี้ก็ดียิ่ง”

ในด้านการจัดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว ศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้านห้วยหลิมพบว่า มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.11) ซึ่งเป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นของการนำเสนอความหลากหลายทางวัฒนธรรมของหมู่บ้าน สถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ตลอดจนมีผู้ให้ข้อมูลที่มีความรู้และนำเสนอข้อมูลอย่างน่าสนใจ

จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวว่า “หมู่บ้านทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม ยังขาดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้งในด้านการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น และการนำเอาวัฒนธรรมของท้องถิ่นมาเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักของคนในภูมิภาคอื่นๆ ”

ส่วนนายกองค์การบริหารส่วนตำบลมะบ้า ยังให้สัมภาษณ์เพิ่มอีกว่า “ทางหมู่บ้านห้วยหลิมเองนั้นยังขาดเทคโนโลยีที่จะมาช่วยในการออกแบบลายใหม่ๆ ซึ่งทางชาวบ้านเองก็มี

ความต้องการในระดับค่อนข้างสูง แต่ปัญหาคือ ต้องใช้เงินลงทุนเยอะ ฉะนั้นหากมีหน่วยงานเข้ามาช่วยสนับสนุนชาวบ้านในส่วนนี้ก็จะดีมาก”

ด้านความพร้อมของบุคลากร ศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้านพบว่า ศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.83) ในประเด็นของการให้บริการของประชาชนในหมู่บ้าน ความพร้อมของประชาชนในหมู่บ้านที่จะนำเสนอวิถีชีวิตให้ได้ชม รวมถึงมิตรไมตรีของประชาชนในหมู่บ้านที่มีต่อนักท่องเที่ยว

จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดร้อยเอ็ด กล่าวว่า “ความพร้อมของบุคลากรของหมู่บ้านห้วยหลิมยังมีไม่เพียงพอ ทั้งผู้ที่ประชาสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมของท้องถิ่น รวมถึงขาดผู้นำที่สามารถขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วย ซึ่งควรมีผู้นำท้องถิ่นที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีหลักในการบริหารที่สามารถนำชุมชนเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้าน โดยใช้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ผสมผสานกับวัฒนธรรมของท้องถิ่น”

ในด้านการจัดรูปแบบการท่องเที่ยว ศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้านห้วยหลิมพบว่า ศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.69) ซึ่งเป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมที่นำเสนอมีความหลากหลายและน่าสนใจ ตลอดจนความคุ้มค่าของค่าใช้จ่ายเหมาะสมกับรายการนำเที่ยวหมู่บ้าน

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านห้วยหลิมในด้านต่าง ๆ

1.1 จิตสำนึกในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว

จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านทั้ง 3 หมู่บ้าน ทำให้ทราบว่าชาวบ้าน ห้วยหลิมมีจิตสำนึกในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวในระดับดี ปัจจุบันนี้ชาวบ้านมักจะเรียกหมู่บ้านของตนว่า “หมู่บ้านโอท็อป (OTOP)” และพบว่าจิตสำนึกของชาวบ้านที่มีต่อการบริการคือ รู้ว่าจะต้องทำอะไรกับผู้ที่มาเยี่ยมเยือนและนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมบ้านห้วยหลิม รู้ว่าการที่มีผู้สนใจมาชมหมู่บ้านก็เพราะความเป็นชาวบ้านห้วยหลิมที่ยังอาศัยอยู่ในบ้านเรือนแบบดั้งเดิม ยังคงมีวัฒนธรรมของการแต่งกาย วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความเชื่อในเรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษที่แสดงออกมาในรูปของประเพณีและสถานที่สำคัญในหมู่บ้าน และทั้งหมดนี้คือสิ่งที่นำมาซึ่งรายได้ให้แก่ชาวบ้านในหมู่บ้านหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)

จิตสำนึกเหล่านี้ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการที่ชาวบ้านและเยาวชนที่สนใจ เข้าร่วมในโครงการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน ได้รับการอบรมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว การให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในฐานะเจ้าของบ้าน การเตรียมพื้นที่และชุมชนอย่างไรเพื่อกิจกรรมการท่องเที่ยว ตลอดจนการได้ไปชมหมู่บ้านอื่นๆ ซึ่งมีการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว

ภายในหมู่บ้านเช่นกัน และได้มีการกลับมาถ่ายทอดในลักษณะเล่าสู่กันฟังกับชาวบ้าน ประกอบกับชาวบ้านได้รับความรู้เพิ่มขึ้น และมีจิตสำนึกมากขึ้นจากการปฏิบัติงานจริงกับนักท่องเที่ยว ดังนั้นการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์การดูงาน ตลอดจนการอบรมเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องที่ล้วนแต่จำเป็นในการช่วยพัฒนาจิตสำนึกในการให้บริการของชาวบ้านทั้งนั้น

2. ความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

จากการสังเกตและสัมภาษณ์ข้าราชการครูในหมู่บ้าน พบว่า ความตระหนักและการปรับตัวที่เห็นได้ชัดคือ การจัดการสภาพพื้นที่ภายในหมู่บ้านที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสะอาดกว่าแต่ก่อนเป็นอย่างมาก ผู้หญิงให้ความสนใจกับการทอผ้าไหมมากขึ้น รวมทั้งเยาวชนหลายคนที่ไม่ได้สนใจเรื่องการทอผ้าไหมมาก่อน ก็ให้ความสนใจมากขึ้นเช่นกัน

ในส่วนของ การสร้างความรำคาญให้นักท่องเที่ยวด้วยการเดินตามและขอเงินจากทั้งผู้ใหญ่และเด็กอย่างที่เคยปรากฏในอดีตก็หมดไปเช่นกัน ชาวบ้านมีศักดิ์ศรีมากขึ้นและตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมของตนเองดีกว่าเดิม ผู้อาวุโสในหมู่บ้านต่างก็ดีใจที่เยาวชนเริ่มมีความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมากขึ้นกว่าเดิม และยินดีที่จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้คนรุ่นหลังได้สืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวบ้านหวายหลิมต่อไป

ปัจจุบันไม่มีกฎเกณฑ์อย่างจริงจังของหมู่บ้าน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสภาพความเป็นอยู่ภายในหมู่บ้านที่มีจุดเด่นคือ ความดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์อย่างแท้จริง จึงมีการละเลยด้านการปฏิบัติอยู่บ้างในบางครอบครัว การสร้างกฎเกณฑ์ที่กำหนดโดยความร่วมมือของประชาชนในหมู่บ้านจะได้รับการยอมรับและนำสู่การปฏิบัติที่จะส่งผลต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรมมากกว่า เพราะหากสภาพของหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไปจนเอกลักษณ์ของความเป็นหมู่บ้านหวายหลิมสูญหาย ย่อมเท่ากับทำให้ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวสูญสลายไปด้วย ฉะนั้นหมู่บ้านควรจะต้องมีความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรด้านกายภาพและวัฒนธรรมให้มากขึ้น ทั้งต้องปรับตัวให้มีความสมดุลในการดำเนินชีวิตประจำวันที่จะต้องผสมผสานกับกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและต่อตนเองให้มากที่สุด

3. การจัดตั้งกลุ่มทอผ้าไหม

จากการสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มทอผ้าไหมและกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตผ้าไหมบ้านหวายหลิม ทำให้ทราบถึงข้อมูลสำคัญในด้านต่างๆ ดังนี้

ประวัติความเป็นมาของกลุ่ม

เดิมที่ชาวบ้านหวายหลิมมีอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอาชีพเสริมรองจากอาชีพหลักคือ ทำนาอยู่แล้ว ในปี พ.ศ.2517 ได้มีการรวมกลุ่มกันครั้งแรก โดยได้รับการสนับสนุน

จากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ ตั้งชื่อกลุ่มว่า “กลุ่มสตรีทอผ้าบ้านห้วยหลิม” ผ้าที่ทอประกอบด้วยผ้าพื้นบ้านธรรมดาและผ้าขาวม้า เป็นหลัก

ในปี พ.ศ. 2523 กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ได้ตั้งสมาชิกไปอบรมเรื่องการทอและย้อมสี ที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมกล้วยน้ำไท หลังจากอบรมเสร็จ สมาชิกที่เข้ารับการอบรมได้นำความรู้ มาถ่ายทอด โดยฝึกอบรมให้แก่สมาชิกภายในกลุ่มเพื่อขยายผล ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมในด้านวัสดุอุปกรณ์และวิทยากร โดยใช้สถานที่ฝึกอบรม ที่บ้านคุณอำพร ทองธิดาร และตั้งเป็นที่ทำการของกลุ่มสตรีทอผ้าไหมจนถึงปัจจุบัน

ในปีเดียวกันนี้ คุณอำพร ทองธิดาร ได้รับเลือกให้เป็นประธานกลุ่มและได้จัดตั้ง กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เพื่อแก้ปัญหาเรื่องเงินทุนของกลุ่ม ต่อมากรมการพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร และกระทรวงอุตสาหกรรม ได้เข้ามาสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์ การฝึกอบรมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เทคนิคการย้อมสี และการทอผ้าไหม ตลอดจนการบริหารงานของกลุ่มและการตลาด

ในปี พ.ศ. 2542 เมื่อกลุ่มได้ดำเนินการเรื่อยๆ และผ้าไหมบ้านห้วยหลิมมีคิณรู้จักกัน มากขึ้น ในขณะเดียวกันรัฐบาลมีนโยบายในเรื่อง “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)” ทำให้ หน่วยงานทางราชการเข้ามาสนับสนุนทางด้านการฝึกอบรมและการตลาดเพิ่มขึ้น ปัจจุบันกลุ่ม ออมทรัพย์มีศูนย์รวมอยู่บ้านเลขที่ 84 หมู่ที่ 3 ตำบลมะบัว อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยการนำของคุณสุภาพร สอนศรี ผู้เป็นประธานกลุ่ม ที่ได้พัฒนารูปแบบของ ผ้าไหมให้มีสีสัน และลวดลายเป็นที่ต้องการของตลาด มีการตรวจสอบมาตรฐานของผ้าเสมอ อีกทั้งในแต่ละวันจะมีสมาชิกกลุ่มมาร่วมกันทอผ้าและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ด้วย

จุดประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตผ้าไหม

ในการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นการรวมตัวกันของกลุ่มสตรี ผู้ประกอบ อาชีพทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม ตำบลมะบัว อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งจุดประสงค์หลัก ในการจัดตั้งกลุ่ม ประกอบด้วย

1. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทอผ้าไหม ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น
2. เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มมีอาชีพเสริมและมีรายได้เพิ่มขึ้น
3. เพื่อสร้างศักยภาพในการซื้อขายสินค้าและผลิตภัณฑ์
4. เพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองราคา
5. เพื่อสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นมิให้สูญหาย
6. เพื่อให้เกิดขบวนการผลิตที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม

กลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม

พ.ศ. 2517 ก่อตั้งโดยคุณยายอำพร ทองธิดาร ซึ่งเป็นประธานกลุ่ม

พ.ศ. 2519 ได้มีการสนับสนุนจากอุตสาหกรรมจังหวัด ได้ส่งคณะกรรมการ กลุ่มทอผ้า ไปอบรมที่อุตสาหกรรมสิ่งทอด้วยน้ำไทที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร และได้นำความรู้จากการเข้าอบรมมาปรับปรุงกลุ่ม

พ.ศ. 2520 ได้มีการตั้งกลุ่มปลูกต้นหม่อนเพื่อเลี้ยงไหมที่สนามของโรงเรียนเก่าบ้านห้วยหลิมบริเวณเนื้อที่กว่า 4 ไร่

พ.ศ. 2521 ได้เกิดน้ำท่วมใหญ่ ทำให้สวนหม่อนที่ปลูกไว้ได้รับความเสียหายทั้งหมด รวมทั้งบ้านเรือนราษฎรบางส่วน

พ.ศ. 2523 ได้มีการรวมตัวกันใหม่และได้รับการส่งเสริมจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเข้ามาร่วมจัดตั้งเป็นกลุ่มออมทรัพย์

พ.ศ. 2526 ได้มีการช่วยเหลือจากโครงการอีสานเขียว

พ.ศ. 2540 ได้มีการแยกหมู่บ้านห้วยหลิมออกเป็น 3 หมู่บ้าน และแยกกลุ่มออมทรัพย์ทอผ้าไหมออกเป็น 3 กลุ่ม คือ หมู่ที่ 3, 6, 9

พ.ศ. 2546 ได้รับคัดเลือกให้ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมบ้านห้วยหลิมเป็นสินค้า “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)” ระดับ 5 ดาว ในระดับอำเภอและระดับจังหวัด

พ.ศ. 2547 ได้รับคัดเลือกให้ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมบ้านห้วยหลิมเป็นสินค้า “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)” ระดับ 5 ดาว ในระดับจังหวัด และ 4 ดาวในระดับภาค

พ.ศ. 2547 ได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับ 1 จากการประกวดผ้าไหมโลกที่ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ จำนวน 3 ชนิด คือ

1. ผ้าไหมลายโบราณ
2. ผ้าไหมพื้นเรียบ
3. ผ้าไหมมัดหมี่ลายประยุกต์

พ.ศ. 2547 ได้รับรางวัลที่ 3 ประเภทผ้าไหม จากการประกวดผลิตภัณฑ์หัตถกรรม ครั้งที่ 19 ที่ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร

พ.ศ. 2547 ได้รับรางวัลชมเชย ผ้าไหมพื้นเรียบ จากการประกวดผ้าไหม ครั้งที่ 15 ณ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ จังหวัดสกลนคร

พ.ศ. 2548 ได้รับคัดเลือกให้ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมบ้านห้วยหลิมเป็นสินค้า “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)” ระดับ 4 ดาว ในระดับประเทศ

พ.ศ. 2549 ได้รับคัดเลือกให้ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมบ้านหวายหลิมเป็นสินค้า “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)” ระดับ 5 ดาว ในระดับประเทศ

พ.ศ. 2552 ได้รับคัดเลือกให้ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมบ้านหวายหลิมเป็นสินค้า “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)” ระดับ 5 ดาว ในระดับประเทศ

พ.ศ. 2552 ได้รับไปรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทยชนิด Thai Silk จากสถาบันหม่อนไหมแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์

จากการสัมภาษณ์กรรมการกลุ่มออมทรัพย์ฯ ทำให้ทราบถึงข้อมูลผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านหวายหลิม เป็นผลิตภัณฑ์ผ้าไหมที่มีการทอด้วยลายโบราณ 5 ลายด้วยกัน รวมถึงผ้าลายมัดหมี่ที่เป็นความต้องการของตลาดและผลิตภัณฑ์ที่ทำจากผ้าไหม มีดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์ที่เป็นผืน ผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าไหมพื้น ผ้าไหมบาติก
2. ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมสำเร็จรูป เช่น เสื้อผ้าสำหรับสุภาพบุรุษ เสื้อไหมสำหรับสุภาพสตรี กระโปรงผ้าไหมแบบสั้นและแบบยาว กางเกงผ้าไหมสำหรับสุภาพสตรี เสื้อคลุม และเสื้อสูทผ้าไหม เป็นต้น
3. ผลิตภัณฑ์ของใช้และของที่ระลึก เช่น กระเป๋าผ้าไหม ดอกไม้ประดิษฐ์ ปกสมุด ปกหนังสือ ผ้าปูโต๊ะ ผ้าคลุมไหล่ โคมไฟ พวงกุญแจ เป็นต้น

ความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์

ผ้าไหมบ้านหวายหลิม เป็นผ้าไหมทอมือซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะ ซึ่งได้นำลายมัดหมี่โบราณดั้งเดิมที่ค้นพบในชุมชนบ้านหวายหลิมมาประยุกต์ให้ทันสมัย มีเนื้อผ้าที่แน่น ใช้เส้นไหมไทยแท้ 100% และที่สำคัญคือ ได้มีการนำลายโบราณมาทอรวมกันในผ้าผืนเดียว จนเกิดเป็นผ้าไหมลายประจำจังหวัดร้อยเอ็ด มีชื่อเรียกว่า “ผ้าไหมสาเกต” ซึ่งประกอบด้วยลายโบราณ 5 ลาย ดังนี้

1. ลายคลองเคี้ย เป็นลายที่มีลักษณะเป็นแม่น้ำลำคลอง เปรียบเสมือนสายเลือดที่เอื้ออำนวยต่อวิถีความเป็นอยู่และประกอบอาชีพเกษตรกรรม
2. ลายนาคน้อย เป็นลายพญานาคพ่นน้ำ บ่งบอกถึงฝนฟ้าตกตามฤดูกาล ยังคงความชุ่มชื้นอุดมสมบูรณ์ให้กับท้องไร่และท้องนา
3. ลายโคมเจ็ด เป็นลายที่บ่งบอกถึงความเพิ่มพูนของผลิตผลทางการเกษตร ความอุดมสมบูรณ์ อยู่ดีกินดี โดยมีความสดใสในชีวิตเป็นโคมไฟส่องสว่างสู่ความรุ่งเรืองมีสุข

4. ลายหมากจับ เป็นชื่อพืชชนิดหนึ่ง ที่ชอบติดเสื้อผ้าแล้วเอาออกยากสื่อความหมายเมื่อใครได้พบและสัมผัสผ้าสาเกตแล้วก็จะเกิดความประทับใจ อยากมาร้อยเอ็ดอีก

5. ลายคำเกา เป็นลายเส้นตรงที่ปรากฏบนผืนผ้า บ่งบอกถึงความซื่อตรง มุ่งมั่น เข้มแข็งและยั่งยืน อันเป็นอุปนิสัยโดดเด่นของชาวอีสาน

ข้อมูลด้านการตลาด

จากการสัมภาษณ์กรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ทำให้ทราบถึงข้อมูลด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์ผ้าไหมบ้านห้วยหลึม ได้มีการจัดตั้งสถานที่สำหรับเป็นศูนย์รวม จำหน่ายผลิตภัณฑ์ โดยได้สหกรณ์หมู่บ้านเป็นที่จำหน่าย นอกจากนี้ยังมีการออกงานแสดงผลิตภัณฑ์ตามงานเทศกาลที่จัดขึ้นภายในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง โดยมีการกำหนดราคา ดังนี้

1. ผ้าไหมที่เป็นผืน เพื่อนำไปตัดเย็บต่อไป มีราคาจำหน่าย 250-4,500 บาท ต่อผืน ทั้งนี้แล้วแต่ความยากง่ายของลวดลายในแต่ละแบบแต่ละประเภท

2. ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมสำเร็จรูป ประเภทเสื้อ กระโปรงและชุดไหม ราคาจำหน่ายตามท้องตลาด 1,200-4,500 บาท ตามลักษณะของผลิตภัณฑ์

3. ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ ของที่ระลึกหรือของฝาก ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่นำเศษผ้าไหมจากการตัดเย็บมาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยมีราคาจำหน่ายอยู่ที่ราคาตั้งแต่ 10 บาทขึ้นไป ทั้งนี้แล้วแต่ประเภทของผลิตภัณฑ์

ข้อมูลด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์

กลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านห้วยหลึม นอกจากการทอผ้าไหมที่เป็นผืน ไหมพั่น และไหมมัดหมี่ ได้มีการตัดเย็บแปรสภาพเป็นเสื้อและชุดผ้าไหมสำเร็จ ของที่ระลึกหรือของฝาก เช่น กระเป๋า ต่างหู พวงกุญแจ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในโครงการต่างๆ ของรัฐบาล เพื่อนำแนวคิดมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาด

ข้อมูลด้านการส่งเสริมการขาย

มีการส่งเสริมการขายโดยการโฆษณาประชาสัมพันธ์ การจำหน่ายตามร้านขายของที่ระลึกประจำจังหวัด การออกแสดงสินค้าตามงานเทศกาลประจำปีของจังหวัด ดังนี้

1. การจำหน่ายและแสดงสินค้าของกลุ่มตามงานเทศกาลประจำปีของจังหวัด เช่น งานกาชาดจังหวัดร้อยเอ็ดและในจังหวัดใกล้เคียง งานไหมประจำปีจังหวัดขอนแก่น งานแสดงสินค้า OTOP ในระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศ

2. การโฆษณาประชาสัมพันธ์มีการประชาสัมพันธ์ตามหน่วยงานราชการ ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด เช่น หนังสือของการท่องเที่ยว เว็บไซต์ของจังหวัดร้อยเอ็ด เว็บไซต์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของประเทศไทย การจัดทำแผ่นพับเพื่อประชาสัมพันธ์

เหตุผลในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

จากการสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มทอผ้า พบว่า ส่วนใหญ่มีเหตุผลที่ไม่แตกต่างกัน ดังนี้

1. เพื่อการมีรายได้เสริมให้กับตนเองและครอบครัว
2. เพื่อเสริมกิจกรรมยามว่างจากการทำกิจกรรมหลัก
3. เพื่อเป็นอาชีพเสริมสำหรับผู้ว่างงาน
4. เพื่อที่จะสามารถกู้ยืมเงินกองทุนในยามฉุกเฉิน
5. เพื่อการเก็บออมไว้ใช้จ่ายในอนาคต

สิทธิพิเศษที่ได้รับจากการเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

จากการสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มทอผ้าใหม่และกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตผ้าไหม บ้านห้วยหลิม พบว่า ในการเป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตนั้น สมาชิกทุกคนจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ได้กำหนดไว้ นอกจากนี้ยังได้รับสิทธิต่างๆ ตามที่ระเบียบข้อบังคับของกลุ่มได้กำหนดไว้เท่ากันทั้งหมด อันประกอบไปด้วย

1. สมาชิกจะได้รับการจ้างงานตามความสามารถ
2. สมาชิกจะได้รับสิทธิพิเศษในการซื้อหุ้นของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
3. สมาชิกจะได้รับผลตอบแทนเป็นเงินปันผล และดอกเบี้ยจากเงินฝากออมทรัพย์
4. สมาชิกจะได้รับสิทธิพิเศษในการกู้ยืมเงินจากกองทุนของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อ

นำไปใช้ในการลงทุนหรือกรณีการกู้ยืมฉุกเฉิน

5. สมาชิกจะได้รับสิทธิเข้าร่วมอบรม การให้ความรู้จากหน่วยงานต่างๆ ตลอดจน

เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางกลุ่มจัดขึ้น

เงินสนับสนุนในการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

จากการสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มทอผ้าใหม่และกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ทำให้ทราบว่า การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตผ้าไหมสาเกต บ้านห้วยหลิม จำเป็นที่จะต้อง มีทุนสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นๆ เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปอย่างมีระบบ รวมถึงเงินทุนจากการกู้ยืมเพื่อใช้เป็นต้นทุนในการผลิต โดยเงินทุนที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ มีดังนี้

ตาราง 5 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยงานที่สนับสนุนด้านเงินทุนแก่กลุ่มออมทรัพย์ฯ

หน่วยงานที่ให้การสนับสนุน	จำนวนเงิน
1. เงินทุนสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐบาล	
- องค์การบริหารส่วนตำบลมะป้า	10,000 บาท/ปี
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ	6,000 บาท/ปี
- ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน	10,000 บาท/ปี
2. เงินทุนที่ได้จากการกู้ยืม	
- กองทุนหมู่บ้าน	100,000 บาท/ปี
- กรมอุตสาหกรรม	300,000 บาท/ปี
รวมเงินทุนสนับสนุนเฉลี่ยต่อปี	426,000 บาท/ปี

ที่มา : จากการสัมภาษณ์ตามกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

จากข้อมูลที่แสดงในตาราง 5 แยกเป็นเงินทุนสนับสนุนที่ได้จากหน่วยงานต่างๆ ดังนี้

1. เงินที่ได้จากการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐบาล ประกอบด้วย

1.1 เงินกองทุนสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนตำบลมะป้า ที่มีงบประมาณที่ใช้สำหรับสนับสนุนในส่วนของการพัฒนาท้องถิ่น โดยการแบ่งเงินทุนสำหรับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จำนวน 10,000 บาทของทุกปี

1.2 เงินกองทุนจากสำนักงานพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นองค์กรที่มีการสนับสนุนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของชุมชน และพัฒนาความอยู่ดีกินดีของชาวบ้านในชนบทตามนโยบายของรัฐบาลด้วยงบประมาณสนับสนุนปีละ 6,000 บาท

1.3 เงินกองทุนสนับสนุนจากศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน เป็นงบประมาณที่จัดสรรไว้สำหรับการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตได้ขอความช่วยเหลือในการสนับสนุนงบประมาณในส่วนนี้เป็นเงินจำนวน 10,000 บาทของทุกปี

2. เงินสนับสนุนที่ได้จากการกู้ยืม ประกอบด้วย

2.1 เงินกองทุนหมู่บ้าน เป็นเงินกองทุนที่รัฐบาลให้การสนับสนุนกองทุนละหนึ่งล้านบาท เพื่อใช้สำหรับคนในชุมชนได้กู้ยืมเพื่อการประกอบอาชีพตามโครงการ ดังนั้นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจึงได้ขอกู้ยืมเงินทุนดังกล่าวเป็นรายปี เพื่อใช้เป็นส่วนหนึ่งในการ

ดำเนินงานและเป็นเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม ซึ่งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้ให้ ความช่วยเหลือและอนุมัติเงินกู้ยืมปีละ 100,000 บาท โดยมีอัตราดอกเบี้ยในการชำระหนี้ ร้อยละ 1 ต่อเดือน หรือร้อยละ 12 ต่อปี

2.2 กรมอุตสาหกรรม เป็นเงินกองทุนส่งเสริมการประกอบอุตสาหกรรมขนาดเล็ก และขนาดย่อม ที่ให้ความช่วยเหลือด้านการเงินและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ ขนาดเล็กและขนาดย่อม กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตได้กู้เงินเพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียน ภายในกลุ่ม เป็นเงินจำนวนปีละ 300,000 บาท

เงินทุนที่สนับสนุนกลุ่มออมทรัพย์เป็นเงินทุนสนับสนุนทั้งแบบให้เปล่าจากหน่วยงานของ รัฐ และการกู้ยืมเงินกองทุนเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงาน เงินทุนดังกล่าวจะได้รับการเปิดเผย ให้แก่สมาชิกได้ทราบ ซึ่งการดูแลรักษาเงินจะเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มโดยมีற்றுญิก เป็นผู้บันทึกบัญชี เงินทุนสนับสนุนดังกล่าวนำไปใช้เพื่อเกิดประโยชน์แก่กลุ่มมากที่สุด ซึ่งจะดำเนินการวางแผนและตัดสินใจโดยประธานกลุ่มจากการประชุมหารือเพื่อวางแผน ดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน

นอกจากเงินทุนที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานดังกล่าวแล้ว กลุ่มออมทรัพย์เพื่อ การผลิตยังมีเงินทุนหมุนเวียนที่ใช้ในการดำเนินงานที่ได้มาจากการเป็นสมาชิกของกลุ่ม ดังนี้

1. เงินสัจจะของสมาชิก ที่ต้องมีการชำระเป็นรายเดือนเดือนละ 20 บาท
2. เงินฝากออมทรัพย์ของสมาชิก เริ่มต้นที่ 500-2,000 บาทต่อคน
3. เงินหุ้นที่กลุ่มออมทรัพย์เปิดจำหน่ายแก่สมาชิก มูลค่าหุ้นละ 50 บาท ซึ่งสมาชิก ผู้ซื้อหุ้นสามารถที่จะซื้อได้ไม่เกิน 10 หุ้น หรือมูลค่า 500 บาทต่อคน

เงินทุนที่ได้จากสมาชิกทั้งหมดจะนำไปรวมไว้กับเงินกองทุนของกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อใช้ใน การพัฒนาและเป็นทุนสำหรับการดำเนินงานของกลุ่มเพื่อให้เกิดผลกำไร ซึ่งจะนำมาใช้เป็น ค่าใช้จ่ายภายในกลุ่มและแบ่งปันผลตอบแทนให้แก่สมาชิก

การดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ในการนำเงินทุนไปใช้ดำเนินการ เพื่อให้เกิดผลกำไรที่เพิ่มขึ้น

โดยผลจากการสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มทอผ้าไหมและกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ทำให้ทราบถึงข้อมูลการดำเนินงานของกลุ่มเพื่อให้เกิดรายได้ ดังต่อไปนี้

1. การกู้ยืมและเก็บดอกเบี้ยเพื่อให้เกิดกำไร

1.1 การเก็บดอกเบี้ยจากเงินให้กู้แก่สมาชิก ด้วยอัตราร้อยละ 2 บาทต่อเดือน

1.2 ผู้ที่สามารถกู้เงินดังกล่าวได้ จะต้องเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือเป็นผู้ที่มี

คุณสมบัติที่ได้ระบุไว้ตามกฎระเบียบของกลุ่ม

1.3 การกำหนดจำนวนเงินหรือวงเงินให้กู้แก่สมาชิก จะพิจารณาตามความเหมาะสมในการกู้ คือ ต้องพิจารณาว่าสมาชิกคนนั้นจะนำเงินดังกล่าวไปใช้ทำอะไร เกิดประโยชน์หรือไม่ จากการนำเงินดังกล่าวไปใช้ และที่สำคัญคือ พิจารณาจากจำนวนเงินฝากของสมาชิก

1.4 หลักในการพิจารณาเพื่อให้กู้ จะพิจารณาจากประวัติของผู้กู้ อาชีพ และความสามารถในการชำระหนี้ นอกจากนี้ยังพิจารณาถึงความเหมาะสมเกี่ยวกับการนำเงินกู้ไปใช้ หากไปใช้เพื่อการลงทุน ก็สามารถพิจารณาจากความเป็นไปได้หรือผลกำไรที่จะเกิดขึ้นจากการลงทุน

1.5 หลักประกันในการกู้ โดยทั่วไปในการกู้ของสมาชิกจะไม่ใช้หลักประกันในการกู้ แต่จะพิจารณาจากจำนวนเงินฝากของสมาชิก

1.6 การชำระเงินกู้ จะกำหนดให้ชำระภายใน 1 ปี พร้อมดอกเบี้ยที่ได้กำหนดไว้ หรือหากสมาชิกคนใดสามารถที่จะนำเงินกู้ดังกล่าวมาชำระก่อนก็สามารถที่จะกระทำได้

1.7 ในกรณีที่ผู้กู้ไม่สามารถนำเงินกู้มาชำระได้ กลุ่มออมทรัพย์จะแก้ปัญหาดังกล่าวโดยการจัดหางานให้ผู้กู้ เพื่อทดแทนตามจำนวนเงินที่กู้ดังกล่าวพร้อมดอกเบี้ย

1.8 ผลประโยชน์หรือผลกำไรจากดอกเบี้ยเงินกู้ กลุ่มออมทรัพย์จะนำไปใช้เป็นเงินทุนสำหรับดำเนินงานภายในกลุ่ม

1.9 ประมาณกำไรที่เกิดจากเงินกู้ของสมาชิกที่ได้จากการเก็บดอกเบี้ย จำนวนประมาณ 4,000 บาทต่อเดือน

2. การนำเงินทุนไปใช้ในการผลิตผ้าไหมสาเกตเพื่อจำหน่าย

2.1 เงินทุนที่ใช้ดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดหาวัตถุดิบเพื่อใช้ในการผลิตผ้าไหมสาเกต ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ส่วนใหญ่จะนำไปใช้ในการซื้อไหมเพื่อนำมาเป็นวัตถุดิบเริ่มต้น ในการผลิต

2.2 การผลิตผ้าไหมสาเกตบ้านหวายหลิมของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จะให้สมาชิกในกลุ่มเป็นผู้ผลิต โดยแบ่งหน้าที่กันทำตามความสามารถ

2.3 ในการผลิตผ้าไหมสาเกตบ้านหวายหลิม ต้องใช้สมาชิกในกลุ่มเป็นผู้ผลิต โดยจะใช้วิธีจ้างแรงงานตามงานที่สมาชิกทำ ส่วนกลุ่มออมทรัพย์จะเป็นผู้ดำเนินงานเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายเหล่านั้นทั้งหมด

2.4 การจ้างแรงงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นค่าจ้างแรงงานในการทอผ้าไหม การจ้างงานแต่ละครั้งจะได้ผ้าไหมจำนวน 5 ชุด ซึ่งแต่ละชุดประกอบด้วยผ้าลายสาเกต 2

เมตรและผ้าพื้น 2 เมตร แสดงว่าต้นทุนค่าแรงงานในการทอผ้าไหมของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อ การผลิตแต่ละครั้งจะได้ผ้าไหมลายสาเกตจำนวน 10 เมตร และผ้าไหมลายพื้นจำนวน 10 เมตร

3. การนำวัสดุเหลือใช้จากผ้าไหมไปใช้ในการผลิตสินค้าอื่นๆ เพื่อเสริมรายได้

- 3.1 การนำผ้าไหมไปใช้ในการตัดเย็บชุดผ้าไหมตามคำสั่งของลูกค้า
- 3.2 การนำเศษผ้าที่เหลือจากการตัดเย็บไปใช้ทำกระเป๋าถือของสุภาพสตรี
- 3.3 การนำเศษผ้าที่เหลือใช้ในการตัดเย็บไปใช้ในการทำของที่ระลึก

ลวดลายของผ้าไหมสาเกตบ้านห้วยหลิม

จากการสัมภาษณ์ประชาชนในหมู่บ้านที่ประกอบอาชีพทอผ้าไหม ทำให้ได้ทราบว่า ผ้าไหมสาเกตบ้านห้วยหลิมประกอบไปด้วยลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ประจำจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งในแต่ละลายจะมีลักษณะของเนื้องานที่แตกต่างกัน แต่ยังคงอาศัยความประณีตในการทอที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งราคาของผ้าไหมสาเกตแต่ละลายจะต่างกันตามลวดลายและสีสันทที่ทอออกมาตามตารางดังนี้

ตาราง 6 แสดงข้อมูลราคาจำหน่ายผ้าไหมสาเกตแต่ละลาย

ลวดลายของผ้าไหม	ราคา (บาท)
ลายคองเอี้ย	2,500-3,000
ลายนาคน้อย	2,500-3,000
ลายโคมเจ็ด	2,800-3,000
ลายหมากจับ	2,800-3,000
ลายคำเภา	2,800-3,000

ที่มา : จากการสัมภาษณ์ตามกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ เป็นราคาเฉลี่ยโดยประมาณ

การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าไหมสาเกตของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่มีวางจำหน่ายที่ร้านจำหน่ายของกลุ่มจำหน่ายตามงานหรือเทศกาลต่างๆ และที่มีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ จากการสัมภาษณ์กรรมการในกลุ่มออมทรัพย์ พบว่า

1. ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมและจำหน่ายได้มากที่สุดคือ ผ้าไหมมัดหมี่
2. ปริมาณการจำหน่ายเฉลี่ยต่อเดือนจะอยู่ที่ 150,000 บาท

เหตุผลที่ผ้าไหมมัดหมี่จำหน่ายได้มากที่สุดคือ ผ้าไหมมัดหมี่ซึ่งเป็นผ้าไหมที่ผลิตจากไหมแท้ มีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด หรือที่รู้จักในนามของ “ผ้าสาเกต” ซึ่งเป็นผ้าไหมที่มีความงดงามและเป็นที่ยอมรับของตลาด โดยส่วนใหญ่จะนำผ้าไปใช้ในการตัดเย็บเป็นชุดผ้าไหมสำหรับสวมใส่ตามงานต่างๆ หรือเป็นของฝาก ของที่ระลึก เป็นต้น

ส่วนผลิตภัณฑ์ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่จำหน่ายได้ในปริมาณน้อยที่สุด คือ ผลิตภัณฑ์กระเป๋า ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ พบว่า ลูกค้าส่วนใหญ่ไม่นิยมใช้กระเป๋าจากผ้าไหม เนื่องจากต้องระวังเป็นพิเศษและรักษายาก แต่จะมีเฉพาะบางกลุ่มเท่านั้นที่มักจะนิยมใช้ประกอบกับชุดผ้าไหม เพื่อใช้ในการออกงานสำคัญต่างๆ แต่จะไม่นิยมเอาไว้สำหรับพกพาเป็นประจำ

การแบ่งผลประโยชน์ของกลุ่มออมทรัพย์

จากการสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มทอผ้าไหมและกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตผ้าไหม ทำให้ทราบถึงลักษณะของผลประโยชน์ต่างๆ ที่สมาชิกกลุ่มจะมีสิทธิได้รับ ดังนี้

1. การจัดสรรผลกำไรที่เกิดจากการดำเนินงาน

จากการดำเนินงานของกลุ่ม เมื่อเกิดเป็นผลกำไรก็จะมีการจัดแบ่งส่วนของกำไร เข้าไว้เป็นกองทุนในการดำเนินงานของกลุ่มต่อไป โดยส่วนของเงินหรือผลกำไรที่จะนำเข้าร่วมไว้กับกองทุนหมุนเวียนของกลุ่มนั้น จะพิจารณาจากเงินที่เหลือหลังจากหักสัดส่วนของผลประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับเรียบร้อยแล้ว

2. ส่วนแบ่งกำไรที่นำมาจัดสรรให้แก่สมาชิก

2.1 สมาชิกจะได้รับเงินปันผลปีละครั้ง คิดเป็นร้อยละ 50 ของจำนวนหุ้น

2.2 ส่วนในส่วนของดอกเบี้ยจากการฝากเงินกับกลุ่มออมทรัพย์ สมาชิกจะไม่ได้รับผลตอบแทนจากดอกเบี้ยเงินฝากนั้น แต่สมาชิกจะได้รับผลประโยชน์โดยสมาชิกจะสามารถกู้เงินได้ไม่เกินจำนวนเงินฝากของสมาชิก

รูปแบบการติดตามประเมินผล

1. ด้านสมาชิกกลุ่ม

1.1 มีจำนวนสมาชิกภายในกลุ่มเพิ่มขึ้น

1.2 การขยายจำนวนสมาชิก เป็นการขยายโดยการจัดตั้งกลุ่มเพิ่มขึ้นในพื้นที่อื่นๆ

ที่ใกล้เคียงกัน แต่มีการสร้างเครือข่ายที่สัมพันธ์กันคือ มีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน ให้ความช่วยเหลือกันระหว่างกลุ่ม

1.3 ผลจากการเพิ่มขึ้นหรือขยายโครงข่ายของกลุ่ม ทำให้มีขอบเขตของงานเพิ่มมากขึ้น สามารถขยายตลาดไปสู่ชุมชนอื่นๆ สร้างรายได้ให้แก่กลุ่มเพิ่มมากขึ้น

2. ด้านเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม

ช่วงระยะเวลาการดำเนินงานที่ผ่านมา การขยายเพิ่มขึ้นของเครือข่าย กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตไปยังพื้นที่อื่นหรือกลุ่มอื่นๆ ทำให้ต้องรักษาเงินทุนหมุนเวียน ในแต่ละปีเท่าเดิม แต่จะนำเงินส่วนเกินดังกล่าวไปใช้ในการเป็นทุนสนับสนุนให้แก่กลุ่มย่อยๆ ในเครือข่ายต่อไป ซึ่งเป็นการเริ่มต้นในการพัฒนากลุ่มเพื่อให้เกิดเป็นโครงข่ายขนาดใหญ่ในอนาคต

แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านห้วยหลิม ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

จากผลการศึกษาเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านห้วยหลิม ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยการสัมภาษณ์ผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำกลุ่มออมทรัพย์ฯ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนความเห็นของนักท่องเที่ยวจากแบบสอบถาม ทำให้ทุกฝ่ายมีความเห็นสอดคล้องกันในการเสนอแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านห้วยหลิมในหลายประเด็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยสรุปได้ดังต่อไปนี้

ด้านการจัดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว

1. ควรปรับปรุงภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวให้สวยงาม โดยต้องกลมกลืนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้าน
2. ควรจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมดั้งเดิมมากที่สุด และไม่ขัดต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน
3. ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ในแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน เพื่อเป็นของที่ระลึกที่มีคุณภาพจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน
4. ควรมีการจัดระเบียบสิ่งปลูกสร้างที่ชาวบ้านจัดทำขึ้น โดยเฉพาะในส่วนของสิ่งปลูกสร้างที่จะมาบดบังทัศนียภาพทางการท่องเที่ยว ความสะอาดของสถานประกอบการ และอุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อการดูแลและควบคุมที่ง่ายขึ้น
5. ควรมีหน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดภายในแหล่งท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีวิธีการกำจัดของเสียที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวอย่างถูกต้อง

ด้านความพร้อมของบุคลากร

1. ควรจัดให้มีผู้นำเที่ยวท้องถิ่นที่มีความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น และสามารถสื่อความหมายกับนักท่องเที่ยวได้ โดยใช้บุคลากรในท้องถิ่นอย่างแท้จริง
2. ควรปลูกฝังให้ชาวบ้านเข้าใจว่าการพูดจาที่ไพเราะ หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส การมีอัธยาศัยไมตรีที่ดีของชาวบ้าน การพาชมวิถีชีวิตดั้งเดิมของหมู่บ้านทอผ้า ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมที่มี

ความประณีตและมีคุณภาพ จำหน่ายด้วยราคายุติธรรมสามารถต่อรองราคาได้ จะเป็นแรงจูงใจสำคัญให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือน

3. ควรจัดอบรมให้ผู้นำชุมชนมีความรู้ทางด้านการบริหารจัดการ การให้บริการ การพัฒนาปรับปรุงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว และควรจัดอบรมแก่ประชาชนท้องถิ่นให้มีความรู้ทางด้าน การให้บริการและการต้อนรับนักท่องเที่ยว

4. ควรให้มีการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณี ที่จะสามารถการนำเอา วัฒนธรรมของท้องถิ่นมาเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง

ด้านการจัดรูปแบบการท่องเที่ยว

1. กิจกรรมที่จัดขึ้นภายในแหล่งท่องเที่ยว ควรจัดให้เป็นทั้งแบบกิจกรรมเดี่ยวและ กิจกรรมกลุ่มอย่างเหมาะสม

2. ควรมีการกำหนดมาตรฐานราคาขั้นต่ำและขั้นสูงของการนำเที่ยวในหมู่บ้าน รวมถึง สินค้าและบริการอื่นๆ เช่น ราคาสินค้าของฝาก ของที่ระลึก ให้เหมาะสมกับคุณภาพของสินค้า และบริการ เพื่อป้องกันการฉวยโอกาสจากนักท่องเที่ยว

3. ควรปรับปรุงด้านการท่องเที่ยวในเส้นทางต่างๆ หรือเพิ่มกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เพื่อจะได้กระจายนักท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ใกล้เคียง

4. ควรมีกิจกรรมประเพณีต่างๆ ตามเทศกาลประเพณีที่ให้ประชาชนมาร่วมทำบุญ อีกทั้งยังเป็นกิจกรรมที่สามารถให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม เช่น การแต่งกายด้วยชุดผ้าไหมเข้าร่วมงาน และกิจกรรมการสันทนาการแบบโบราณ เป็นต้น

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเรื่อง แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านห้วยหลึม ตำบลมะบ้ำ อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีวัตถุประสงค์ 3 ประการดังนี้

1. เพื่อศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านห้วยหลึม ตำบลมะบ้ำ อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านห้วยหลึม ตำบลมะบ้ำ อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านห้วยหลึม ตำบลมะบ้ำ อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้มี 3 กลุ่มคือ 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนในหมู่บ้าน ประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านห้วยหลึม หมู่ 3, 6, 9 ผู้นำกลุ่มทอผ้าไหมและกรรมการในกลุ่ม ผู้อาวุโสในหมู่บ้านที่เป็นคนดั้งเดิม มีภูมิลำเนาในหมู่บ้านห้วยหลึมเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 50 ปี เคยประกอบอาชีพการทอผ้าไหม หรือสมาชิกในครอบครัวประกอบอาชีพทอผ้าไหมและเป็นที่นับถือในหมู่บ้าน รวมทั้งประชาชนในหมู่บ้านที่ประกอบอาชีพทอผ้าไหม จำนวน 49 คน 2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นบุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม ประกอบด้วยนายกองค์การบริหารส่วนตำบลมะบ้ำ เจ้าหน้าที่สำนักงาน การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดร้อยเอ็ด รวมทั้งข้าราชการครูในหมู่บ้าน จำนวน 5 คน และ 3) กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวบ้านห้วยหลึม จำนวน 50 คน

วิธีการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงผสม ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจะนำเสนอโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามจะใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในบทที่ 5 นี้ผู้วิจัยจะสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และนำเสนอข้อเสนอนะดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

1. **ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม** โดยยึดหลักองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเป็นตัวชี้วัดศักยภาพ ซึ่งได้แก่ ความพร้อมทางด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ด้านการเดินทางเข้าถึงหมู่บ้าน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในหมู่บ้าน ด้านการจัดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว ด้านความพร้อมของบุคลากร และด้านการจัดรูปแบบการท่องเที่ยว จากการศึกษาศักยภาพในแต่ละด้าน สรุปได้ดังนี้

ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว

ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว พบว่า มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก และหมู่บ้านห้วยหลิมมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เป็นสิ่งดึงดูดใจที่โดดเด่น คือ ประเพณีและศิลปหัตถกรรม ได้แก่ ฮีต 12 ประเพณีบุญชะเวต (บุญข้าวนูน) และการทอผ้าไหมตลอดจนอัญมณีไมตรีของชาวบ้านในหมู่บ้านห้วยหลิม

ด้านการเดินทางเข้าถึงหมู่บ้าน

จากศักยภาพด้านการเดินทางเข้าถึง พบว่า มีศักยภาพอยู่ในระดับมากที่สุด การเดินทางเข้าถึงหมู่บ้านห้วยหลิมนั้นนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้ามาถึงหมู่บ้านได้ทั้งทางรถยนต์ส่วนตัว รถตู้ และรถบัส โดยเส้นทางที่ใช้คือ เส้นทางสายร้อยเอ็ด-ยโสธร มีระยะทางประมาณ 25 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 40 นาทีด้วยสภาพถนนที่ดี ส่วนสภาพถนนในหมู่บ้านนั้นเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก โดยได้รับงบประมาณจากโครงการก่อสร้างถนนของหมู่บ้าน

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในหมู่บ้าน

จากการศึกษาศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในหมู่บ้าน พบว่า มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้แบ่งสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในหมู่บ้านออกเป็น 2 ระดับ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. **สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน** ประกอบด้วย ไฟฟ้า น้ำดื่ม น้ำใช้ ห้องน้ำสาธารณะ สถานที่จอดรถ การสาธารณสุข การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การสื่อสารและ การโทรคมนาคม การกำจัดขยะมูลฝอย และสถานบริการอื่นๆ ของหมู่บ้านห้วยหลิมมีเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว แต่ยังคงมีการปรับปรุงและเพิ่มศักยภาพในเรื่อง ห้องน้ำสาธารณะสำหรับนักท่องเที่ยว

2. **สาธารณูปโภคเพื่อรองรับการท่องเที่ยว** พบว่า ที่พัก ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกมีเพียงพอต่อความต้องการและมีศูนย์สาธิตการทอผ้าไหมไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวด้วย แต่สิ่งที่หมู่บ้านห้วยหลิมยังไม่มีก็คือ ศูนย์ให้บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยว

ด้านการจัดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว

จากการศึกษาศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในหมู่บ้าน พบว่า มีศักยภาพระดับปานกลาง หมู่บ้านห้วยหลึมยังไม่มีการจัดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านมาก่อน การให้บริการด้านการท่องเที่ยวที่มีอยู่เป็นเพียงในลักษณะของการบอกทางไปยังจุดนำชมเด่นๆ และเป็นที่ยึดกันโดยทั่วไปภายในหมู่บ้าน ฉะนั้นประชาชนในหมู่บ้าน จึงได้เสนอให้มีการจัดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวของชุมชน โดยแบ่งตามประเภทของแหล่งท่องเที่ยวที่มีในหมู่บ้าน 2 ประเภทคือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

สมาชิกของหมู่บ้านทุกคนได้ร่วมกันรวบรวมทรัพยากรการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน ซึ่งได้พิจารณาแล้วว่าสามารถจะนำมาเป็นจุดขายแก่ผู้มาเยือน และเป็นส่วนช่วยให้เกิด การรณรงค์ด้านจิตสำนึกของชาวบ้านในการร่วมสืบสานวัฒนธรรมของหมู่บ้านที่ดั้งเดิมได้ต่อไป โดยนำเสนอในลักษณะการจัดการรูปแบบท่องเที่ยวในหมู่บ้าน เพื่อให้ง่ายในการกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับทรัพยากรการท่องเที่ยวแต่ละประเภท ทั้งที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิธีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านห้วยหลึม ตลอดจน ความสวยงามของ ทิวทัศน์บริเวณรอบหมู่บ้าน

ด้านความพร้อมของบุคลากร

จากการศึกษาศักยภาพด้านความพร้อมของบุคลากรในหมู่บ้าน พบว่า มีศักยภาพระดับปานกลาง หมู่บ้านห้วยหลึมได้มุ่งเน้นการอบรมให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวและการบริการ เพื่อสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนในหมู่บ้าน รวมถึงการนำมาเผยแพร่ให้แก่ชุมชนของหมู่บ้านได้ ตามวิธีการดังนี้

1. จัดอบรมสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตผ้าไหม ทั้งในลักษณะบรรยาย เล่าประสบการณ์ให้ฟังด้วยภาษาที่ชาวบ้านเข้าใจง่าย ตลอดจนให้ไปศึกษาดูงานหมู่บ้านอื่นที่มีการรวมตัวกันทำโครงการท่องเที่ยวในลักษณะคล้ายกัน เพื่อให้ได้รับประสบการณ์โดยตรง
2. จัดอบรมเรื่องพื้นฐานของการท่องเที่ยวและการบริการแก่เยาวชนในหมู่บ้าน ซึ่งมีความสนใจในฐานะมัคคุเทศก์ของหมู่บ้าน โดยต้องเพิ่มความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว การปฏิบัติงาน ความเป็นมาของงานประเพณีต่างๆ ในหมู่บ้าน การควบคุมเส้นทาง อำนวยความสะดวก รวมถึงดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวตลอดการเยี่ยมชมภายในหมู่บ้าน ซึ่งจะฝึกในขณะที่ชาวบ้านกำลังปฏิบัติงานอยู่ เพื่อให้ได้ประสบการณ์ตรงในการบริการ
3. นำชาวบ้านที่เป็นตัวแทนไปอบรมและเตรียมความพร้อมชุมชนเพื่อรองรับโครงการท่องเที่ยวหมู่บ้านหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP VILLAGE CHAMPION)

ด้านการจัดรูปแบบการท่องเที่ยว

จากการศึกษาศักยภาพด้านการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน พบว่า มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากปัจจุบันรูปแบบการท่องเที่ยวของหมู่บ้านหวายหลิมเป็นเพียงการนำชมเฉพาะจุดใดจุดหนึ่งในหมู่บ้าน จึงได้มีการเพิ่มจุดที่น่าสนใจของหมู่บ้านเพิ่มเติม เพื่อจัดให้เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวแบบเต็มวัน

2. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านหวายหลิม

ด้านจิตสำนึกในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว

จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ พบว่าชาวบ้านหวายหลิมมีจิตสำนึกในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวในระดับที่ดี มีจิตสำนึกต่อการบริการคือ รู้ว่าจะต้องทำอะไรกับนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมหมู่บ้านหวายหลิม และรู้ว่าเพราะความเป็นชาวบ้านหวายหลิมแบบดั้งเดิม ยังคงมีวัฒนธรรมการแต่งกาย วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความเชื่อในเรื่องการนับถือผีบรรพบุรุษที่แสดงออกมาในรูปของประเพณีและสถานที่สำคัญในหมู่บ้าน และทั้งหมดนี้คือสิ่งที่ทำให้มีผู้สนใจมาชมหมู่บ้านมากขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการที่ชาวบ้านสนใจเข้าร่วมในโครงการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน การได้รับการอบรมในเรื่องการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว การให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในฐานะเจ้าของบ้าน การเตรียมพื้นที่และชุมชนอย่างไรเพื่อกิจกรรมการท่องเที่ยว ตลอดจนการไปชมหมู่บ้านอื่น ที่มีการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านเช่นกัน และได้มีการกลับมาเล่าสู่กันฟังกับชาวบ้าน ประกอบกับชาวบ้านได้รับความรู้เพิ่มขึ้น และมีจิตสำนึกมากขึ้นจากการปฏิบัติงานจริงกับนักท่องเที่ยว ดังนั้นการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ จากการดูงาน รวมถึงการอบรมเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง ก็ล้วนแต่เป็นสิ่งจำเป็นในการช่วยพัฒนาจิตสำนึกในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวของชาวบ้านทั้งสิ้น

ด้านความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

จากการสังเกตและสัมภาษณ์ พบว่า ความตระหนักและการปรับตัวที่เห็นได้ชัด คือการจัดสภาพพื้นที่ท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน ที่ดูเป็นระเบียบและสะอาดกว่าเดิมเป็นอย่างมาก ผู้หญิงและเยาวชนก็ให้ความสนใจกับการทอผ้าไหมมากขึ้น ส่วนของการสร้างความสำคัญให้นักท่องเที่ยวด้วยการเดินตามและขอเงินจากทั้งผู้ใหญ่และเด็กก็หมดไป ชาวบ้านมีศักดิ์ศรีมากขึ้น และตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมของตนเองดีกว่าเดิม ผู้อาวุโสในหมู่บ้านต่างก็มีความคิดดีรักชุมชน และดีใจที่เยาวชนเริ่มมีความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมากขึ้นกว่าเดิม ตลอดจนพร้อมที่จะช่วยถ่ายทอดความรู้ที่มีให้คนรุ่นหลังได้สืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวบ้านหวายหลิมต่อไป

ด้านการจัดตั้งกลุ่มทอผ้าไหม

แต่เดิมชาวบ้านหวายหลิมมีอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอาชีพเสริม รองจากอาชีพหลักคือ ทำนา ต่อมาได้มีการรวมกลุ่มกันขึ้น ชื่อกลุ่มว่า “กลุ่มสตรีทอผ้าบ้านหวายหลิม” จากนั้นจึงส่งตัวแทนสมาชิกไปอบรมเรื่องการทอและย้อมสีที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมด้วยน้ำไท หลังจากอบรมเสร็จ สมาชิกที่เข้ารับการอบรมก็นำความรู้มาถ่ายทอด โดยฝึกอบรมให้แก่สมาชิกภายในกลุ่ม ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมในด้านวัสดุอุปกรณ์และวิทยากร โดยใช้สถานที่ฝึกอบรมที่บ้านของประธานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตคือ คุณอำพร ทองธิดาร และตั้งเป็นที่ทำการของกลุ่มสตรีทอผ้าไหมจนถึงปัจจุบัน

ต่อมาเมื่อผ้าไหมบ้านหวายหลิมมีคนรู้จักกันมากขึ้น ในขณะเดียวกันที่รัฐบาลมีนโยบาย “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)” ทำให้หน่วยงานราชการเข้ามาสนับสนุนด้านการฝึกอบรมและการตลาดเพิ่มขึ้น โดยการนำของคุณสุภาพร สอนศรี ผู้เป็นประธานกลุ่มในปัจจุบัน ที่ได้พัฒนารูปแบบของผ้าไหมให้มีลวดลายและสี สันตรงกับความต้องการของตลาด มีการตรวจสอบมาตรฐานของผ้าอย่างสม่ำเสมอ ส่วนจุดประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ประกอบด้วย เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทอผ้าไหม เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มมีอาชีพเสริมและมีรายได้เพิ่มขึ้น เพื่อสร้างศักยภาพในการซื้อขายสินค้าและผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองราคา เพื่อสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สูญหาย และเพื่อให้เกิดขบวนการผลิตที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม

ส่วนกลุ่มทอผ้าไหมบ้านหวายหลิมนั้นได้ถูกก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2517 โดยประธานกลุ่มคือ คุณอำพร ทองธิดาร ต่อมาในปี พ.ศ. 2540 ได้มีการแยกหมู่บ้านหวายหลิมออกเป็น 3 หมู่บ้าน และแยกกลุ่มออมทรัพย์ทอผ้าไหมออกเป็น 3 กลุ่ม คือ หมู่ที่ 3, 6, 9 จากนั้นหมู่บ้านทอผ้าไหมบ้านหวายหลิมของจังหวัดร้อยเอ็ดได้ส่งสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ทำจากวัสดุที่มีในท้องถิ่นอย่างผ้าไหมทอมือ เข้าประกวดตามงานต่างๆ จนได้รับรางวัลมากมาย ทั้งในระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศ ส่วนความโดดเด่นของผ้าไหมบ้านหวายหลิม คือ เป็นผ้าไหมทอมือที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ มีการนำลายมัดหมี่โบราณดั้งเดิมที่ค้นพบในหมู่บ้าน มาประยุกต์ให้ทันสมัยขึ้น มีเนื้อผ้าที่แน่น ใช้เส้นไหมแท้ 100% และที่สำคัญคือ ได้มีการนำลายโบราณมาทอรวมกันในผ้าผืนเดียวจนเกิดเป็นผ้าไหมลายประจำจังหวัดร้อยเอ็ด มีชื่อเรียกว่า “ผ้าไหมสกเกต” ประกอบด้วยลายโบราณ 5 ลายคือ ลายคลองเอี้ย ลายนาคน้อย ลายโคมเจ็ด ลายหมากจับ และลายค้ำภา ส่วนด้านการตลาดนั้นก็มีการจัดตั้งศูนย์รวมจำหน่ายผลิตภัณฑ์ โดยได้สหกรณ์หมู่บ้านเป็นที่จำหน่าย นอกจากนี้ยังมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่างๆ มีการออกงานแสดงผลผลิตตามงานเทศกาลที่จัดขึ้นภายในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง โดยมีการกำหนดราคาดังนี้คือ ผ้าไหมเป็นผืน จะมีราคาผืนละ 250-4,500 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความยาก

ง่ายของลวดลายในแต่ละแบบของชิ้นงาน ในขณะที่ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมสำเร็จรูปจะมีราคาตั้งแต่ 1,200-4,500 บาท รวมถึงสินค้าที่ระลึก ที่มีราคาจำหน่ายตั้งแต่ 10 บาทขึ้นไป นอกจากนี้ยังมี การแลกเปลี่ยนความรู้ภายในโครงการต่างๆ ของรัฐบาล เพื่อนำแนวคิดมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ ตรงกับความต้องการของตลาดด้วย

ส่วนเหตุผลในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตนั้นก็เพื่อ การมีรายได้เสริมให้กับตนเองและครอบครัว เพื่อเสริมกิจกรรมยามว่างจากการทำกิจกรรมหลัก เพื่อเป็นอาชีพเสริมสำหรับผู้ว่างงาน เพื่อที่จะสามารถกู้ยืมเงินกองทุนในยามฉุกเฉิน และเพื่อการเก็บออมไว้ใช้จ่ายในอนาคต โดยสิทธิพิเศษที่ได้รับจากการเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตก็คือ สมาชิกจะได้รับการจ้างงานตามความสามารถ ได้รับสิทธิพิเศษในการซื้อหุ้น ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ได้รับผลตอบแทนเป็นเงินปันผลและดอกเบี้ยจากเงินฝาก ออมทรัพย์ ได้รับสิทธิพิเศษในการกู้ยืมเงินจากกองทุนของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อนำไปใช้ในการ ลงทุนหรือกรณีการกู้ยืมฉุกเฉิน รวมถึงได้รับสิทธิเข้าร่วมอบรม การให้ความรู้จากหน่วยงานต่างๆ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางกลุ่มจัดขึ้น ส่วนเงินสนับสนุนในการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตนั้น บ้านหวายหลิมจำเป็นที่จะต้องมีทุนสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐบาล รวมถึงเงินทุน จากการกู้ยืมเพื่อใช้เป็นต้นทุนในการผลิต

การดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อนำเงินไปดำเนินการให้เกิดผลกำไรที่เพิ่มขึ้น โดยใช้วิธีการกู้ยืมและเก็บดอกเบี้ยเพื่อให้เกิดกำไร การนำเงินทุนไปใช้ในการผลิตผ้าไหมสาเกตเพื่อ จำหน่าย และการนำวัสดุเหลือใช้จากผ้าไหมไปใช้ในการผลิตสินค้าอื่น ๆ เพื่อเสริมรายได้

ด้านลวดลายของผ้าไหมสาเกตบ้านหวายหลิม จะประกอบไปด้วยลวดลายที่เป็น เอกลักษณะประจำจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งในแต่ละลายจะมีลักษณะที่แตกต่างกัน แต่ยังคงอาศัยความ ประณีตในการทอที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งราคาของผ้าไหมสาเกตแต่ละลายจะต่างกันตามลวดลาย และสีสันทที่ทอออกมา โดยราคาของลายคองเอี้ยและลายนาคน้อย จะอยู่ที่ 2,500-3,000 บาท ส่วนลายโคมเจ็ด ลายหมากจับ และลายค้ำเกา ราคาขายจะเริ่มตั้งแต่ 2,800-3,000 บาท

การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าไหมสาเกตของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จะวางจำหน่ายที่ ร้านจำหน่ายของกลุ่ม จำหน่ายตามงานเทศกาลต่างๆ และที่มีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ โดยผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมและจำหน่ายได้มากที่สุดคือ ผ้าไหมมัดหมี่ ซึ่งปริมาณจำหน่าย เฉลี่ยต่อเดือนจะอยู่ที่ 150,000 บาท ส่วนเหตุผลที่ผ้าไหมมัดหมี่จำหน่ายได้มากที่สุดเนื่องจาก เป็นผ้าไหมที่ผลิตจากไหมแท้ มีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด หรือที่รู้จักในนามของ “ผ้า สาเกต” ซึ่งเป็นผ้าไหมที่มีความงดงามและเป็นที่ยอมรับของตลาด โดยส่วนใหญ่จะนำไปตัดเย็บเป็น

ชุดผ้าไหมสำหรับสวมใส่ตามงานต่างๆ หรือเป็นของฝาก ส่วนผลิตภัณฑ์ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่จำหน่ายได้ในปริมาณน้อยที่สุดคือ กระเป๋า ส่วนสาเหตุที่ลูกค้าส่วนใหญ่ไม่นิยมใช้กระเป๋าที่ทำจากผ้าไหม เนื่องจากต้องระวังเป็นพิเศษและรักษายาก แต่จะมีลูกค้าเฉพาะกลุ่มเท่านั้นที่มักจะนิยมใช้ประกอบกับชุดผ้าไหม เพื่อใช้ในการออกงานสำคัญต่างๆ แต่จะไม่นิยมเอาไว้สำหรับพกพาเป็นประจำ

ด้านการแบ่งผลประโยชน์ของกลุ่มออมทรัพย์นั้น ลักษณะของผลประโยชน์ต่างๆ ที่สมาชิกกลุ่มจะมีสิทธิได้รับคือ การจัดสรรผลกำไรที่เกิดจากการดำเนินงาน และส่วนแบ่งกำไรที่นำมาจัดสรรให้แก่สมาชิก ส่วนรูปแบบการติดตามประเมินผลของกลุ่มนั้นก็สามารถทำได้ทั้งในด้านสมาชิกกลุ่ม และด้านเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม

3. แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิมเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

แนวทางการพัฒนาด้านการจัดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว

ควรมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ให้สวยงามและกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้าน และเพื่อการดูแลและควบคุมที่ง่ายขึ้นจึงต้องจัดระเบียบสิ่งปลูกสร้างที่จะมาบดบังทัศนียภาพทางการท่องเที่ยว และในส่วนของกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นก็ควรจัดให้มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมดั้งเดิมมากที่สุด และไม่ขัดต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน อีกทั้งการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งควรต้องมีคุณภาพเสมอ ทั้งของที่ระลึกที่จำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน และกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ ที่มีในหมู่บ้านด้วย ตลอดจนเรื่องการรักษาความสะอาดภายในแหล่งท่องเที่ยว และวิธีการกำจัดของเสียที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวอย่างถูกต้องก็ควรจะต้องมีหน่วยงานที่มาดูแลในส่วนนี้ด้วยเช่นกัน

แนวทางการพัฒนาด้านความพร้อมของบุคลากร

การพัฒนาบุคลากรเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากและต้องใช้เวลา เนื่องจากผู้นำหมู่บ้าน ซึ่งเป็นที่ปรึกษาของชุมชน มีงานที่ต้องรับผิดชอบหลายอย่างและหลายหมู่บ้านในเวลาเดียวกัน จึงไม่สามารถจะช่วยในการพัฒนาฝึกอบรมชุมชนให้มีความรู้และทักษะเพิ่มเติมได้มากนัก ทำให้การพัฒนาบุคลากรจึงไม่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ฉะนั้น จึงต้องจัดอบรมให้ผู้นำชุมชนได้รับการอบรมในด้านการบริหารจัดการทางการท่องเที่ยว เพื่อสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ไปยังประชาชนในหมู่บ้านให้มีความรู้ในการให้บริการ และการต้อนรับนักท่องเที่ยวให้มีเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนควรมีการปลูกฝังจิตสำนึกของชาวบ้านให้ทราบถึงการมีอัธยาศัยไมตรีที่ดีในฐานะเจ้าบ้านนั้น จะเป็นแรงจูงใจสำคัญให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือน

แนวทางการพัฒนาด้านการจัดรูปแบบการท่องเที่ยว

กิจกรรมที่จัดขึ้น ควรจัดให้เป็นทั้งแบบกิจกรรมเดี่ยวและกิจกรรมกลุ่มอย่างเหมาะสม ควรปรับปรุงเส้นทางท่องเที่ยว หรือเพิ่มกิจกรรมท่องเที่ยว เพื่อให้ดูหลากหลายและน่าสนใจ ทั้งยังเป็นการกระจายนักท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ใกล้เคียงได้อีก อาทิเช่น หากมีนักท่องเที่ยวที่ต้องการจะพักค้างคืนกับชาวบ้าน เพื่อต้องการเรียนรู้วิถีชีวิตและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับชาวบ้าน ได้แก่ การทอผ้าไหมและงานประเพณีต่างๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวบ้านห้วยหลิม ชาวบ้านห้วยหลิมก็ควรพร้อมที่จะให้การต้อนรับและจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเพิ่มให้ตามความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยรูปแบบของกิจกรรมที่จัดขึ้นนั้นควรมีการกำหนดมาตรฐานราคาขั้นต่ำและขั้นสูงของการนำเที่ยว รวมถึงสินค้าของที่ระลึกที่ต้องมีการกำหนดราคาให้เหมาะสมกับคุณภาพของสินค้าและบริการนั้นด้วย เพื่อป้องกันการกราดราคาจากนักท่องเที่ยวที่มากเกินไป ตลอดจนควรจัดกิจกรรมขึ้นในช่วงเทศกาลสำคัญต่างๆ เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านได้มาทำบุญร่วมกัน และยังสามารถให้นักท่องเที่ยวที่มาเยือนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นๆ ด้วย

อภิปรายผล

การอภิปรายผลครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้อภิปรายผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยใช้แนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้รวบรวมมาแล้วในข้างต้น เพื่อสนับสนุนให้การศึกษาที่มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และสามารถอภิปรายผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ดังนี้

การศึกษาศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของหมู่บ้านทอผ้าไหม โดยยึดหลักองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเป็นตัวชี้วัดศักยภาพ ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว การเดินทางเข้าถึงหมู่บ้าน สิ่งอำนวยความสะดวกในหมู่บ้าน การจัดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว ความพร้อมของบุคลากร และการจัดรูปแบบการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542, หน้า 45-46) ที่กล่าวว่า “การที่จะมีนักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมทรัพยากรการท่องเที่ยวใดๆ ก็ตามจะต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัก 3 ประการคือ จะต้องมียิ่งดึงดูดใจ เส้นทางคมนาคมเข้าถึง และสิ่งอำนวยความสะดวก” ซึ่งรวมถึงแนวคิดของ Mill and Morrison (1992, p. 201) ที่กล่าวว่า “นอกจากปัจจัยทั้ง 3 ประการดังกล่าวแล้วยังมีการต้อนรับอย่างมีมิตรไมตรีของชาวบ้านด้วย” ส่วนผลการศึกษานั้นพบว่าศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของหมู่บ้านห้วยหลิมทุกด้านรวมกันจะมีศักยภาพอยู่ในระดับมาก นอกจากศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวในด้านต่างๆ แล้ว ผู้วิจัยยังอภิปรายถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนด้วย ได้แก่ จิตสำนึกในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว ความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และการจัดตั้งกลุ่มทอผ้าไหม

ด้านสิ่งดึงดูดใจของหมู่บ้านทอผ้าไหมบ้านห้วยหลึมคือ ศิลปวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ สอดคล้องกับแนวคิดของพงศธร เกษสำลี (2543, หน้า 5) ที่ว่า “วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้แก่ แหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถานและโบราณวัตถุ งานศิลปหัตถกรรม นาฏศิลป์ ศาสนสถาน สถาปัตยกรรม เทศกาล ประเพณีและสินค้าที่ระลึก อีกทั้งวิถีชีวิตและมิตรไมตรีของคนในท้องถิ่น” รวมถึงแนวคิดของราณี อิศัยกุล (2545, หน้า 8) เกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมว่า “เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าทางศิลปะ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และรูปแบบการดำเนินชีวิตที่บรรพบุรุษได้สั่งสมและถ่ายทอดเป็นมรดกสืบต่อกันมา ได้แก่ วิถีชีวิตคนในชนบท สินค้าท้องถิ่น การแต่งกาย ภาษา การแสดงศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไปเยือน” งานศิลปวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ของหมู่บ้านทอผ้าไหมบ้านห้วยหลึม เช่น ประเพณีฮีต 12 ของชาวไทยอีสาน ซึ่งชาวบ้านห้วยหลึม ก็เป็นชาวไทยอีสานที่ยังคงรักษาและสืบทอดประเพณีนี้ตลอดมา และยังมีประเพณีที่มีชื่อเสียงมากของจังหวัดคือ ประเพณีบุญผะเหวด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542, หน้า 5) ที่ว่า “การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อมุ่งการให้ความภาคภูมิใจ ที่มุ่งเน้นเสนอลักษณะวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของสังคม” นอกจากนั้นยังมีงานศิลปหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงคือ การทอผ้าไหม โดยเฉพาะการทอผ้าไหมมัดหมี่ลายสาเกต ซึ่งผู้เป็นลูกหลานได้รับการอบรมและได้รับการถ่ายทอดวิธีการและประสบการณ์จากบรรพบุรุษ และยังคงสืบทอดรักษางานศิลปหัตถกรรมที่ได้รับมาอย่างเหนียวแน่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของวัฒนธรรมของ

(อมรา พงศาพิชญ์, 2541, หน้า 1) ที่กล่าวไว้ว่า

...วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้และมีการถ่ายทอดมาสู่คนรุ่นหลัง โดยเฉพาะงานศิลปหัตถกรรมอย่างการทอผ้าไหมมัดหมี่ของชาวบ้านห้วยหลึมที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งแต่เดิมเป็นการผลิตเพื่อใช้สอยในครัวเรือน ต่อมาเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ชาวบ้านต่างหันมาผลิตเพื่อส่งขายและทำตามที่ลูกค้าสั่งแทน จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านลวดลาย และชาวบ้านก็เกรงว่าลวดลายของผ้าไหมแบบดั้งเดิมจะสูญหายไป ดังนั้นชาวบ้านจึงได้มีการอนุรักษ์ลวดลายดั้งเดิมเอาไว้โดยวิธีผลิต เพื่อใช้ประกอบในงานประเพณีของหมู่บ้าน

โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ(วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี, 2537, หน้า 32-37) กล่าวว่า

...การสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านและพัฒนาไว้เพื่อการท่องเที่ยว นั้น หากเมื่อใดที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสมัยนิยม ก็จะทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมบางอย่างถูกละเลยจนสูญหายไป แต่เมื่อมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเข้ามาสู่ท้องถิ่นก็จะเป็นการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาวัฒนธรรมพื้นบ้านขึ้นมาอีกครั้ง โดยก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านการอนุรักษ์หรือสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้าน และด้านการพัฒนาวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้นให้เป็นทรัพยากรท่องเที่ยว

ด้านการเดินทางเข้าถึงหมู่บ้านห้วยหลิม นั้นแม้ว่าจะสามารถเดินทางโดยถนนเพียงวิธีเดียว แต่ก็ไม่ก่อให้เกิดความลำบากต่อนักท่องเที่ยว โดยจะใช้เส้นทางสายจังหวัดร้อยเอ็ด-ยโสธร ห่างจากตัวเมืองจังหวัดร้อยเอ็ดเป็นระยะทาง 25 กิโลเมตร สภาพถนนสายหลักเป็นถนนลาดยางตลอดสาย และถนนในหมู่บ้านจะเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ส่วนเส้นทางของถนนสายหลักนั้นก็จะเป็นเส้นทางที่สามารถเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ได้ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ

(มัลลิกา ศิริพิศ, 2542, หน้า 35-36) ที่กล่าวไว้ว่า

...แหล่งท่องเที่ยวเป็นศูนย์รวมสิ่งที่น่าสนใจต้องการ จึงจำเป็นต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกทุกประเภทให้แก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว การเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวและภายในแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งยังสามารถเชื่อมต่อระหว่างแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ สิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงบริการเกี่ยวหนุนและโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งก่อสร้างอื่นๆ

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของหมู่บ้านห้วยหลิมนั้นมีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่มีมากเพียงพอต่อความต้องการของชาวบ้านและนักท่องเที่ยว แต่ยังคงต้องการสร้างห้องน้ำสาธารณะสำหรับนักท่องเที่ยวให้เพิ่มมากขึ้น ส่วนสาธารณูปโภคเพื่อรองรับการท่องเที่ยวนั้นจะต้องมีการวางแผนในการจัดตั้งศูนย์ให้บริการข้อมูลทางการท่องเที่ยว ซึ่งทางหมู่บ้านได้เล็งเห็นจุดด้อยข้อนี้ ฉะนั้นทางหมู่บ้านและองค์การบริหารส่วนตำบลมะบ้าจึงได้ร่วมวางแผนทางการพัฒนาแล้ว

ด้านการจัดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวที่เวลานั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งสอดคล้องกับเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนของ

(สมชาย สนั่นเมือง, 2541, หน้า 25) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวว่า

...การมีส่วนร่วมที่ดีจะต้องให้ความสำคัญ ในรูปแบบของการรวมกลุ่ม มีการให้ความรู้ที่ถูกต้องในการดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ทั้งยังต้องเพิ่มทักษะในการจัดการและประสานงานกับหน่วยงานภายนอกด้วย ซึ่งหมู่บ้านห้วยหลิมเองนั้นต้องทำการปรับปรุงภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวให้กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้าน มีการจัดระเบียบสิ่งปลูกสร้างที่จะมาบดบังทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยว ส่วนกิจกรรมท่องเที่ยวนั้นก็ควรจัดให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมดั้งเดิมมากที่สุด ไม่ขัดต่อวิถีชีวิตของชาวบ้าน อีกทั้งยังต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์ในแหล่งท่องเที่ยวจำพวกของที่ระลึกและกิจกรรม การท่องเที่ยวต่างๆ ให้มีคุณภาพเสมอ ตลอดจนต้องรักษาความสะอาด และรู้จักวิธีกำจัดของเสีย ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี

ด้านความพร้อมของบุคลากรในหมู่บ้านห้วยหลิม เนื่องจากทางผู้นำหมู่บ้านเอง มีความต้องการให้หมู่บ้านเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แต่ยังมีประสบการณ์ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมค่อนข้างน้อย ประกอบกับมีหน้าที่หลายอย่างที่ต้องรับผิดชอบ จึงเข้ามาช่วยในการพัฒนาฝึกอบรมชาวบ้านให้มีทักษะได้ไม่มากนัก ทำให้บุคลากรในหมู่บ้านไม่ค่อยได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเท่าที่ควร ฉะนั้น หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจึงควรอบรมผู้นำหมู่บ้านให้ได้รับความรู้ในด้านการบริหารจัดการทางการท่องเที่ยวเสมอ เพื่อสามารถนำประสบการณ์ที่ได้นั้นถ่ายทอดให้แก่ชาวบ้านในหมู่บ้านให้มีความรู้ใหม่ๆ ในการให้บริการและการต้อนรับนักท่องเที่ยวให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ

(วรรณพร วณิชชานุกร, 2540, หน้า 67) ที่กล่าวว่า

...การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นที่จะพัฒนาพื้นที่ด้านการท่องเที่ยวได้นั้น คนในท้องถิ่นควรเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนตัดสินใจด้านต่างๆ เช่น ลักษณะของการท่องเที่ยว ชนิดและปริมาณของนักท่องเที่ยว และมีหน้าที่ดูแลควบคุมดูแลคุณภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรให้มีคุณภาพดีอยู่เสมอ รวมถึงการปลูกฝังจิตสำนึกด้านการมีธรรมาภิบาลไม่ตรีที่

ดีให้แก่ชาวบ้านก็ถือเป็นแรงจูงใจสำคัญให้นักท่องเที่ยวอยากเดินทางมาเยือนด้วยเช่นกัน

ด้านการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวของบ้านห้วยหลึม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สอดคล้องตามแนวคิดของสันติ ชูตินธรา (2537, หน้า 47) กล่าวว่า "การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวนั้นเป็นการพัฒนาพื้นที่ที่มีความเหมาะสม ให้มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยเกิดจากปัจจัยด้านการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวเพิ่มขึ้น และการปรับปรุงพื้นที่ให้สามารถตอบสนองของความต้องการแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ" รวมถึงแนวคิดของ

(นิคม จารุมณี, 2536, หน้า 68) กล่าวว่า

...การจะสร้างหรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นพื้นที่ที่ไม่น่าสนใจ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้นั้นจะต้องคำนึงถึงจุดสำคัญในด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติทั้งด้านกายภาพ ตำแหน่งที่ตั้ง หรือชื่อเสียงของสถานที่นั้นๆ ซึ่งการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวแบบเต็มวัน (One Day Trip) ของหมู่บ้านห้วยหลึมนั้นได้แสดงให้เห็นถึงความโดดเด่นในด้านศิลปวัฒนธรรมและงานหัตถกรรมเป็นหลัก ที่แสดงให้เห็นถึงความภาคภูมิใจและต้องการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมและงานหัตถกรรมแก่บุคคลอื่นให้ได้รับรู้ถึงความมีเอกลักษณ์และน่าภาคภูมิใจของชาวบ้านห้วยหลึม

ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ชูเกียรติ นพเกตุ (2542, หน้า 75-76) ที่กล่าวถึงสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ประสบผลสำเร็จก็คือ "ต้องทราบความต้องการและความสามารถในการให้บริการของนักท่องเที่ยว ความสะดวกในการเดินทางเข้าถึง และความสามารถ ในการรองรับของพื้นที่ด้วย"

ด้านจิตสำนึกในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว ชาวบ้านห้วยหลึมมีจิตสำนึก ในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวในระดับที่ดีคือ รู้ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไรกับนักท่องเที่ยว ที่มาเยี่ยมชมหมู่บ้าน ความดั้งเดิมของวิถีชีวิตชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมการแต่งกาย และความเชื่อต่างๆ ที่แสดงออกมาในรูปแบบของประเพณีและสถานที่สำคัญในหมู่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ

(Lickorish and Jenkins, 1997, p. 76-79) ที่เสนอเกี่ยวกับ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ว่า

...เป็นการเข้าไปสัมผัสกับทัศนคติ ประเพณี ตลอดจนแบบแผนการดำรงชีวิตที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของสังคมนั้นๆ อย่างไรก็ตาม การที่ชาวบ้านมีจิตสำนึกในการให้บริการอยู่ในระดับที่ดี ก็ไม่ได้หมายความว่าไม่จำเป็นจะต้องสร้างจิตสำนึกในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวให้กับชาวบ้านได้ทราบอีก แต่เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างจิตสำนึกให้แก่ชาวบ้าน เนื่องจากจะทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้านมีจิตสำนึกในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง มีอัธยาศัยไมตรีที่ดี ปรับตัวได้ง่าย แต่ก็ยังสามารถธำรงรักษาประเพณีอันดีงามเอาไว้ได้ แต่ทั้งนี้ก็ต้องมีการปลูกฝังอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

ด้านความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยววัฒนธรรมนั้น มีการปรับตัวอย่างเห็นได้ชัดคือ การจัดสภาพแหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้านให้เป็นระเบียบและสะอาดกว่าเดิมมาก ผู้หญิงและเยาวชนเองก็ให้ความสนใจกับการทอผ้าไหมมากขึ้น ส่วนของการสร้างความรำคาญให้นักท่องเที่ยวด้วยการเดินตามและขอเงินจากทั้งผู้ใหญ่และเด็กก็ไม่มีให้เห็นแล้ว ชาวบ้านมีศักดิ์ศรีมากขึ้นและตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมของตนเองดีกว่าเดิม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์, 2546, หน้า 79) กล่าวว่า

...นอกจากจะต้องให้ความสนใจในการจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อนำเสนอให้เกิดคุณค่าสูงสุดแล้ว ควรที่จะต้องคำนึงถึงนักท่องเที่ยว ต่างวัฒนธรรมด้วยเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งควรต้องมีการจัดการให้เกิดความพอใจสำหรับทุกฝ่าย อีกทั้งผู้อาวุโสในหมู่บ้านต่างตั้งใจที่เยาวชนเริ่มตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมากขึ้น และพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ที่มีให้แก่ คนรุ่นหลังได้สืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมต่อไป

ด้านการจัดตั้งกลุ่มทอผ้าไหมนั้นมีจุดประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่ม ประกอบด้วย เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทอผ้าไหม เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มมีอาชีพเสริมและมีรายได้เพิ่มขึ้น เพื่อสร้างศักยภาพในการซื้อขายสินค้าและผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองราคา

เพื่อสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สูญหาย และเพื่อให้เกิดขบวนการผลิตที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพัฒนา บุญรัตน์ (2527, หน้า 150) ที่กล่าวถึงหลักการจัดตั้งกลุ่มของประชาชนในขั้นที่ 2 ที่ว่าด้วยการเคลื่อนไหวของกลุ่ม ซึ่งช่วยผลักดันให้เกิดพลังการต่อรองในโอกาสต่อไป เช่น ตอนที่ 5 ว่าด้วยการส่งเสริมกิจกรรมให้ต่อเนื่อง และตอนที่ 7 ว่าด้วยการส่งเสริมผลประโยชน์ร่วม

ส่วนเหตุผลในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกนั้นก็เพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับตนเองและครอบครัว เพื่อเสริมกิจกรรมยามว่างจากการทำกิจกรรมหลัก เพื่อเป็นอาชีพเสริมสำหรับผู้ว่างงาน เพื่อที่จะสามารถกู้ยืมเงินกองทุนในยามฉุกเฉิน และเพื่อการเก็บออมไว้ใช้จ่ายในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ

(ทวิทอง หงษ์วิวัฒน์, 2527, หน้า 2) ที่กล่าวว่าการมีส่วนร่วม คือ

...การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม อีกทั้งสิทธิพิเศษและการแบ่งผลประโยชน์ที่สมาชิก จะได้รับจากกลุ่มออมทรัพย์นั้น ลักษณะของผลประโยชน์ต่างๆ ที่สมาชิกกลุ่มมีสิทธิจะได้รับ

ก็สอดคล้องกับแนวคิดของ ปาริชาติ วลัยเสถียร (2543, หน้า 135-137) ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า “เป็นการให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ อีกทั้งโครงการเหล่านั้นจะต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน”

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิมในครั้งนี้พบว่า หมู่บ้านห้วยหลิมมีข้อจำกัดในด้านการจัดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว ด้านความพร้อมของบุคลากร และด้านการจัดรูปแบบการท่องเที่ยว ดังนี้

1. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านยังขาดความหลากหลาย นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อมาเยี่ยมชมกระบวนการผลิตผ้าไหม หลังจากนั้นก็จะ

เลือกซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นของที่ระลึกกลับบ้าน จึงทำให้บรรดานักท่องเที่ยวมีเวลาอยู่ในหมู่บ้านเพียงระยะสั้นๆ ฉะนั้น จึงควรมีการนำเสนอกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต เช่น การทำนาหรือพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อ เช่น พิธีสักการะดอนปู่ตา เข้ามาเป็นกิจกรรมหนึ่งทางการท่องเที่ยว โดยจัดกิจกรรมที่น่าสนใจเพื่อให้สามารถเจาะกลุ่มนักท่องเที่ยวใหม่ๆ และเป็น การดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเพิ่มระยะเวลาให้อยู่ในหมู่บ้านได้นานยิ่งขึ้น นอกจากนี้การนำเสนอ กิจกรรมทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านห้วยหลึมก็ควรจะเน้นให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ ในวัฒนธรรมท้องถิ่นของหมู่บ้านด้วย

2. ควรพัฒนาหมู่บ้านห้วยหลึมให้เป็นศูนย์กลางหม่อนไหมแบบครบวงจรของ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากเดิมที่จะทอเพื่อใช้สอยในครัวเรือน โดยจะทอในยามว่างหรือ หลังจากการทำนาเสร็จแล้ว แต่เนื่องจากได้เกิดการเปลี่ยนจุดประสงค์เดิมของการทอคือ ทำให้เอง เปลี่ยนมาเป็นการทำเพื่อขาย จึงจำเป็นที่จะต้องทอผ้าไหมให้เสร็จทันและตรงตามความต้องการ ของลูกค้า เส้นไหมที่เป็นวัตถุดิบหลักในการทอจึงมีไม่เพียงพอ ชาวบ้านจึงต้องซื้อไหมจาก แหล่งอื่นที่เน้นผลิตเส้นไหมเพื่อขายโดยเฉพาะ ทำให้สะดวกสบายมากขึ้น ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้การ ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเพื่อให้ได้เส้นไหมในการทอผ้าของชาวบ้านห้วยหลึมนั้นไม่เป็นที่นิยมและ กำลังสูญหายไปในปัจจุบัน และจากการที่ผ้าไหมของชาวบ้านห้วยหลึมได้รับรางวัลชนะเลิศ จากการประกวดผ้าไหมมาแล้วหลายครั้ง ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางที่จะส่งเสริมให้หมู่บ้าน ห้วยหลึมเป็นศูนย์กลางหม่อนไหมแบบครบวงจรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อเป็นการฟื้นฟู ขึ้นตอนการผลิตผ้าไหมที่กำลังสูญหายไป อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมกระบวนการทอผ้า แบบดั้งเดิมของชาวบ้านห้วยหลึมด้วย ได้แก่ ขั้นตอนการย้อมสีโดยใช้สีธรรมชาติ ขั้นตอนการ มัดหมี่ด้วยลวดลายดั้งเดิม ตลอดจนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการทอผ้าไหมมาให้แก่ผู้ที่สนใจได้ นอกจากนี้แล้วแนวทางนี้ยังเป็นการสร้างสิ่งดึงดูดใจอย่างหนึ่งให้หมู่บ้านห้วยหลึมได้ นอกเหนือจากการทอผ้าขายเพียงอย่างเดียว และเป็นการสร้างกิจกรรมทางการท่องเที่ยวให้เป็นที่ น่าสนใจและเพื่อสร้างชื่อเสียงให้แก่หมู่บ้านห้วยหลึมให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น ซึ่งทั้งนี้ทั้งนั้นจะต้อง อาศัยความร่วมมือกันของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว ทั้งใน ส่วนของภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนชาวบ้านห้วยหลึมที่เป็นเจ้าของพื้นที่ด้วย

3. หน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่นอย่างเทศบาลตำบลมะบ้า ควรจะให้ความร่วมมือ กับผู้นำหมู่บ้านและชาวบ้าน ควรให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวแก่หมู่บ้านให้มากกว่านี้ รวมถึง เห็นความสำคัญของวัฒนธรรม ประเพณี ศิลปหัตถกรรมของหมู่บ้าน โดยมุ่งเน้นไปที่เยาวชนของ

ชุมชนเป็นสำคัญ และนำโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวหมู่บ้านทอผ้าไหมหวายหลิมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเข้ามาเป็นนโยบายหลักอีกด้านในการบริหารงานของเทศบาล

4. ควรมีการดำเนินการจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านขึ้นทั้งในบริเวณสำนักงานเทศบาลอำเภอเสลภูมิ เพราะเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากถนนสายหลักจะสามารถพบเห็นเป็นสถานที่แรกก่อนที่จะเดินทางไปยังหมู่บ้านทอผ้าไหม และอีกจุดหนึ่งคือ ที่หมู่บ้านไหมไทยเฉลิมพระเกียรติอำเภอธวัชบุรี เนื่องจากอยู่ใกล้กับสถานที่ราชการ

ข้อเสนอแนะหัวข้อวิจัยที่เกี่ยวข้องหรือสืบเนื่อง

1. ... ควรศึกษาด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้านทอผ้าไหมบ้านหวายหลิมให้สามารถแข่งขันในตลาดผ้าไหมได้
2. ควรศึกษาด้านการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวอื่นๆ ที่ใกล้เคียงกับบ้านหวายหลิม เพื่อให้กิจกรรมมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น
3. ควรศึกษาความสามารถในการรองรับของหมู่บ้านทอผ้าไหมบ้านหวายหลิม
4. ควรศึกษาถึงความคาดหวังและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่บ้านหวายหลิม
5. ควรให้สถาบันอุดมศึกษาและองค์กรในระดับจังหวัด อำเภอ รวมถึงตำบลมีส่วนร่วมในการคิดหารูปแบบที่เหมาะสมของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อไป

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2539). **สื่อสองวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2548). **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างปี 2544-2553**. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- กุลธิดา สามะพุทธิ. (2540). **การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม: ทางเลือกใหม่ของการเดินทาง**. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดร้อยเอ็ด. (2549). **ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ด**. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- _____ (2550). **ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ด**. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2527). **คู่มือสอบพัฒนาการ**. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- คณะกรรมการการท่องเที่ยวและการศึกษาวุฒิสภา. (ม.ป.ป.). **รายงานการพิจารณาเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และให้เกิดศักยภาพในการแข่งขันในยุคของการค้าเสรี**. ม.ป.ท.: คณะกรรมการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
- โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. (2533). **การพัฒนาประเทศไทยแนวความคิดและทิศทาง**. ม.ป.ท.: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- จรงค์ อินทนต์. (2539). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาบ้านโป่งร้อน ตำบลใหม่พัฒนา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- จิราวรรณ กาวิละ. (2544). **ทางเลือกของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา หมู่บ้านวัวลาย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่**. การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ชาญชัย ดวงจิตกร. (2536). **การท่องเที่ยวกับปัจจัยทางด้านจิตวิทยา**. **จุลสารการท่องเที่ยว**, 17(2), 76.
- ชินรัตน์ สมสืบ. (2539). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชูสิทธิ์ ชูชาติ. (2542). **การจัดการการท่องเที่ยว**. ม.ป.ท.: โปรแกรมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่.
- _____ (2542). **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. ม.ป.ท.: โปรแกรมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่.

- ชูเกียรติ นพเกตุ. (2542). **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. เชียงราย: คณะวิทยาการจัดการ
สถาบันราชภัฏเชียงราย.
- เชนทร์ วิวัฒน์บวรวงศ์. (2543). **เอกสารประกอบการสัมมนางานเทศกาลเที่ยวเมืองไทยปี
2543 ททท. 40 ปี ย้ำอยู่กับที่หรือก้าวไปข้างหน้า**. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
ประเทศไทย.
- ตุ้ย ชุมสาย และกฤษณ์ พรหมไยนี้. (2527). **ปฐมบทแห่งวิชาการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ:
ไทยวัฒนาพานิช.
- นิคม จารุมณี. (2536). **การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**
(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2541). **วัฒนธรรมความจน**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- เนตรชนก นันท์. (2544). **การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชน
วัดพระบาทห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน**. การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม.,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. (2527). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพฯ:
ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). **เอกสารประกอบการเรียนหลักสูตรปริญญาโท: การวางแผน
พัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เบญจา จันท. (2545). **แนวทางการพัฒนาตลาดคอนวอย อำเภอสามพราน จังหวัด
นครปฐม ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน**.
ศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ปิ่นรัชฎ์ กาญจนนัฐติ. (2542). **โครงการศึกษาเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาการท่องเที่ยว
ทางน้ำในกรุงเทพฯ ชั้นในและบริเวณใกล้เคียง**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ประกอบศิริ ภัคดีพินิจ. (2545). **ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน
ริมกว๊านพะเยา : กรณีศึกษาชุมชนบ้านร่องไฮ ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง
จังหวัดพะเยา**. ศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ประหยัด ปาลกะวงศ์. (2527). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ:
ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.

- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2543). **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา.**
กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- พงศธร เกษสำลี. (2539). **เอกสารประกอบการสัมมนา**
ทางวิชาการครั้งที่ 3 โครงการสืบสานวัฒนธรรมไทย ภูมิไทย นิยมไทย. กรุงเทพฯ:
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. (2543). **เอกสารประกอบการสัมมนางานเทศกาลเที่ยวเมืองไทยปี 2543**
ททท. 40 ปี ย้าอยู่กับที่หรือก้าวไปข้างหน้า. กรุงเทพฯ:
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- พจนาน สุวนศรี. (2541). การจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน.
จุลสารการท่องเที่ยว, 17(2), 12-24.
- พัฒน์ บุญรัตน์. (2543). **การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการพัฒนาชุมชน.** กรุงเทพฯ:
ไทยวัฒนาพานิช.
- เพิ่มศักดิ์ มกรภิรมย์. (2543). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่า กรอบคิดข้อจำกัด
และการวิเคราะห์ทางเลือก. **วารสารพัฒนาชุมชน, 39 (6), 11.**
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์. (2525). **บททวนการพัฒนาชนบทไทย.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ดีแอนด์เอส.
- มิตรา สามารถ. (2543). **รายงานผลการวิจัยการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นในการบริหาร**
จัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ: สถาบันดำรงราชานุภาพ
สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.
- มูลนิธิพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ. (2544). **แนวทางแก้ไข พ.ร.บ.การท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง**
เพื่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและ
การท่องเที่ยว.
- มนัส สุวรรณ. (2538). **นิเวศวิทยากับการพัฒนาเศรษฐกิจ (พิมพ์ครั้งที่ 2).** กรุงเทพฯ:
ไอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์.
- มธุรส ปราบโพธิ์. (2543). **ศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว:**
กรณีศึกษาชุมชนไทยทรงดำ บ้านเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี.
การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- มัลลิกา ศิริพิศ. (2542). **เอกสารประกอบการเรียนวิชาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว.**
บุรีรัมย์: คณะวิทยาการจัดการ ภาควิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสถาบันราชภัฏ.

- ยศ สันตสมบัติ. (2540). รายงานการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพหมู่บ้าน
วัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ยุพดี เสตพรพน. (2539). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- รชพร จันท์สว่าง. (2546). เอกสารการอบรมทางไกล หลักสูตรการจัดการท่องเที่ยวชุมชน
อย่างยั่งยืน. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รัชนีกร เศรษฐโชติ. (2536). โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:
ไทยวัฒนาพานิช.
- รัฐทิติยา หิรัญหาด. (2544). แนวทางเพื่อเพิ่มศักยภาพหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว:
กรณีศึกษา บ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี. การศึกษาค้นคว้า
แบบอิสระ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ราณี อธิชัยกุล. (2545). เอกสารการสอนชุดวิชาทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทย
หน่วยที่ 1-8. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (2546). เอกสารการอบรมทางไกล หลักสูตรการจัดการท่องเที่ยวชุมชน
อย่างยั่งยืน. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รุ่งรัตน์ หัตถกรรม. (2545). แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวใหม่ ตำบลนาโพธิ์
อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์. ศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- จำไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2543). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ (Ecotourism) และการท่องเที่ยว
อย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วรรณภา วงษ์วานิช. (2539). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2546). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรรณพร วณิชชานุกร. (2540). การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: ECOTOURISM. กรุงเทพฯ:
ทรอปโมเดิลบี.
- วัฒน์ชัย ชูมาก. (2543). เอกสารสรุปการสัมมนานักศึกษาปริญญาโท รุ่นที่ 1 สาขาการ
จัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
เชียงใหม่: ม.ป.พ.
- วันรักษ์ มิ่งนาคนิน. (2531). การพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี. (2537). เอกสารประกอบโครงการอบรมผู้นำเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์

พิทักษ์ท่องเที่ยวไทย ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

สมชาย สนั่นเมือง. (2541). ชุมชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว.

จุลสารการท่องเที่ยว, 17(2), 25-33.

สมประสงค์ น่วมบุญลือ. (2545). เอกสารการสอนชุดวิชาทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทย

หน่วยที่ 1-8. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2542). การศึกษาเพื่อกำหนด

แนวทางการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism)

(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

สันติ ชูตินธรา. (2537). เอกสารประกอบการอบรมผู้นำเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์พิทักษ์

ท่องเที่ยวไทยครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

สามพร มณีไมตรีจิต. (2539). เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ โครงการสืบสาน

วัฒนธรรมไทย ภูมิไทยนิยมไทย ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

สุจิตราภา พันธวิไล. (2545). รูปแบบการจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชน

มีส่วนร่วม : กรณีศึกษา บ้านหล่อซา (อาซา) ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง

จังหวัดเชียงราย. ศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์. (2546). **คติชนวิทยาเพื่อการท่องเที่ยว.** ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุพัตรา สุภาพ. (2536). **สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี**

(พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สุภาพร มากแจ้ง. (2534). **หลักมัคคุเทศก์.** กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.

สุวีร พิพัฒน์นิติกร. (2542). **วัฒนธรรมนครปฐม.** นครปฐม: ภาควิชาภาษาไทย คณะ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครปฐม.

เสถียรโกเศศ นาคะประทีป. (2515). **ความรู้เรื่องวัฒนธรรม.** กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.

อดิน รพีพัฒน์. (2527). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและ**

วัฒนธรรมไทย. นครปฐม: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุขมหาวิทยาลัยมหิดล.

องค์การการท่องเที่ยวโลก. (2539). **วิจัยเรื่องการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว.**

สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2552, จาก <http://www.tat.or.th/knowledge.asp>

องค์การสหประชาชาติ. (2536). อุตสาหกรรมท่องเที่ยว. **จุลสารการท่องเที่ยว,**

18(3), 124.

- อมรา พงศาพิชญ์. (2541). **วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ วิเคราะห์สังคมไทย
แนวมานุษยวิทยา** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์.
- Collins, John J. (1975). **Anthropology: Culture, Society and Evolution**. New Jersey: Prentice Hall Inc.
- Cooper, Chris and Others. (1994). **Tourism Principle and Practice**. London: Clays Ltd., St. Ives plc.
- Dubbs, Patrick J. and Whitney, Danial D. (1980). **Culture Contexts**. Massachusetts: Allyn and Bacon, Inc.
- Haviland, William A. (1975). **Cultural Anthropology**. USA: Holt, Rinehard and Winston
- Inskip, Edward. (1991). **Tourism Planning An Integrated and Sustainable Development Approach**. New York: Thomson Publishing.
- Lickorich, Leonard J. and Jenkins, Carson L. (1997). **An Introduction to Tourism**. East Kilbride: Thomson Litho.
- Mc Intosh, Robert W. and Charles R Goeldner. (1989). **Tourism Principles, Practices, Philosophies**. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Mill, Robert and Morrison, Alastair M. (1992). **The Tourism System : An Introductory Text** (2nd ed.). New Jersey: Prince-Hall International Inc.
- Swarbrooke, John. (2000). **Sustainable Tourism Management** (2nd ed.). London: Biddles Ltd., Guildford and King'Lynn.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วย

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนในหมู่บ้าน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย
 - 1.1 แบบสังเกต
 - 1.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง
2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นบุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย
 - 2.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง
3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นนักท่องเที่ยว เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย
 - 3.1 แบบสอบถาม

แบบสังเกต

เรื่อง แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านห้วยหลิม
ตำบลมะบ้า อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
(สำหรับผู้วิจัย)

สถานที่สังเกต.....วันที่สังเกต.....
ครั้งที่สังเกต.....ผู้สังเกต.....

1. สภาพแวดล้อม ชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน

.....
.....

2. ศักยภาพและความพร้อมของพื้นที่ในการที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยว

.....
.....
.....

3. การมีส่วนร่วมของชุมชน

.....
.....
.....

4. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

.....
.....
.....

5. ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้สังเกต

.....
.....
.....

ลงชื่อ.....ผู้สังเกต

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านห้วยหลิม
ตำบลมะบ้า อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
(สำหรับประชาชนในหมู่บ้าน)

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....วันที่ให้สัมภาษณ์.....

เรื่อง / ประเด็นคำถาม
ศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน
1. วิถีชีวิต ได้แก่ ความเป็นอยู่ / อุตสาหกรรม / ข้อห้าม / อาชีพ / เศรษฐกิจ / ผลผลิตชุมชน 2. ประเพณี / เทศกาล 3. งานหัตถกรรม
ด้านการเดินทางเข้าถึงหมู่บ้าน
1. ที่ตั้ง ถนนสายหลัก/ถนนสายรอง 2. สภาพถนนที่ใช้เดินทางเข้าหมู่บ้าน 3. ลักษณะการเดินทางมาหมู่บ้าน 4. รถโดยสารประจำทาง มีหรือไม่ / ค่าโดยสารเท่าไร / ความถี่ในการเดินทาง / ระยะเวลาที่ใช้ 5. รถรับจ้างอื่นๆ เช่น รถเหมา รถสามล้อเครื่อง มีหรือไม่ / ค่าบริการเท่าไร / ระยะเวลาที่ใช้ 6. เส้นทางเดินเท้า / สภาพถนนในหมู่บ้าน
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในหมู่บ้าน
1. สถานที่จอดรถมีหรือไม่ เพียงพอหรือไม่ 2. ห้องน้ำสาธารณะ มีเพียงพอหรือไม่ 3. การสาธารณสุขและการสุขภาพ - โรงพยาบาล / ร้านขายยา / การกำจัดขยะ 4. การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย - หน่วยงานที่ให้บริการ / จำนวนผู้ให้บริการ 5. สถานบริการอื่นๆ เช่น ปั้มน้ำมัน / ธนาคาร 6. สาธารณูปโภคเพื่อรองรับการท่องเที่ยว - ที่พัก / ร้านอาหาร / ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก / ศูนย์สาธิตการทอผ้าไหม - ศูนย์ให้บริการนักท่องเที่ยว มีหรือไม่ (จำนวนผู้ให้บริการ / ลักษณะการให้บริการ / เวลาเปิดบริการ)

(ต่อ)

เรื่อง / ประเด็นคำถาม
<p>ศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว</p> <p><u>ด้านการจัดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การแบ่งงาน / หน้าที่ความรับผิดชอบ 2. ร่วมมือกับหน่วยงานใดบ้าง <p><u>ด้านความพร้อมของบุคลากร</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การให้บริการ 2. การให้ข้อมูล 3. มิตรไมตรี <p><u>ด้านการจัดรูปแบบการท่องเที่ยว</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. กิจกรรมที่น่าสนใจ / น่าชม 2. งบประมาณ

(ต่อ)

เรื่อง / ประเด็นคำถาม
การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ด้านจิตสำนึกในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว
<ol style="list-style-type: none"> 1. ใครให้การต้อนรับหรือให้ข้อมูล 2. ชาวบ้านรู้สึกอย่างไรต่อนักท่องเที่ยว 3. ชาวบ้านต้องการให้นักท่องเที่ยวมาเยือนหรือไม่ เพราะเหตุใด
ด้านความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
<ol style="list-style-type: none"> 1. วิถีชีวิตและวัฒนธรรมในหมู่บ้านจากอดีตถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร 2. การเข้ามาของนักท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงานในหมู่บ้านหรือไม่ อย่างไร
ด้านการจัดตั้งกลุ่มทอผ้าไหม
<ol style="list-style-type: none"> 1. จุดประสงค์การจัดตั้ง / จัดตั้งเมื่อไหร่ / ใครตั้ง / ใครนำประชุม / ได้รับเงินสนับสนุนจากหน่วยงานใด 2. เงินสนับสนุนจากส่วนอื่นมีหรือไม่ / มีเงินกองทุนจากสมาชิกหรือไม่ 3. กลุ่มทอผ้าไหมนำเงินไปทำประโยชน์เพื่อให้เกิดผลกำไรเพิ่มขึ้นได้อย่างไร 4. ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมสาเหตุของกลุ่มทอผ้ามีกี่แบบ 5. ราคาของผ้าไหมแต่ละผืนต่างกันหรือไม่ อย่างไร 6. นอกจากผลิตภัณฑ์ผ้าไหมของกลุ่มที่กำหนดเป็นผืนแล้วยังมีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ อีกหรือไม่ 7. วิธีขายผลิตภัณฑ์ผ้าไหมของกลุ่ม 8. การแบ่งผลประโยชน์ของกลุ่ม 9. รูปแบบการติดตามประเมินผล

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวใหม่ บ้านห้วยหลิม
ตำบลมะบ้า อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
(สำหรับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว)

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์..... วันที่ให้สัมภาษณ์.....

1. นโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน / จังหวัด มีหรือไม่ / อย่างไร

.....

.....

.....

2. นโยบายการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวใหม่ บ้านห้วยหลิมมีหรือไม่ /
อย่างไร

.....

.....

.....

3. นโยบายในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของหมู่บ้านท่องเที่ยวใหม่ บ้านห้วยหลิมมี
หรือไม่ / อย่างไร

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าหมู่บ้านท่องเที่ยวใหม่บ้านห้วยหลิม มีจุดเด่นด้านใดบ้างที่สามารถดึงดูดใจ
นักท่องเที่ยว

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่าหมู่บ้านทอผ้าไหมบ้านหวายหลึม ยังขาดองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอะไรบ้าง

.....

.....

.....

6. ท่านคิดว่ามีแนวทางในการที่จะพัฒนาให้หมู่บ้านทอผ้าไหมบ้านหวายหลึม ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

7. อุปสรรคและแนวทางแก้ไขในการที่จะพัฒนาหมู่บ้านทอผ้าไหมบ้านหวายหลึม ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สัมภาษณ์

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวใหม่บ้านห้วยหลิม ตำบลมะป้า อำเภอทุ่งเขาหลวง
จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
(สำหรับนักท่องเที่ยว)

แบบสอบถามชุดนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยวมหาวิทยาลัยนเรศวร ศูนย์วิทยบริการ กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวใหม่ บ้านห้วยหลิม ตำบลมะป้า อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ข้อมูลในการตอบเพื่อการวิจัยของท่านจะถูกนำไปวิเคราะห์ในภาพรวม เพื่อพัฒนาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านห้วยหลิมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นโปรดตอบแบบสอบถามทุกข้อตามความคิดเห็นของท่าน และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ผู้วิจัย

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านหรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. เพศ 1) ชาย 2) หญิง
2. อายุ 1) 18 – 27 ปี 2) 28 – 37 ปี 3) 38 – 47 ปี
 4) 48 – 57 ปี 5) 58 – 67 ปี 6) มากกว่า 67 ปี
3. การศึกษา 1) ประถมศึกษา 2) มัธยมศึกษาตอนต้น 3) มัธยมศึกษาตอนปลาย
 4) อนุปริญญา 5) ปริญญาตรี 6) สูงกว่าปริญญาตรี

4. อาชีพ
☐ 1) พนักงาน/ลูกจ้างบริษัท	☐ 2) นักเรียน/นักศึกษา
☐ 3) ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	☐ 4) แม่บ้าน/พ่อบ้าน
☐ 5) เกษตรกร	☐ 6) ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว
☐ 7) รับจ้าง	☐ 8) อื่นๆ.....

5. รายได้ต่อเดือน

☐ 1) ต่ำกว่า 5,000 บาท	☐ 2) 5,000 – 10,000 บาท
☐ 3) 10,001 – 15,000 บาท	☐ 4) 15,001 - 20,000 บาท
☐ 5) 20,001 – 25,000 บาท	☐ 6) สูงกว่า 25,000 บาท

ส่วนที่ 2 : ศักยภาพของพื้นที่หมู่บ้านทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว
 คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง □ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว					
1. หมู่บ้านมีเอกลักษณ์ในวิถีการดำเนินชีวิตที่น่าศึกษา					
2. มีการรักษารูปแบบการดำเนินชีวิตที่ยึดถือปฏิบัติกันมาและสืบทอด ศิลปวัฒนธรรมประเพณีของหมู่บ้านให้คงอยู่กับคนในชุมชน					
3. มีการถ่ายทอดทางด้านศิลปหัตถกรรมจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ					
4. มีความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นในหมู่บ้าน					
5. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านสามารถสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างดียิ่ง					
6. ภาพลักษณ์ของหมู่บ้านดึงดูดให้นักท่องเที่ยวนึกถึงและพอใจที่จะ เดินทางมาท่องเที่ยว					
7. หมู่บ้านมีทิวทัศน์ทางธรรมชาติที่สวยงาม					
8. หมู่บ้านและบ้านใกล้เคียงมีแหล่งโบราณสถานที่สำคัญหลายแห่ง					
9. มีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เน้นการศึกษาหาความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น					
ด้านการเดินทางเข้าถึง					
10. ที่ตั้งของหมู่บ้านติดถนนสายหลัก					
11. สภาพถนนที่เข้าหมู่บ้านเป็นถนนลาดยาง ทำให้มีความสะดวก ในการเดินทางเข้าถึง					
12. มีรถโดยสารสาธารณะที่เข้าไปยังหมู่บ้านสม่ำเสมอ					
13. มีเส้นทางเดินเท้ารอบหมู่บ้านที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว					
14. มีป้ายบอกเส้นทางไปยังหมู่บ้านเป็นระยะ					
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก					
15. มีบริการด้านสาธารณูปโภคที่ดี เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์					

ศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
16. มีสถานที่จอดรถเพียงพอให้แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังหมู่บ้าน					
17. มีการสุขาภิบาล การสาธารณสุข การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย					
18. มีสถานที่พักและร้านอาหารเพียงพอ					
19. มีศูนย์สาธิตการทอผ้าไหม					
20. มีร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก					
21. มีศูนย์ให้บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว					
ด้านการจัดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว					
22. การนำเสนอความหลากหลายทางวัฒนธรรมของหมู่บ้าน					
23. สถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น					
24. มีผู้ให้ข้อมูลที่มีความรู้และนำเสนอข้อมูลอย่างน่าสนใจ					
ด้านความพร้อมของบุคลากร					
25. การให้บริการของประชาชนในหมู่บ้าน					
26. ความพร้อมของประชาชนในหมู่บ้านที่จะนำเสนอวิถีชีวิตให้ได้ชม					
27. มีตรีมิตรของประชาชนในหมู่บ้านที่มีต่อนักท่องเที่ยว					
ด้านการจัดรูปแบบการท่องเที่ยว					
28. กิจกรรมที่นำเสนอมีความหลากหลายและน่าสนใจ					
29. ความคุ้มค่าของค่าใช้จ่ายเหมาะสมกับรายการนำเที่ยวหมู่บ้าน					

ส่วนที่ 3 : ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อการพัฒนาหมู่บ้านทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณยิ่งในความอนุเคราะห์ของท่าน
นางสาวกนกวรรณกรณ์ หลวงวังโพธิ์

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวไหมบ้านห้วยหลิม ตำบลมะบ้ำ
อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
(สำหรับนักท่องเที่ยว)

แบบสอบถามชุดนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและ การท่องเที่ยวมหาวิทยาลัยนเรศวร ศูนย์วิทยบริการ กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวไหม บ้านห้วยหลิม ตำบลมะบ้ำ อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ข้อมูลในการตอบเพื่อการวิจัยของท่านจะถูกนำไปวิเคราะห์ในภาพรวม เพื่อพัฒนาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้านห้วยหลิมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นโปรดตอบแบบสอบถามทุกข้อตามความคิดเห็นของท่าน และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ผู้วิจัย

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านหรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. เพศ 1) ชาย (21) 2) หญิง (29)
2. อายุ 1) 18 – 27 ปี (1) 2) 28 – 37 ปี (3)
 3) 38 – 47 ปี (10) 4) 48 – 57 ปี (26)
 5) 58 – 67 ปี (8) 6) มากกว่า 67 ปี (2)
3. การศึกษา 1) ประถมศึกษา (3) 2) มัธยมศึกษาตอนต้น
 3) มัธยมศึกษาตอนปลาย (1) 4) อนุปริญญา
 5)ปริญญาตรี (32) 6) สูงกว่าปริญญาตรี (14)

4. อาชีพ 1) พนักงาน/ลูกจ้างบริษัท(5) 2) นักเรียน/นักศึกษา
 3) ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ(29) 4) แม่บ้าน/พ่อบ้าน(7)
 5) เกษตรกร(2) 6) ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว(7)
 7) รับจ้าง 8) อื่นๆ.....

5. รายได้ต่อเดือน

- 1) ต่ำกว่า 5,000 บาท 2) 5,000 – 10,000 บาท (2)
 3) 10,001 – 15,000 บาท (1) 4) 15,001 - 20,000 บาท (2)
 5) 20,001 – 25,000 บาท (4) 6) สูงกว่า 25,000 บาท (41)

ส่วนที่ 2 : ศักยภาพของพื้นที่หมู่บ้านทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว
 คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว					
1. หมู่บ้านมีเอกลักษณ์ในวิถีการดำเนินชีวิตที่น่าศึกษา	11	24	14	1	0
2. มีการรักษารูปแบบการดำเนินชีวิตที่ยึดถือปฏิบัติกันมาและสืบทอด ศิลปวัฒนธรรมประเพณีของหมู่บ้านให้คงอยู่กับคนในชุมชน	14	24	12	0	0
3. มีการถ่ายทอดทางด้านศิลปหัตถกรรมจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ	12	29	8	1	0
4. มีความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นในหมู่บ้าน	9	16	18	7	0
5. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านสามารถสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างดีเยี่ยม	3	13	24	10	0
6. ภาพลักษณ์ของหมู่บ้านดึงดูดให้นักท่องเที่ยวนี้ถึงและพอใจที่จะ เดินทางมาท่องเที่ยว	1	16	20	13	0
7. หมู่บ้านมีทัศนียภาพธรรมชาติที่สวยงาม	0	14	16	20	0
8. หมู่บ้านและบ้านใกล้เคียงมีแหล่งโบราณสถานที่สำคัญหลายแห่ง	1	13	18	18	0
9. มีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เน้นการศึกษาหาความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น	2	11	15	22	0

ศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
ด้านการเดินทางเข้าถึง					
10. ที่ตั้งของหมู่บ้านติดถนนสายหลัก	42	8	0	0	0
11. สภาพถนนที่เข้าหมู่บ้านเป็นถนนลาดยาง ทำให้มีความสะดวกในการเดินทางเข้าถึง	45	5	0	0	0
12. มีรถโดยสารสาธารณะที่เข้าไปยังหมู่บ้านสม่ำเสมอ	38	12	0	0	0
13. มีเส้นทางเดินเท้ารอบหมู่บ้านที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	40	10	0	0	0
14. มีป้ายบอกเส้นทางไปยังหมู่บ้านเป็นระยะ	38	12	0	0	0
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก					
15. มีบริการด้านสาธารณูปโภคที่ดี เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์	37	8	3	2	0
16. มีสถานที่จอดรถเพียงพอให้แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังหมู่บ้าน	34	9	5	2	0
17. มีการสุขาภิบาล การสาธารณสุข การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	21	16	10	3	0
18. มีสถานที่พักและร้านอาหารเพียงพอ	6	13	25	6	0
19. มีศูนย์สาธิตการทอผ้าไหม	24	15	5	6	0
20. มีร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก	25	14	3	8	0
21. มีศูนย์ให้บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว	5	11	12	22	0
ด้านการจัดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว					
22. การนำเสนอความหลากหลายทางวัฒนธรรมของหมู่บ้าน	0	24	18	8	0
23. สถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น	0	18	20	12	0
24. มีผู้ให้ข้อมูลที่มีความรู้และนำเสนอข้อมูลอย่างน่าสนใจ	0	9	27	14	0

ศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
ด้านความพร้อมของบุคลากร					
25. การให้บริการของประชาชนในหมู่บ้าน	0	13	17	20	0
26. ความพร้อมของประชาชนในหมู่บ้านที่จะนำเสนอวิถีชีวิตให้ได้ชม	0	13	16	21	0
27. มิตรไมตรีของประชาชนในหมู่บ้านที่มีต่อนักท่องเที่ยว	0	12	15	23	0
ด้านการจัดรูปแบบการท่องเที่ยว					
28. กิจกรรมที่นำเสนอมีความหลากหลายและน่าสนใจ	0	8	20	22	0
29. ความคุ้มค่าของค่าใช้จ่ายเหมาะสมกับรายการนำเที่ยวหมู่บ้าน	0	7	19	24	0

ส่วนที่ 3 : ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวไหมบ้าน
ห้วยหลิม ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

.....

.....

.....

ขอขอบคุณยิ่งในความอนุเคราะห์ของท่าน
นางสาวกนกวรรณกรณ์ หลวงวังโพธิ์

ภาคผนวก ค

หนังสือราชการขอความอนุเคราะห์

ที่ ศธ 0527.02.01/ 4992

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก 65000

13 พฤศจิกายน 2552

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดร้อยเอ็ด

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน.....1.....ฉบับ

ด้วย นางสาวกนกวรรณกรรณ์ หลวงวังโพธิ์ รหัสประจำตัว 51915242 นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ศูนย์วิทยบริการกรุงเทพมหานคร ได้ทำการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง “แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวไหม บ้านห้วยหลิม ตำบลมะบ้า อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม” ตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต โดยมี ดร.กาญจนา นภา พงศ์พันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

ในการศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้ จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากหน่วยงานของท่าน บัณฑิตวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดอนุญาตให้นิตินำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณินิจ กุฬพัฒนวิบูลย์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

งานบริการการศึกษา

โทร 0-5596-2444 ต่อ 115-119

โทรสาร 0-5596-2066

ที่ ศธ 0527.02.01/๒๒๕

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก 65000

9 ธันวาคม 2552

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

เรียน คุณนิติพัมพ์ หลวงวังโพธิ์

- สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. โครงร่างการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จำนวน 1 ฉบับ
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จำนวน 1 ฉบับ

ด้วย นางสาวกนกวรรณกรณ์ หลวงวังโพธิ์ รหัสประจำตัว 51915242 นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ศูนย์วิทยบริการกรุงเทพมหานคร ได้ทำการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง “แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวใหม่ บ้านห้วยหลิม ตำบลมะบ้ำ อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม” ตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต โดยมี ดร.กาญจน์ภา พงศ์พนรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

ในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ดังแนบมาพร้อมนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณินิจ ภูพัฒน์วิบูลย์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

งานบริการการศึกษา
โทร 0-5596-2444 ต่อ 115-119
โทรสาร 0-5596-2066

ที่ ศธ 0527.02.01/6109

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก 65000

9 ธันวาคม 2552

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

เรียน คุณศิริลักษณ์ กลางสุข

- สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. โครงการการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จำนวน 1 ฉบับ
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จำนวน 1 ฉบับ

ด้วย นางสาวกนกวรรณกรรณ์ หลวงวังโพธิ์ รหัสประจำตัว 51915242 นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ศูนย์วิทยบริการกรุงเทพมหานคร ได้ทำการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง “แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านห้วยหลิม ตำบลมะบ้ำ อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม” ตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต โดยมี ดร.กาญจน์นา พงศ์พนรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

ในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ดังแนบมาพร้อมนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณินิจ ภูพัฒน์วิบูลย์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

งานบริการการศึกษา
โทร 0-5596-2444 ต่อ 115-119
โทรสาร 0-5596-2066

ที่ ศธ 0527.02.01/4904

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก 65000

13 พฤศจิกายน 2552

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

เรียน ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านห้วยหลิม หมู่ที่ 3

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นางสาวนภวรรณกรรณ์ หลวงวังโพธิ์ รหัสประจำตัว 51915242 นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ศูนย์วิทยบริการกรุงเทพมหานคร ได้ทำการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง “แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านห้วยหลิม ตำบลมะบัว อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม” ตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต โดยมี ดร.กาญจนาภา พงศ์พนรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

ในการศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้ จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากหน่วยงานของท่าน บัณฑิตวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณินิจ กุฬพัฒน์วิบูลย์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวรงานบริการการศึกษา
โทร 0-5596-2444 ต่อ 115-119
โทรสาร 0-5596-2066

ที่ ศธ 0527.02.01/ ๔๙๐ ๙

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก 65000

13 พฤศจิกายน 2552

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

เรียน ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านห้วยหลิม หมู่ที่ 6

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน.....!.....ฉบับ

ด้วย นางสาวกนกวรรณกรณ์ หลวงวังโพธิ์ รหัสประจำตัว 51915242 นิสิตปริญญาโท สาขาวิชา
การจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ศูนย์วิทยบริการกรุงเทพมหานคร
ได้ทำการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง “แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านห้วยหลิม ตำบลมะบ้า
อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม” ตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต
โดยมี ดร.กาญจน์นภา พงศ์พนรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

ในการศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้ จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากหน่วยงานของท่าน บัณฑิตวิทยาลัย จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณินิจ ภูพัฒน์วิบูลย์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

งานบริการการศึกษา

โทร 0-5596-2444 ต่อ 115-119

โทรสาร 0-5596-2066

ที่ ศธ 0527.02.01/4016

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก 65000

13 พฤศจิกายน 2552

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

เรียน ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านห้วยหลิม หมู่ที่ 9

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นางสาวกนกวรรณกรณ์ หลวงวังโพธิ์ รหัสประจำตัว 51915242 นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ศูนย์วิทยบริการกรุงเทพมหานคร ได้ทำการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง “แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวไหม บ้านห้วยหลิม ตำบลมะบ้ำ อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม” ตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต โดยมี ดร.กาญจน์นภา พงศ์พนรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

ในการศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้ จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากหน่วยงานของท่าน บัณฑิตวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณิงนิจ ภูพัฒน์วิบูลย์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

งานบริการการศึกษา

โทร 0-5596-2444 ต่อ 115-119

โทรสาร 0-5596-2066

ที่ ศธ 0527.02.01/A๑๙

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก 65000

13 พฤศจิกายน 2552

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

เรียน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลมะบ้ำ อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน.....๑.....ฉบับ

ด้วย นางสาวกนกวรรณกรณ์ หลวงวังโพธิ์ รหัสประจำตัว 51915242 นิสิตปริญญาโท สาขาวิชา
การจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ศูนย์วิทยบริการกรุงเทพมหานคร
ได้ทำการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง “แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านทอผ้าไหม บ้านห้วยหลิม ตำบลมะบ้ำ
อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม” ตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต
โดยมี ดร.กาญจน์นภา พงศ์พันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

ในการศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้ จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากหน่วยงานของท่าน บัณฑิตวิทยาลัย จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณินิจ ภูพัฒน์วิบูลย์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

งานบริการการศึกษา

โทร 0-5596-2444 ต่อ 115-119

โทรสาร 0-5596-2066

ที่ ศธ 0527.02.01/๕๓

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก 65000

9 ธันวาคม 2552

เรื่อง ขอมอบอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

เรียน ดร.ประภาศรี พรหมประกาย

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
1. โครงร่างการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จำนวน 1 ฉบับ
 2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จำนวน 1 ฉบับ

ด้วย นางสาวกนกวรรณกรณ์ หลวงวังโพธิ์ รหัสประจำตัว 51915242 นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ศูนย์วิทยบริการกรุงเทพมหานคร ได้ทำการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง “แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวผ้าไหม บ้านห้วยหลิม ตำบลมะบ้า อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม” ตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต โดยมี ดร.กาญจน์นภา พงศ์พนรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

ในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ดังแนบมาพร้อมนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณิงนิจ ภูพัฒน์วิบูลย์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

งานบริการการศึกษา

โทร 0-5596-2444 ต่อ 115-119

โทรสาร 0-5596-2066

ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า

ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า

ชื่อ – ชื่อสกุล กนกวรรณกรรณ์ หลวงวังโพธิ์
 วัน เดือน ปี เกิด 26 กันยายน 2526
 ที่อยู่ปัจจุบัน 168 ถนนเทวภิบาล ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
 จังหวัดร้อยเอ็ด 45000

ประวัติการศึกษา
 พ.ศ. 2549 บธ.บ. (การท่องเที่ยว) มหาวิทยาลัยนเรศวร

